

Cunningham

CE?%£jjs»/ ü\ prjjjiiülüi ?jiłrsz/
p&nirii jzjjnzirujl "O/aJcf*

**Michael
Cunningham**

SDJiUKA yiVAiüi

Elogiind una dintre cele mai vechi așezări din America, (atestată în anul 1720), Michael Cunningham, câștigător al premiului Pulitzer pentru romanul THE HOURS (ORELE), aduce în atenția cititorului un oraș fascinant, PROVINCETOWN, situat în extremitatea nisipoasă de la Cape Cod.

Localitate izolată din punct de vedere geografic, excentrică și răpitor de frumoasă, a constituit dintotdeauna o atracție pentru călători.

„Este unul dintre acele locuri din lume în care te poți pierde. Este un Maroc al Americii de Nord, un New Orleans al nordului.”

Orașul este și o destinație îndrăgită de homosexuali și lesbiene, dar și un loc în care istoria și arta sunt reprezentate din belșug.

Urmărindu-l pe
Cunningham în drumurile
sale prin Provincetown,
pătrundem în istoria sa, în

misterele și ciudățeniile sale,
locuri despre care nu poți afla informații citind ghidurile de
călătorie.

ISBN 973-9473-80-6

19,62 lei

978-973-9473-80-4

La capătul pământului
MICHAEL
CUNNINGHAM

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a

României CUNNINGHAM, MICHAEL

La capătul pământului / Michael

Cunningham ; trad.: Ana Andreescu. - București :
Vivaldi, 2006

ISBN (10) 973-9473-80-6 ; ISBN (13) 978-973-
9473-80-4

Coordonator: DUMITRU POPESCU
I. Andreescu, Ana (trad.)
821.111(73)-31=135.1

LAND'S END

by MICHAEL CUNNINGHAM

Copyright© Crown Journeys, New York, 2002

Toate drepturile asupra ediției în limba română
aparțin

Editurii VIVALDI

MICHAEL CUNNINGHAM

La capătul pământului

O călătorie prin Provincetown

în românește de Ana ANDREESCU

Editura

VIVALDI
București,
2006

Cartea aceasta este pentru Billy
Forlenza

M|. . -

Prolog

În serile senine de vară, în Provincetown, există un scurt interval de timp, după ce soarele a apus, în care cerul devine albastru profund și când contururile ambarcațiunilor din port rețin o ultimă adiere de lumină, fenomen care nu se întâmplă în nici un alt loc de pe pământ. Ele devin, pentru un scurt timp, fosforescente, într-o lume de un albastru estompat. Vara trecută, în timp ce stăteam pe plaja golfului privind vapoarele, am găsit o ceașcă de cafea în apele puțin adânci de la mal. Nu este ceva neobișnuit să găsești fragmente de vase pe această plajă (golful Provincetown, având forma unui enorm polonic, adună multe obiecte dintre cele pe care marea le poartă spre uscat dinspre apele ce înconjoară Cape Cod), dar să găsești o ceașcă întreagă este un lucru rar. Nu era, îmi pare rău să o spun, o ceșcuță de porțelan alb, fin, ce ar putea fi cântată într-un poem. În realitate, era un obiect ieftin, făcut prin anii șaptezeci, presupun, cu un oval lipsit de grație, din plastic (de aici șansa ei de

ordin practic, dar nemăgulitoare, de a

supraviețui intactă) decorată cu margarete galbene și de un portocaliu țipător; florile oficiale ale optimismului stăruitor și cu lustru, pe care mi-l amintesc din adolescența mea, pe măsură ce subiectele despre revoluție din discuțiile noastre au început să pălească și noi toți am început, pur și simplu, să dansăm. Nu era chiar o ceașcă desăvârșită, deși ea ar putea supraviețui multor încercări mai vulnerabile ale umanității de a întruchipa noțiunea de speranță în obiectele ce ne înconjoară în viața noastră cotidiană. Ea fusese găsită pe plajă, întreagă, în timp ce surorile ei mai frumoase, făcute din lut și pulbere de os, albe ca neaua, zac în bucăți pe fundul oceanului. Ceașca aceasta conținea o micuță dar bine conturată cochilie de moluscă de culoarea cositorului, cu o discretă înfloritură violet la încheietura ciobită și, din loc în loc, pe fundul puțin adânc, irizări fine de nisip de mică, asemănătoare unor frunze de ceai.

Am luat-o, ținând-o ca și cum intenționam să beau din ea, în timp ce vapoarele își stingeau luminile.

Capătul pământului

Provincetown stă pe o limbă de pământ la extremitatea lui Cape Cod, cârligul de la capătul undiței, o fragilă și joasă sedimentare geologică ce a fost cândva fixată de rădăcinile copacilor. Cei mai mulți dintre copaci au fost, totuși, doborâți de primii oameni care s-au așezat aici și acum, cu pădurile dispărute, pământul pe care este construit Provincetown a devenit un banc de nisip, legat în mod fragil de uscat, legătură care se modifică în mod continuu sub acțiunea mareelor. Când Thoreau a ajuns acolo pe la mijlocul anilor 1800, a numit acest pământ „o așchie încetoșată de pământ, întinsă plat pe ocean, doar o reflecție a unui banc de nisip în aburul de deasupra”. Nu s-a schimbat mult de atunci, cel puțin nu când îl privești de la distanță. Construit, cum este, la capătul extrem al lui Cape Cod, care se desprinde ca papucul unui duh din linia țărmului Massachusetts-ului, el urmează curba unei lungi spirale leneșe și nu se îndreaptă spre mare, ci dimpotrivă, spre brațul mai

MICHAEL CUNNINGHAM

gros al lui Cape Cod. Luminile îndepărtate

care se văd dincolo de golf sunt ale orașelor învecinate Truro, Wellfleet și Eastham.

Dacă stai pe plaja dinspre port, oceanul propriu-zis se află în spatele tău. Dacă te rotești, mergi în diagonală prin oraș și peste dune până în cealaltă parte a uscatului și navighezi spre răsărit, vei ajunge probabil la Lisabona. Pe uscat, singurul drum de întoarcere din Provincetown este cel pe care ai venit.

Nu se poate spune că ar fi inaccesibil, dar nici nu este prea ușor să ajungi la el. În anii 1700, furtunile și schimbarea curenților măturau uneori singurul drum care lega Provincetown de restul lui Cape Cod și, în acele timpuri, se putea ajunge în oraș numai cu corabia. Chiar și când oceanul și vremea permiteau, trăsurile care se aventurau pe drumul nisipos, adesea se împotmoleau și uneori se răsturnau în spuma valurilor. Acum, Provincetown este ancorat mai ferm și mai sigur. Poți ajunge acolo cu mașina. Faci aproape două ore de la Boston la Provincetown, dacă nu prinzi trafic intens, deși în timpul verii aceasta nu se prea întâmplă. Poți zbura de la Boston, douăzeci și cinci de minute pe deasupra golfului și, dacă ești norocos, poți vedea din avion balenele străpungând valurile. Vara, de la mijlocul lui mai până la Ziua lui Columb, un feribot face două curse pe zi de la Boston.

MICHAEL CUNNINGHAM

Provincetown este prin felul său o destinație. Este capătul pământului; nu este un punct în drum spre altundeva. Unul din farmecele sale constă în

La capătul pământului

faptul că cei care vor să meargă acolo trebuie să depună ceva efort pentru aceasta.

Provincetown are trei mile în lungime și este cu puțin mai lat decât două cvartale de blocuri. Două străzi îl traversează de-a lungul, de la est la vest: Commercial Street, o stradă îngustă, cu sens unic, unde se află aproape toate prăvăliile, și strada Bradford, o stradă mai utilitară cu două sensuri, la o distanță de un cvartal de blocuri mai la nord de Commercial Street. Străzile rezidențiale, unele late doar cât să treacă o mașină, se încrucișează în unghiuri drepte într-o rețea aflată între Commercial Street și Bradford Street și apoi, la nord de Bradford, se pierd printre dune sau printre golurile modeste rămase din pădure, în funcție de teren. Deși orașul a existat încă înainte de anul 1720 (anul în care a fost încorporat) și a supraviețuit unui mare număr de furtuni dezastruoase, este încă posibil ca un uragan major, dacă lovește frontal, să măture totul în cale, întrucât Provincetown nu are o fundație din rocă, nici vreo posibilitate de ancorare sigură. Este un oraș din nisip, asemănător, mai mult sau mai puțin, cu așezările arctice care sunt orașe din gheață. În 1808, un vizitator le-a scris prietenilor din Anglia că nisipul era „așa de ușor încât se aduna în jurul caselor... asemenea zăpezii într-o furtună. Nu există suprafețe tari; cum pășești afară din casă, picioarele ți se scufundă în nisip.” Thoreau a notat, cu aproximativ patruzeci de ani

mai târziu:

MICHAEL CUNNINGHAM

„Nisipul este marele dușman aici... O școală a fost umplută cu nisip până deasupra pupitrelor.”

Acum, nisipul a fost domesticit și Provincetown plutește pe covoare de asfalt, pavaj și cărămidă. Mai mult, orice casă care are o grădină și-a adus pământ din alte locuri. Unele dintre cele mai vechi case cultivă, pentru a oferi celorlalți, iarbă și flori, în pământul adus ca balast în calele navelor pe la 1800 - este pământ adus din Europa, Asia sau America de Sud. În zilele vântoase, rafale de nisip încă se mai abat asupra străzilor din oraș.

Un oraș ca acesta nu mai există. Dacă ești sensibil la mulțimi, ai putea expira vara din cauza aglomerării umane. Pe de altă parte, dacă ai fi incapabil să suporti singurătatea, cochilia trupului tău s-ar putea umple cu spaime în timpul iernii lungi. Martha's Vineyard, la mai puțin de cincizeci de mile spre sud-vest, trăise formarea munților și eroziunea lor, formarea și retragerea oceanelor, viața și moartea marilor păduri și mlaștini. Prin Martha's Vineyard trecuseră dinozaurii și oasele lor se compactaseră în substratul de rocă. Ghețarii veniseră și plecaseră, aspirând insula spre nord, împingând-o din nou ca pe un feribot, spre sud. Martha's Vineyard avea depozite de fosile vechi de un milion de secole. Totuși, partea de nord a lui Cape Cod, cea pe care este așezată casa mea, pământul pe care locuiesc - acea lungă și încovoiată încurcătură de tufe și

dune care se încolăcește în jurul ei însăși, formând o spirală la extremitatea lui Cape Cod - a fost formată doar de vânt și de mare în decursul ultimilor zece mii de ani. Aceasta nu înseamnă mai mult de o noapte la scara timpului geologic.

Poate din această cauză Provincetown este așa de frumos. Concepute noaptea (pentru că poți jura că a fost creat în timpul unei furtuni întunecate), nisipurile sale încă

scânteiază în zori cu umeda inocență primitivă a pământului care se expune la soare pentru prima dată. Deceniu după deceniu, artiștii vin să picteze lumina din Provincetown și se fac comparații cu lagunele Veneției și cu pământurile mlăștinoase ale Olandei; dar, apoi, vara se sfârșește și cei mai mulți pictori pleacă, iar veșmântul lung și murdar al iernii cenușii din New England, precum starea mea sufletească, vine în vizită. Cineva își amintește atunci că pământul avea numai zece mii de ani și că stafiile lui nu aveau rădăcini. Noi nu avem rămășițele de fosile din Martha's Vineyard, ca să supunem fiecare spirit, nu, nu există nimic care să adăpostească fantomele noastre ce se împleticesc purtate de vânt pe cele două străzi lungi ale orașului nostru, străzi ce se încolăcesc împreună în jurul golfului ca două fete bătrâne în plimbarea lor spre biserică.

NORMAN MAILER din Băieții duri nu dansează

Anotimpurile

La mijlocul verii, populația turistică a Provincetown-ului este incalculabilă. Iarna ea se reduce la cu puțin peste 3800 de suflete. Eu îl consider spectaculos în toate anotimpurile, dar pentru oamenii care caută una sau două săptămâni obișnuite la mare, se poate conta pe vreme însorită numai în iulie, august și începutul lui septembrie și chiar și atunci pot fi zile sau săptămâni cu ploaie adusă de vânt dinspre Oceanul Atlantic. Vara, zilele sunt calde și uneori fierbinți, nopțile mai întotdeauna sunt răcoroase. Iarna ninge, de obicei. Pentru că orașul este înconjurat de ocean, niciodată nu se face foarte frig, cum se întâmplă în Boston, la douăzeci și șapte de mile dincolo de golf.

Eu am crescut în sudul Californiei, unde ianuarie seamănă mult cu iunie, fapt recunoscut în general ca un lucru bun, și o parte a adolescenței, până la majorat, pare să fi fost marcată de dezvoltarea unei repulsii moderate pentru vremea

MICHAEL CUNNINGHAM

blândă care se menține în mod agreabil zi după zi.
Provincetown îmi satisface apetitul

La capătul pământului

pentru instabilitate. O perdea de ploaie rece poate mătura orașul în mijlocul unei după-amieze însorite de vară, lăsând în urmă o versiune mai răcoroasă, mai clară, a aceleiași zile în zorii ei. În februarie, câteva zile de claritate strălucitoare și căldură relativă nu sunt ceva neobișnuit. Există, conform propriei mele experiențe trăite, două perioade anuale de echilibru. Este iarna profundă, în timpul căreia se instalează o mare curbă arctică de liniște glacială. Cerul este la fel de strălucitor și de fără nori ca și ecranul cinematografului în aer liber din Wellfleet. Orașul este cufundat într-o incandescență slabă, ca și cum lumina ar coborî nu numai din cer, dar s-ar ridica și din pământul brun și cenușiu, din pajiștile iernii și din fațadele tăcute ale caselor, din ramurile dezgolite ale copacilor, din golful albastrui-cenușiu și din asfaltul plumburiu al străzilor. Aerul este complet nemișcat, culorile sunt aproape violent de strălucitoare. Noi, cei care ne aflăm acolo avem tendința să ne plimbăm pe străzi cu grijă, cu respect, ca și cum ne-am teme să nu trezim pe cineva. Indiferent de proporții, frumusețea este prezentă în permanență, acesta este Provincetown în ceea ce are el mai frumos - în somnul lui de iarnă revelat în starea lui actuală - lipsit de bijuteriile sau penele sale ca o regină de marmură albă; o femeie care, de-a lungul vieții, poate să fi fost iritabilă și dezordonată, înclinată să stea îmbufnată, prea ușor înveselită de catifele și brocarturi; adormită acum

MICHAEL CUNNINGHAM

pentru vecie în liniștea unei catedrale, cu ochii ei
închiși în pace, cu fața încremenită într-o expresie
de uimire tristă,

La capătul pământului

pe când cei vii continuă să se agite împrejur cu lumânările și aparatele lor de fotografiat, spunându-și micile lor rugăciuni.

Există, apoi, miezul verii care se manifestă uneori la mijlocul lui august sau puțin mai devreme. Provincetown este în nordul extrem, mai aproape de Nova Scoția decât de Florida - aici toamna vine devreme. De Ziua Muncii, unele frunze au deja pe margini urme de roșu și galben. Dar în timpul celei de-a doua săptămâni a lui august (uneori mai devreme, alteori mai târziu) este un interval de zile perfecte, mai gălăgioase decât iarna, dar stăpânite de o liniște remanentă, asemănătoare; un sentiment similar că lumea este și întotdeauna va fi astfel - calmă și caldă, plină de strălucire, cu contrastele ei atenuate de o sclipire care face dificilă determinarea precisă a locului unde se termină oceanul și unde începe cerul. Cu mulți ani în urmă, într-o după-amiază de august, citeam pe chei și deodată am simțit că mă aflu în centrul unui ceas enorm și că, în acel moment precis, este amiază; că mă aflu în chiar momentul echinocțiului de primăvară. Cu un minut înainte de acesta mai era încă primăvară; cu un minut mai târziu declinul urma să înceapă, deși nimic nu părea să se fi schimbat.

Iubesc aceste perioade de nemișcare, le aștept, deși cele mai frumoase sunt, pentru mine, primăvara târzie și toamna timpurie. Mai și iunie în

Provincetown sunt întovărășite de ceață și negură și orașul este înflorit ca o pajiște de pe înălțimile Scoției. Cornul de ceață sună toată ziua și toată noaptea. Orașul se trezește pentru sezonul de vară - magazinele și restaurantele își aprind luminile, singurul cinematograful care a supraviețuit își reia activitatea - dar încă nu au sosit decât câțiva turiști. În aceste săptămâni, orașul este populat în întregime, pe lângă locuitorii permanenți, de cei care lucrează cu normă întreagă în magazine și restaurante și care acum se plimbă pe Commercial Street înfruntând ceața, adresându-se unul altuia, întrebându-se cum a fost iarna, plini de bună dispoziție care se va eroda treptat până ce va atinge starea de oboseală și exasperare care se instalează o dată cu week-end-ul ce coincide cu Ziua Muncii. Dar, pentru moment, în timpul acestor săptămâni, totul nu este decât sex și dans; nu se gândesc decât la banii de câștigat. Sute de mii de străini sunt în drum spre oraș - oricine s-ar putea îndrăgosti. Există o sclipire ușoară, o emanație verzui-cețoasă, cu atât mai puternică în burnița care pătrunde peste tot. În această perioadă a anului, ai putea să te plimbi în tihnă pe Commercial Street, după miezul nopții, când felinarele luminează puțin mai mult decât halourile de ceață și te-ai găsi complet singur dacă nu ieși în seamă sconșii care umblă după hrană; un bărbat pe nume Butchy, care poartă o cască albastră de motociclist

La capătul pământului

și o barbă lungă până pe piept și care rătăcește pe străzi noaptea, cu un sac negru de plastic pentru resturile din gunoaie, plin de tot felul de lucruri; și un alt bărbat cu o perucă blondă și o rochie argintie de lamé, plimbându-se fără companie la douăzeci de pași mai în față, cântând „Loving You” ca o Lorelei trăznită, care încearcă să-i ademenească pe marinari, ducându-i spre propria lor moarte, deși ea nu mai este ce a fost.

Toamna, de la mijlocul lui septembrie până spre sfârșitul lui octombrie, se petrece procesul invers. Probabil, toamna nu este nicăieri de o frumusețe atât de copleșitoare, picantă și efemeră, cum este într-un oraș care se pregătește pentru hibernare. Luminile clipeșc și se sting una câte una; întâi se închide cinematograful în aer liber, apoi câteva dintre magazinele sezoniere. Fiecare nouă săptămână înregistrează noi absențe. Totuși, cele mai multe dintre afaceri trag de timp până la week-end-ul de Ziua lui Columb, dar după aceasta orașul este în straie de iarnă. Acum sunt mult mai multe tentații ca să rămâi aici tot anul, decât erau pe vremea când am sosit eu, acum douăzeci de ani - un număr bunicel de locuri deschise în week-end-uri până în ziua de Anul Nou și câteva deschise din nou cât se poate de devreme în aprilie; acum există două librării bune și un magazin de discuri, deschise tot anul, dar spre mijlocul lui ianuarie nu vor mai fi deschise decât o mână de baruri și un restaurant sau două, precum și câteva magazine răspândite

din loc în loc. în februarie, te puteai plimba pe Commercial Street târziu într-o noapte din timpul săptămânii, fără să întâlnești vreun suflet. Zăpada zboară de pe vârful acoperişurilor, se învâlburează şi se adună scânteind în lămpile goale de pe stradă.

Dar începând cu Ziua Muncii şi până la Halloween, locul este aproape insuportabil de frumos. în intervalul acestor săptămâni, aerul pare mai puţin eteric şi mai mult semisolid, clar şi, totuşi, cumva, dens, ca şi cum ar fi plin de cel mai fin polen auriu care se poate imagina. Cerul tinde spre un albastru de gheaţă, strălucitor, şi fiecare lucru şi fiinţă sunt datorate cu o uşoară strălucire aurie. Cutiile de conserve arată bine în această lumină, pungile goale de cumpărături, la fel. Nu sunt destul de poet ca să vă spun cum arată mlaştina sărată în timpul fluxului. Vă mărturisesc că pe când locuiam tot anul în Provincetown, tindeam să devin iritabil spre sfârşitul lui octombrie, când zilele cereşti, una după alta, păreau să-ţi impună faptul că singurul act uman raţional este să renunţi la călătoriile şi planurile nebuneşti, să ieşi afară şi să cazi în genunchi. M-am surprins aşteptând cu nerăbdare mohoreala relativă a lui noiembrie, când lumina devine albă şi străzile sunt pavate cu frunze moarte; când cutiile de conserve şi pungile pentru cumpărături arată din nou ca simple gunoaie. Cel puţin în noiembrie aş putea să lucrez ceva până la capăt.

Prima mea întâlnire cu Provincetown

Am venit în Provincetown, pentru prima dată, acum douăzeci de ani, într-o stare de dezorientare atât de profundă, încât nu-mi imaginam să scap vreodată de ea. Aveam douăzeci și opt de ani. Tocmai încheiasem o perioadă de doi ani la un Atelier de lucru al scriitorilor de la Universitatea din Iowa și mi se oferise o perioadă de rezidență la Centrul de Arte Frumoase din Provincetown, care acorda - drept premii - burse de șapte luni, din octombrie până în mai, unui număr restrâns de scriitori și pictori, cărora li se ofereau studiouri individuale, unde puteau și locui, un salariu lunar și o perioadă neîntreruptă de timp în care să lucreze. Era un remarcabil act de binefacere. Pentru mine a fost o adevărată salvare, întrucât îmi încheiasem cei doi ani în Iowa fără să-mi fi rămas vreun ban și fără nici un proiect pentru viitor.

Cu toate acestea, mă simțeam bătrân, într-un fel în care numai tinerii o pot face. Împlineam în curând treizeci de ani și nu atinsesem nici o performanță pe care măcar mama să se lase convinsă să o numească un succes. Înainte de terminarea școlii, hoinărisem în lung și-n lat prin Vest, luându-mi tot felul de slujbe și încercând să

scriu. Publicasem o serie de proze scurte și începusem mai multe romane, genul de roman pe care tind să-l scrie tinerii, adică acela în care se i oferă publicului cititor o lecție sau două despre cum să-ți trăiești viața. De fiecare dată îmi dădeam seama că habar nu aveam despre cum ar fi trebuit să-și trăiască oamenii viața, abandonam cartea în chestiune și începeam alta. Eram furios și copleșit de rușine. Pentru prima dată, mă puteam imagina un ratat.

Înainte de a solicita bursa, nu auzisem niciodată de Provincetown. Nu fusesem niciodată la est de Chicago. Am condus până acolo luând cu mine cărțile și hainele în cutii de carton, întovărașit de doi prieteni din școală, care locuiau în Providence, Rhode Island. Mergând cu camioneta lor pe Commercial Street, prietena mea Sarah și-a acoperit ochii cu mâinile și a spus: „Doamne, este ca în *Cabinetul doctorului Caligari*.” Sarah era înclinată spre exagerare (noi toți eram), dar nu puteam să nu fiu de acord cu ea. Îmi construisem în minte imaginea unui orașel din New England după modelul celor pe care le văzusem în filme. Mă așteptasem la căsuțele albe, de secol 17 sau 18, din New England, primitive, cu grădini bine întreținute, la o biserică albă modestă, înconjurată de pietre vechi de mormânt modeste și ele și la o piață centrală oarecare, cu un

La capătul pământului

chioșc de muzică decolorat, în mijlocul unui rond cu gazon de un verde strălucitor.

În loc de toate acestea, am găsit Commercial Street cu meandrele ei care se ondulează strâns de la est la vest, așa încât nu există o linie de orizont - strada se închide imediat în spatele tău și de asemenea în fața ta, în timp ce conduci mașina de-a lungul ei. Cele mai multe case și magazine se înșiră într-un front unic, lipite unele de altele, de-a lungul trotuarelor strâmte. Magazinele funcționale sunt, în general, clădiri din lemn, lipsite de ornamente, fără cupole și fără vitrinele la care mă așteptam înainte de a ajunge aici. În acea zi de septembrie târziu, existau multe anunțuri de încheiere a vânzărilor cu prețuri reduse și, ici și colo, sfori cu fanioane colorate ca cele care înconjoară parcurile de mașini vechi. Magazinele aveau dimensiunile mai mici decât cele obișnuite, așa cum sunt construite clădirile de pe Main Street, SUA, din Disneyland, așa încât să pară mai puțin apăsătoare decât clădirile adevărate dintr-un oraș de astăzi, deși, cel puțin pentru mine, efectul nu era deloc unul de încurajare. Oceanul nu se vedea nicăieri. Oamenii pe lângă care treceam nu erau cetățenii prosperi, ușor extravaganti, la care mă așteptam. Ei erau mai mult turiști, împingând cărucioare cu copii prin fața magazinelor de suveniruri. În general, arătau la fel de dezorientați

MICHAEL CUNNINGHAM

și de dezamăgiți ca și noi.

M-am instalat în studioul meu și mi-am luat rămas bun de la Sarah și Jamie, așa cum își ia rămas bun un

La capătul pământului

copil de la părinții lui care îl lasă într-o tabără de vară arătând cam îndoielnic. Era o după-amiază târzie, abia începând să se întunece. Am ieșit să explorez orașul.

Văzute de jos, semnele inițiale erau mai încurajatoare decât păruseră din camioneta lui Sarah și a lui Jamie. Am aflat că, dacă găsești drumul printre clădiri, ajungi repede la golf, o suprafață uriașă de apă de culoare albastru închis, unde cornul de ceață sufla ca un fagot și unde, pe măsură ce se. însera, un singur far verde, ca cel la care se închina Gatsby, lumina peste o peninsulă aflată la mai multe sute de yarzi. Am descoperit un cinematograf în centrul orașului, o construcție solidă din cărămidă roșie, în tradiția cinematografelor din micile orașe americane (această construcție a ars între timp), în care rula *Pe aripile vântului*. Spectacolul urma să înceapă în douăzeci de minute. Am urmărit *Pe aripile vântului* împreună cu alți cinci sau șase spectatori și a fost în totalitate satisfăcător, chiar dacă pelicula era destul de veche și peticită, așa încât atunci când Scarlett O'Hara s-a împiedicat pe palierul din casa ei din Atlanta, a fost teleportată instantaneu în capătul scărilor.

Când am părăsit cinematograful, am aflat totuși că *Pe aripile vântului* va mai rula încă o dată, în următoarea seară și apoi cinematograful va fi închis până în luna mai. Celelalte două săli de teatru

MICHAEL CUNNINGHAM

fuseseră deja închise. Asta este, mi-am spus. Cine are nevoie de filme? în fiecare noapte voi citi. Am continuat plimbarea și am întâlnit un mic bar unde niște femei slabe, în jachete de

La capătul pământului

piele, jucau biliard și un grup de bărbați stătea în jurul șemineului, râzând la glumele așa de cunoscute deja, încât abia dacă mai era nevoie să fie spuse. Mi-am comandat o bere și am aflat de la barman că barul va fi deschis până la sfârșitul săptămânii și apoi se va închide până în luna mai.

În următoarele câteva zile a devenit evident că totul în oraș urma să fie închis între începutul lui octombrie și mijlocul lui mai, cu excepția câtorva locuri esențiale precum băcănia, farmacia și, mulțumescu-ți Doamne, o mică librărie curajoasă. Vor fi din ce în ce mai puțini turiști. Curând nu vor mai fi, am aflat aceasta repede, decât o mână de localnici, grupați împotriva vremii din ce în ce mai friguroase, cei mai mulți evaporându-se la căderea nopții, cu excepția celei mai vizibil „tulburate” persoane din oraș, un bărbat frumos dar neîngrijit, care arăta ușor pârlit, ca și cum tocmai ar fi scăpat dintr-un incendiu, și care se plimba în sus și-n jos pe Commercial Street toată ziua și noaptea, în aceeași jeansi închiși la culoare și aceeași cămașă de flanelă, bolborosind sălbatic prin aerul înghețat. Vor fi deschise două baruri, ambele destinate pescarilor, și o cafenea vegetariană. Foarte bine, mi-am spus. Nu va fi nci o distracție. Voi scrie și voi citi încontinuu timp de șapte luni.

Într-adevăr, am citit, neatent, la întâmplare - jumătate din *Mănăstirea din Parma*, ceva din Philip Roth, ceva din Dorothy Sayers. Aveam probleme cu

MICHAEL CUNNINGHAM

concentrarea, nu am scris, deși m-am străduit din greu

La capătul pământului

să o fac. Înșelătoria se terminase. Cu toate circumstanțele ideale, o cameră în care locuiam singur, lipsa unor distracții, mi-am dat seama că nu puteam să scriu deloc. Stăteam treaz până noaptea târziu, dormeam cât de târziu puteam dimineța, dar tot trebuia să mă trezesc și să iau în piept o altă zi goală, în care mă uitam fix la mașina de scris, așterneam și apoi ștergeam o propoziție sau două pe foaie, apoi mă plimbam de-a lungul țărmului golului și pe străzile pustii, depășeam magazinele de suveniruri închise, îl depășeam pe bărbatul care vorbea singur, până se făcea noapte și-mi puteam pregăti cina, puteam să-ncep să beau și să citesc sau să încerc să citesc. Mi-am cumpărat o vechitură de televizor alb-negru și mă uitam la el ore în șir cu o plăcere vicioasă, lipsită de speranță, provenind, în parte, din propria mea voință de a lăsa lucrurile să lunece cum vor ele. În acea iarnă, mi-am pierdut nu numai ce credeam a fi ultima mea rămășiță de optimism, dar și încrederea în ideea de optimism. Spre vârsta de treizeci de ani, credeam că mi-a fost dat să fac o incursiune în ceea ce înseamnă bătrânețea mea, o zi fără sfârșit urmată de o alta, somnul fiind singura recompensă de conceput. Într-o anume noapte special de întunecată, prin luna februarie, stăteam pe canapeaua-pat din stofă aspră ecosez, cu un pahar de votcă în mână, legănându-mă ușor în bătăitul televizorului, și mi-am promis că, dacă

MICHAEL CUNNINGHAM

supraviețuiesc în următoarele câteva luni, voi
părăsi Provincetown și nu numai că nu mă voi mai
întoarce aici

La capătul pământului

niciodată, dar niciodată nu voi mai merge într-o așezare omenească cu o populație sub un milion de locuitori.

Și, cumva, într-un sfârșit, m-am îndrăgostit de Provincetown, așa cum se întâmplă când întâlnești o persoană pe care o consideri ciudată, enervantă, potențial periculoasă, dar cu care, în cele din urmă, te trezești că te însori. Am rămas și peste vară, după ce bursa mea s-a încheiat, am lucrat într-un bar - și iarăși m-am trezit într-un loc îndepărtat, fără bani și fără perspectiva unei mișcări noi. Toamna, m-am dus la New York, mi-a plăcut New York-ul, dar, spre surpriza mea, am simțit lipsa Provincetown-ului, împotriva voinței mele, așa cum începi să recunoști primele semne ale iubirii sau ale unei gripe. Anumite imagini se instalaseră cu încăpățănare specială în mintea mea. Era un moment la mijlocul lui decembrie, în amurg, la capătul dinspre vest al orașului, unde strada se înfundă într-o mlaștină sărată și o ia înapoi, asistată doar de cabina telefonică luminată, o cutie perfectă de lumină galben pal, profilată pe mlaștina de un negru verzui și pe cerul purpuriu. Am stat și am privit îndelung acel dreptunghi de lumină și mlaștina din spatele lui, ca și cum acestea ar fi conținut o frumusețe prea finală și prea tristă pentru a o articula. Cam peste o lună, am urmărit o barjă mare, argintie, a unui nor nocturn, mișcându-se cu seninătate printre stelele înghețate, în timp

MICHAEL CUNNINGHAM

ce stăteam tremurând la capătul unui dig,
încercând și nereușind să plâng, la lumina verde de
la Long Point, și ascultând cornul de ceață
suflându-și nota de fagot, iarăși și iarăși - hai

La capătul pământului

acasă, copile, mama de gheață te așteaptă și nu are nevoie ca tu să te zbați sau să realizezi ceva, ci vrea numai ca tu să dormi. Provincetown își făcuse demonstrația lui de grandoare frigidă din afara sezonului și apoi oferise dezghețul din primăvară, când oamenii încep să apară din nou pe străzi, din ce în ce mai mulți în fiecare week-end. Tăcerea sărată s-a risipit, mirosurile de pop-corn și mâncăruri prăjite și-au făcut apariția. Muzica răzbătea din baruri și orașul a început să se umple cu ocaziile de a face sex. Toate acestea le luasem cu mine la New York. În timp ce mă plimbam pe străzile New York-ului, am început să mă întreb dacă, pentru prima dată în viața mea, nu redusesem acea iarnă la așa de puțin, încât am putut vedea blestemata, puternica bogăție a lumii cu care rămâi atunci când idealismul și sentimentalismul au dispărut. Provincetown, cu dezolarea lui hibernală și consecințele ei și cu reînvierea lui temporară ajunsese să pară mai real, sau cel puțin mai credibil, decât oricare alt loc în care fusesem vreodată, începeam să-l simt (deși niciodată nu voi mai folosi acest cuvânt după aceasta) ca fiind «acasă».

În următoarea vară m-am întors în Provincetown, spunându-mi că mă duceam doar pentru a face bani și sex. M-am îndrăgostit de un bărbat superb, profund dramatic, care ținea o cafenea la marginea de răsărit a orașului. Am

MICHAEL CUNNINGHAM

declarat cu insistență că n-aș mai putea trăi vreodată în Provincetown, dar, într-un final, m-am mutat acolo pentru a trăi împreună cu el. După câțiva ani l-am părăsit, dar am continuat să revin în oraș.

La capătul pământului

Acum mă duc acolo de câte ori am ocazia. Kenny, bărbatul cu care trăiesc acum, și cu mine am cumpărat o casă în zona de est. Dacă mor mâine, vreau ca cenușa să-mi fie răspândită în Provincetown. Cine știe de ce ne îndrăgostim de locuri sau de oameni, de obiecte sau de idei? Treizeci de secole de literatură nu au ajuns să rezolve misterul; nici nu au scăzut în nici un fel interesul nostru față de el.

Provincetown-ul este un loc misterios și aceia dintre noi care îl iubesc au tendința să o facă cu o intensitate specială, impenetrabilă. Cu această carte, am intenția să ofer nici mai mult nici mai puțin decât povestea propriei mele devoțiuni, cu specificarea că Provincetown-ul meu diferă profund de Provincetown-ul altora. Nu este un loc care te inspiră în mod obiectiv, chiar și povestea lui este tot atât de spectaculoasă și de agitată pe cât este faptul de cunoscut - și Provincetown-ul pe care vi-l ofer eu, în afara unor anumite particularități privind geografia și clima, nu va semăna cu Provincetown-ul pe care vi l-ar oferi un librar, un pescar născut în zonă, care se luptă să-și câștige existența pescuind în apele depopulate ale Atlanticului de Nord, sau o femeie care s-a mutat acolo acum douăzeci de ani pentru a trăi cât mai departe posibil de bărbați. Cartea aceasta este o ceașcă de plastic cu o scoică în ea, găsită în apele puțin adânci lăsate de maree, înălțată ca un omagiu, ușor, tulburător, în timp ce

MICHAEL CUNNINGHAM

vapoarele din port strălucesc ca niște stafii.

Lumina din Long Point

Silueta lui Long Point
în această dimineață caldă de primăvară
fâșie murdară de lumină nisipie,

și pătratul alb
al farului - despărțit de
noi de ultramarinul
golfului

ca și cum n-ar exista un loc
către care să ne îndreptăm
vreodată - strălucește
ca stafie a unui turn, cețoasă

în albastrul limpede al lui martie,
ultimul nostru avanpost în uriașa
nemărginire a mării.

Pare destul de vesel în lumina
soarelui
punct fix care întovărășește plimbările noastre

de-a lungul țărmului. Uneori cred că este
locul-în-care-vom-fi, numai că nu încă,
precum o vizibilă fantomă

a vieții de după viață. În întuneric răsar
invitații mai profunde:
martor verde la capătul nopții,

marginile nesigură a orizontului
dătător de siguranță și mărginire.
Dar fără limită în felul în care ne cheamă,

și unde pare că vrea să
ne ducem. Și astfel eu îl invit
în poem să vorbească,

și farul spune:

*Aceasta e lumea pe care o căutați,
minunată și oportună,*

*aici este ora nouă în largul portului
și un cod scripitor: promisiune și prevenire.
Dimineața este dimensiunea Raiului.*

Ce vei face cu ea?

MARK DOTY

Sălbăticie

Deși băncile din școală nu mai sunt pe jumătate îngropate în nisip și valurile de nisip nu se mai adună pe lângă zidurile caselor, Provincetown este încă pătruns de sălbăticia lui cochetă, nisipoasă. Magazinele de caroserii auto stau la umbra dunelor; casele de pe țărm sunt construite direct pe nisip și au scoici și iarbă de mare unde surorile lor din interior ar avea gazon. Nu există nici un colțișor de unde să nu auzi sunetul cornului de ceață. Sălbăticia îți oferă o scăpare din fața zgomotului și comerțului; orașul oferă, cel puțin parțial, refugiu în fața răbdării stăruitoare de acolo, care se strecoară noaptea prin ferestre și care rămâne mult timp după ce tu ai plecat.

Într-un sens, Provincetown *este o* plajă. Dacă stai pe țărm privind refluxul, ești mult mai aproape de apă și mai expus la capriciile vremii decât dacă ai fi în mijlocul orașului. De-a lungul golfului, pe întreaga lungime a orașului, plaja coboară ușor, împodobită cu varec și iarbă de mare uscată. Pentru că este așezat la baza platformei continentale, Provincetown este profund afectat de marea, care pot depăși douăsprezece picioare ca diferență de nivel, la alinierea Soarelui, Lunii și Pământului. Porțiuni din plajă care au o lățime de mai mult de o sută de yarzi la momentul refluxului dispar total acoperite de flux. Apa

La capătul pământului

golfului este calmă în majoritatea sezoanelor și mai caldă decât cea a plajelor oceanului, dar, dat fiind că ne aflăm în Atlanticul de Nord, apa nu este nicăieri ceea ce ai putea numi apă caldă, nici chiar în luna august. Cu excepția perioadelor când vremea este excesivă, plaja golfului este total domesticită, este curtea din spate a orașului, niciodată pustie, dar niciodată aglomerată; aici nu există surf și apa care se zbate docil în poala țărmlui este întotdeauna plină de bărci. Plaja golfului este în mod special potrivită pentru câini și copii mici, pentru că unicul ei acces spre larg, spațiu neîngrădit, este terenul de joacă al liceului de pe deal. Plaja golfului este, de asemenea, potrivită pentru plimbări solitare, care mie îmi sunt extrem de dragi, în zilele luminoase de iarnă în care aerul este aproape dureros de clar și fulgii de zăpadă se aștern pe nisip. Plaja este presărată cu scoici, dar sunt scoici de New England, aproape în exclusivitate cu două valve, de culori evoluând dinspre cenușiu spre cafeniu deschis cu ușoare tente de mov sau purpuriu intens. Acesta nu este un peisaj marin predispus spre razuri și albastru deschis. Plaja chiar își oferă comori ocazionale, o veche pipă de lut sau o sticlă întreagă pe care oceanul a făcut-o opalescentă. Paul Bowen, un sculptor care colindă plajele fără încetare, a găsit de-a lungul anilor câteva capete de păpuși de porțelan, brațe, picioare. Și eu merg întotdeauna de-a lungul acestei porțiuni a plajei, sperând să văd o fețișoară albă, pe jumătate îngropată în nisip, expunând buze purpurii și un ochi albastru gol, printre pietre și cioburi.

Long Point

Cel mai retras, îndepărtat capăt al spiralei nisipoase pe care este așezat Provincetown - chiar vârful cârligului lui Cape Cod care se

desfășoară fără prea multă tragere de inimă- este numit Long Point, o porțiune îngustă de dune și iarbă. Face acum parte din uscat, dar, cu secole în urmă, oceanul a înghițit cea mai mare parte a gâtului costeliv de nisip care le ținea împreună. Acum există un ponton care leagă Long Point de îndepărtatul West End, construit în 1911. Cu toate acestea, în anii 1700, când Long Point era încă o insulă, acolo s-a dezvoltat o comunitate care a crescut cam până la două sute de oameni, majoritatea lor lucrând la scoaterea sării din apă, prin evaporarea acesteia. Toate lucrurile de care aveau nevoie cetățenii, tot ce nu le oferea oceanul, era adus cu barca din Provincetown.

În timpul războiului din 1812, britanicii au ocupat Provincetown și au întrerupt aprovizionarea populației din Long Point. Când a izbucnit războiul civil, populația din Provincetown, temându-se că Armata Confederate

La capătul pământului

va invada și va instaura o blocadă asemănătoare, a construit două fortărețe de nisip pe Long Point, cu câte un tun fiecare. Confederații nu au ajuns niciodată în apropiere de Provincetown; cu toate acestea cum voluntarii făceau de gardă zi de zi și noapte de noapte lângă fâșia de apă sărată, fortărețele au ajuns să fie cunoscute sub denumirea de Fortul Inutil și Fortul Ridicol.

Înainte Războiului Civil, spre mijlocul anilor 1800, cetățenii din Long Point au început să simtă că au făcut o greșală stabilindu-se acolo. Casele le erau expuse la furtuni și uragane, sarea nu se mai vindea așa cum se vânduse cândva și faptul că fiecare ou, fiecare ac de stopat, fiecare pereche de ciorapi trebuiau comandate și să fie aduse pe mare își pierduse farmecul. Așa că și-au luat casele, patruzeci și opt la număr, le-au ridicat cu ajutorul cricului, le-au încărcat pe barje și le-au transportat pe apă până la platforma cotinentală. Cele mai multe dintre casele vechi din Provincetown, fiind construite pe nisip, nu aveau deloc fundații și puteau fi mutate dintr-un loc în altul fără prea mare dificultate, cam la fel cum se transportă vasele din docul uscat pe pământ. Pe platforma continentală se știa că, uneori, casele cocoțate pe vârful dunelor călătoreau încet spre baza acestora, de-a lungul anilor, până se opreau la picioarele dunelor pe care cândva le dominau de pe vârful.

Casele care veniseră plutind de la Long Point

MICHAEL CUNNINGHAM

există încă, în special în zona West End a Provincetown-ului,

La capătul pământului

deși mai sunt câteva și în zona East End. Fiecare poartă o plăcuță albastră cu imaginea unei case pe o barjă plutind calm deasupra spumei albe a valurilor primitoare.

Când refluxul atinge punctul maxim, te poți plimba între West End și Long Point, pe fâșia de nisip ud. Poți merge pe jos fără teamă de maree, pe digul care pornește de la extremitatea de vest a lui Commercial Street. Pontonul este o fâșie lată de treizeci de picioare, din blocuri neprelucrate de granit, care se întinde până ce nu-i mai vezi capătul, dacă te uiți de pe uscat în direcția Long Point. Poți dori să mergi pe jos până la capăt sau poți dori să mergi o bucată de drum și să te așezi pe stânci pentru câțva timp. Vara, aproximativ cu o oră înainte de flux, când apa acoperă uscatul, poți coborî de pe stânci în apă și te poți lăsa purtat de flux, făcând astfel drumul înapoi până la țarm.

Dacă mergi pe jos până la Long Point, te vei afla pe o bucată de nisip lată ca de trei sute de yarzi, între plaja dinspre golf, pe o latură, și plaja dinspre ocean, pe cealaltă latură, și cu o fâșie de iarbă de dună coborând spre mijloc. Ea suportă, ca un ornament auster, un far și un rezervor lung gol, folosit cândva la depozitarea uleiului pentru alimentarea lămpii farului. Vei fi aproape singur aici, deși apa din jurul tău va fi complet acoperită de bărci. Este locul favorit în care rândunicile de mare și pescărușii își fac cuiburile. Când am fost acolo cu

ani în urmă, împreună cu Christy, bărbatul cu care trăiam pe atunci, el a călcat pe iarbă și a speriat păsările. Dacă vă spun că stătea triumfător între sute de păsări albe care

La capătul pământului

cârâiau amenințător și se învârteau furioase în jurul lui, arătând exact ca Dante, rânjind maiestuos, în timp ce eu înțepenisem de îngrijorare, din cauza agitației pe care le-o provocase păsărilor, puteți avea toate datele necesare pentru a înțelege de ce noi doi am fost împreună și de ce a trebuit să ne despărțim.

Mlaștina sărată

Chiar în spatele pontonului, după curba în „ac de păr” pe care o face Commercial Street pentru a se întoarce de unde a venit, schimbându-și numele în Bradford Street, se află mlaștina sărată. Drumul lung care începe la capătul lui Cape Cod se termină aici, la această pajiște sălbatică, cu iarbă de mare. Mlaștina spune cu toată siguranța ce oră e, cum e vremea, ce anotimp este: culoarea smarald ne spune că e primăvară și vară, culoarea aurie, că e toamnă, variante de cafeniu că e iarnă. Când bate vântul, acesta ridică și mișcă vălurile de culori mai palide de ierburi și trestii, așa că dacă stai la marginea mlaștinii, poți afla cât de puternic bate vântul și în ce direcție. Pentru că mlaștina este aproape întotdeauna parțial inundată, cerul se reflectă în apă și luminează iarba pe. dedesubt. În zilele însorite, iarba poate părea nenatural de strălucitoare, iar în zilele noroase, ea arată chiar și mai strălucitoare.

MICHAEL CUNNINGHAM

La reflux, ea devine un smârc, la flux este inundată. Se sfârșește cu un șir de dune, dincolo de care se află

La capătul pământului

oceanul, deși nu-l poți vedea de unde stai acum, de pe buza mlaștinii. Poți vedea un bățlan sau doi, călcând printre bălțile formate de maree. Cu siguranță, vei vedea micul deget alb al farului de la Wood End, de departe. (Nu este cel de pe Long Point.) Niciodată nu m-am dus până acolo și nici nu intenționez să o fac. Știu - sau mai degrabă îmi pot imagina - că acolo se află pur și simplu un turn vechi tencuit, cu vopseaua crăpată și jupuită, acoperit peste tot la baza lui de ciment, cu excremente de pescăruși. Prefer să rămână un obiect depărtat, cu povestea nealterată, o imagine din Virginia Woolf. Cred că fiecare metropolă și fiecare oraș ar trebui să aibă cel puțin un loc îndepărtat, de preferat unul frumos și misterios, despre care să știi că există, dar niciodată să nu-l vizitezi.

Herring Cove

Herring Cove este una din cele două plaje publice din Provincetown. Cealaltă este Race Point. Herring Cove este cea mai apropiată de oraș din cele două - poți merge acolo pe jos sau cu bicicleta. Vara, autobuzul cu burduf al orașului vă va duce acolo pe gratis. De la mlaștina sărată este cam jumătate de milă până la intrarea oficială pentru public, cu parcare și snack-barul ei, dar locul meu preferat de acces este unul mai apropiat, printre dune.

MICHAEL CUNNINGHAM

Mergi spre nord de la mlaștina sărată,
depășești o mică lagună întunecată, aflată la
dreapta drumului,

La capătul pământului

Într-un pâlc de copaci, și oprește-te acolo unde vezi parcate toate bicicletele. Acolo, între doi pomi, există o intrare ușor de observat.

Îți trebuie cincisprezece minute ca să ajungi la plajă. Te vei afla în zona inundabilă, cu dune înalte pe ambele laturi și cu peretele unduit al dunelor care flanchează oceanul drept în față. Poți vedea catargele și puntea superioară a unei ambarcațiuni care trece pe acolo și aceasta este o frumoasă, dacă nu ușor suprarealistă, imagine a unei jumătăți de ambarcațiune plutind placidă deasupra nisipurilor.

Există o idee de potecă, pe care o găsești totuși, și ar trebui să nu te îndepărtezi de ea. Vecinătatea este fragilă - nu se comportă bine când pui piciorul. Dacă mergi pe ea când este reflux maxim, nisipul va fi aproape uscat, presărat ici și colo cu băltoace. Dacă ești acolo când este flux maxim, va trebui să pășești printre băltoace. Dacă te duci acolo mai târziu după-amiază sau seara devreme, dunele vor avea o strălucire roz-portocalie, asemănătoare culorii pereților interiori ai unei scoici.

Dacă fluxul este la faza lui medie sau maximă, bălțile vor fi pline de plevușcă și de mici crabi negri-albăstrui. Este posibil, deși foarte rar, să vezi pui de calmar care au rămas captivi în urma retragerii apelor și care așteaptă ca oceanul să se întoarcă.

MICHAEL CUNNINGHAM

Calmarul viu nu seamănă deloc cu cel din piețele de
pește. El devine opac numai după ce moare. Cât
sunt vii, calmarii sunt

La capătul pământului

translucizi, ca meduzele, și ochii lor, deși total deosebiți de cei ai mamiferelor, au culoarea albastru deschis. Când înoată, le vezi foarte clar ochii și sclipirea tentaculelor.

Pentru că terenul este în mod periodic acoperit de ape, vei avea o surpriză văzând ce conține oceanul dacă mergi de-a lungul potecii. Aceasta este presărată cu corpuri de crabi a căror culoare virează spre culoarea somonului pistruiat, pe care nu o au în timpul vieții, și ajunge, la sfârșit, la culoarea alabastrului. Poți vedea unul sau doi bibani morți, în situația de a fi ciuguliți de ciocurile pescărușilor. Vei vedea varec și lemn plutitor, uneori în grămezi considerabile, și vei vedea fragmente de sfoară rupte din năvoadele pescarilor, negre sau galbene, turcoaz sau oranj. Odată, eu am găsit o aripă de pescăruș, o harpă din pene albe și i-am dus-o acasă lui Kenny, bucuros nu numai că am dat peste un asemenea lucru, ci și pentru că eram un bărbat care-i duce acasă o aripă iubitului lui, care nu va fi dezgustat de frumusețea ei cutremurătoare.

Această plimbare și plaja la care duce ea sunt în general zona homosexualilor. Pe măsură ce te apropii de plajă și dunele coboară într-un bazin larg și fără adâncime, vei depăși poteci care se unduiesc printre ierburi. În timpul refluxului, acestea sunt uscate. La fluxul maxim, apa ajunge la nivelul taliei unui om. Aceste poteci, ca și toată

această arenă, în totalitate populate în zilele de vară - este Piazza San-Marco a homoasexualilor din Provincetown. Pe aici bărbații merg și se întorc de la plajă. Mișună printre dune, întârzie pe insulițele trecătoare care se formează printre băltoace în timpul refluxului, se bălăcesc sau înoată în porțiunile cu apă mai adâncă. Potecile care șerpuiesc printre ierburile înalte formează o serie de labirinturi și, dacă urmezi cărările când fluxul este la nivel mediu, te vei afla cufundat până la genunchi sau la mijloc în apa care se mișcă încetișor, înconjurat de ambele părți de ierburi înalte. Bărbații se afundă în ierburi ca să facă sex și, dacă nu ești interesat să faci sex cu străini sau te deranjează să-i vezi pe alții făcând aceasta, ar trebui să eviți labirintul de iarbă și să mergi direct spre plajă, deși chiar dacă ocolești zonele retrase, ai putea să treci pe lângă doi sau mai mulți bărbați făcând cunoscutul sport împreună, în văzul tuturor. În acest tărâm strălucitor al mareelor, bărbații care fac sex împreună îmi par, cel puțin mie, întotdeauna a fi inocenți ca niște bacante - mai mult dezlănțuire, decât obscenitate. Par că aparțin unei alte versiuni a lumii, una a pădurilor și a semiclasicismului, lipsită de rușine și sălbatică. Par a fi eliberați de muncă și de griji, de temerile lor, chiar și de speranțele lor, și și-au oferit o oră sau două de vară deplină în care tot ce contează este dorința. Aș fi fericit dacă bărbații care fac sex

La capătul pământului

În mlaștina sărată ar fi convinși să poarte jambiere de blană cu copite pe picioare, să-și prindă mici muguri de coarne pe frunte și să cânte din nai melodii melancolice, în timp ce rătăcesc prin labirintul de iarbă și apă.

Când urci pe dunele care țin piept oceanului, ajungi la plajă, unde apa este aproape întotdeauna caldă, întrucât Herring Cove este așezată în interiorul curbei pe care o face Cape Cod și este îndreptată mai mult spre sud decât spre est. După standardele internaționale, Herring Cove nu prea este o plajă. Este relativ îngustă și nisipul de lângă apă este aproape în întregime acoperit cu pietre pe care este dificil să mergi. New England, chiar și în cea mai hedonistă abordare, manifestă de obicei o oarecare provocare sau neconveniență; nu este înclinată să lase fructul copt să cadă direct din pom în mână căuș care așteaptă. Pietrele însele sunt plăcute pentru confortul pe care-l oferă. Sunt netede și ovale, modelate de apă - cele mai simetrice dintre ele sunt ca sculpturile lui Noguchi. Dacă ești tentat să culegi pietre de pe plajă, ar trebui să te previn că multe dintre ele, când sunt umede, par a avea reflexe fantastice de ocră, sau roșu intens, sau verde închis, dar, când se usucă, își pierd aceste culori. Eu le prefer pe cele negre care capătă diverse nuanțe de gri, atunci când se usucă, de la cenușiu gălbui la un satisfăcător cenușiu lăptos asemănător cu creta ștersă de pe tabla din

sala de clasă. Am un vas de sticlă plin cu pietre negre pe masa mea.

Partea sudică a plajei este plină vara de bărbați. Aproape că nu vei vedea pe această plajă nici o altă ființă în afara bărbaților. Bărbații zac întinși pe nisip în grupuri, vorbind și râzând, ascultând muzică. Se plimbă, aproape goi, și unii dintre ei sunt frumoși, deși toată ideea de plimbare de-a lungul nisipurilor, mlădioși și

La capătul pământului

musculoși, căutând să trezească visuri stranii, este complicată de pietrele care, efectiv, elimină posibilitatea menținerii unei ținute regale pentru mai mult de câțiva pași. Toată această ocupație de a merge înapoi și încolo pe plaja Herring Cove este ușor comică, foarte diferită de, să spunem, drumul larg de nisip de pe plaja din Fire Island, unde obiecte ambițioase să stârnească dorințe se pot plimba de colo-colo, de la est la vest și înapoi, la fel de imperturbabile ca participanții la o paradă militară.

Dacă mergi de-a lungul plajei spre stânga, vei ajunge, în cele din urmă, la farul Wood End și la Long Point. Dacă o iei spre dreapta ta, vei ajunge la intrarea oficială a plajei, unde se află și parcare. Lipit de intrare se află sectorul destinat femeilor.

Transformarea este destul de abruptă. Pentru un timp, vei fi mers printe bărbați întinși pe prosoape (cu câteva specimene mai curajoase mergând prin apa rece și stropind totul în jur); vei trece apoi printr-o fâșie intermediară îngustă, unde bărbații sunt amestecați cu femeile și apoi plaja va fi plină aproape exclusiv de femei.

În Provincetown, este considerat un truism să spui că homosexualii vin la plajă cu Speedos și cu un prosop, în timp ce lesbienele cară cu ele cât pot duce. Poți rezista în fața generalităților (și poți fi atras de generalități), dar nu se poate nega faptul că aici, în sectorul destinat femeilor, este mult mai

MICHAEL CUNNINGHAM

posibil să vezi scaune de plajă pliante, umbrele, răcitoare, saltele pneumatice, sandale de plastic pentru mersul pe pietre și alte asemenea accesorii. Femeile care rătăcesc pe

La capătul pământului

nisipul de aici sunt, în general, tipul domestic și ama- zonian. Ca bărbat care se plimbă prin sectorul lor, simt întotdeauna că mă aflu într-o țară străină - o societate safică, la fel de stranie și de fabuloasă și chiar specială în sine, în fiecare părticică a ei, ca și triburile de satiri vagabondând pe cărările apoase din zona dunelor. Sâni goi sunt mai degrabă norma decât excepția acestui loc și, pentru unii dintre noi, aceasta este singura ocazie să înțelegem că sâni femeilor sunt printre cele mai profunde variații ale minunilor umane, lată femei cu sâni tari ca niște pere. lată femei ai căror sâni sunt simple protuberanțe palide de carne, de departe mai modeste decât pectoralii celor mai mulți dintre bărbații care pierd timpul și se zbenguie chiar mai sus pe plajă, cu sfârcuri impertinente și provocatoare de culoarea cantalupului și de mărimea unui vârf de deget, lată femei cu sâni maiestuoși, de un roz tropical, marmorați de o rețea de vene albastre-verzui, cu vârfuri ca niște aureole plate, eliptice, de culoare cafeniu-crem. Femeile din sectorul de femei sunt mai dornice decât bărbații să fie mingi de aruncat sau Frisbees la buza apei. Sunt mai doritoare să înoate împreună cu câinii. Sunt mult mai doritoare să aibă copii, care sunt în totalitate absenți în sectorul destinat bărbaților. Partea din plajă ocupată de femei este o continuă învâlmășeală de copii, de toate rasele, și

MICHAEL CUNNINGHAM

aceștia sunt mai mulți în fiecare an.

Dacă-ți continui plimbarea, vei depăși o nefericită
împrejmuire asfaltată - cu un snack-bar, o cameră
de

La capătul pământului

baie și de dușuri. Încă mai departe, te vei găsi pe o fâșie lungă de plajă, dominată de familii normale, care și-au așezat corturile sau rulotele acolo și locuiesc mai mult sau mai puțin în ele. Unele din aceste corturi și rulote au verande, unde stau la umbră buncii, admirând peisajul, citind sau având grijă de grătarele pentru barbecue. Bărbații și femeile pescuiesc și adesea așteaptă zbaterea unui pește, așezați pe scaune joase de aluminiu. Copiii aleargă pretutindeni în jur. Oamenii din această parte a plajei sunt mai gălăgioși, mai puțin sexuali, mai obișnuiți. Secțiunile pentru homosexuali și lesbiene sunt, într-o oarecare măsură, feudale - fiecare tabără de prieteni sau iubiți, de copii și animale de casă tinde să se concentreze numai asupra ei, să vorbească numai cu cunoștințele mai vechi și să se uite la străini fie pe furiș, fie deloc. În timp ce sunt sigur că aceste familii normale nu se cunosc unele cu altele și probabil nu se amestecă, ele solicită tot mai mult spațiu cu corturile, grătarele și undițele lor, cu cele trei-patru generații ale lor, pe care brazdele de iarbă este imposibil să-l delimiteze. În comparație cu homosexualii și lesbienele din susul plajei, ei sunt înjuțați în mod diferit la viețile lor. Sunt în mod ostentativ la dispoziția soților, părinților și copiilor lor, și astfel, pentru un străin ei par, oricum, mai mult un sat, cu tot ce implică existența unui sat normal. Pare - deși

nu cred că aceasta este literalmente adevărat - că o mamă va scoate copilul altei femei căzut întâmplător în apă și că un bunic va lovi ușor, pe neașteptate, pe co-

La capătul pământului

pilul altuia, în timp ce doi copii de vârstă mijlocie trag în undiță un *bluefish*¹.

În continuarea plajei se află Hatches Harbor, una dintre cele mai puțin cunoscute minuni ale orașului Pro- vincetown.

Hatches Harbor

Deși în materie de magie, spirite și forțe conștiente dar invizibile sunt agnostic, nu pot nega că unele locuri din Provincetown posedă un fel de putere dincolo de atributele lor fizice. Hatches Harbor este un asemenea loc. Se află la ceva distanță dincolo de plaja publică, mult în spatele limitelor exterioare ale parcării, așa că singurul mod de a ajunge acolo este să mergi pe nisip. Este, după cum spune și numele său, un port natural, un punct vulnerabil în corpul uscatului, în care oceanul și-a scobit un drum prin forța valurilor. Cândva, era un estuar care înainta în uscat cam peste o milă, dar digul construit în anii '30 l-a redus la o serie de canale croite de maree.

Hatches Harbor nu este foarte cunoscut. Poți găsi, cel mult, câțiva oameni aici și poți, la fel de bine, să fii total singur^{1 2}. Înspre nord veghează

¹ ***Pomatomus saltatrix*** - un pește prădător pe coastele Atlanticului din nordul și sudul Americii.

² Portul este dominat de o dună enormă de nisip care se întinde de-a curmezișul, ca spinarea lată a unei balene, o spinare de balenă placidă și leneșă așa cum o

liniștit un alt far, mai mare decât celelalte două din Provincetown, un far serios, înalt și puternic, nu drăguț și asemenea unei jucării cum sunt celelalte două, destinat să prevină vapoarele mari de pericole adevărate. (În decursul secolelor, cel puțin o sută de vapoare s-au scufundat în aceste ape.) Pe uscat, chiar în spatele tău, dacă stai cu fața spre ocean, sunt dune și tufe de pini. Nimic din toate acestea nu este dramatic sau spectaculos, nu în felul în care Delphi și coasta Oregonului sunt dramatice și spectaculoase. Aici, valurile nu se sparg de stânci, vulturii nu zboară în văzduh. Locul are o frumusețe disipată și subtilă, mai ușor de pus în relație cu zone ale deșertului New Mexico sau cu lacurile din Finlanda. Portul, orizontul și dunele sunt toate perfect proporționate, parte vizibilă a aceleiași idei atotcuprinzătoare. Are un fel de a insista pe frumusețea lucrurilor mici: privește aici, trei pietre rotunjite într-o cupă rotundă cu apă limpede. Ca orice mister adevărat, nu poate fi descris în mod satisfăcător și nici explicat. Nu pot să vă spun decât că este un loc de mare liniște și că, dacă mergeți acolo și rămâneți o oră sau mai mult, puteți simți la întoarcere, că ați fost mult mai departe și ați parcurs un drum mult mai lung decât l-ați făcut în realitate.

poți vedea într-o carte pentru copii.

La capătul pământului

Dunele

În spatele plajei de la Herring Cove, dincolo de orașul Provincetown, se află Cape Cod National Seashore, construit în timpul administrației Kennedy ca o zonă de recreere și rezervație naturală. Oricare ar fi sentimentele noastre pentru John F. Kennedy ca președinte, îi putem fi recunoscători pentru acest parc. Orașul nu se poate extinde dincolo de un anumit punct; nimeni nu poate construi un hotel pe dune sau pe plajele oceanului. Dunele sunt un ecosistem intact, la fel de speciale prin ele însele ca Zion în Utah sau Everglades în Florida, deși, spre deosebire de Zion și Everglades, ele au fost formate, în parte, de către om. Primii imigranți au doborât copaci pentru a-i folosi drept combustibil și cherestea și au repopulat ținutul cu pini negri din care se scoate terebentina și stejari speciali care cresc pe pământ uscat și stâncos. O dată cu dispariția copacilor, nisipul mării a început să lucreze în felul lui metodic asupra plajelor și ceea ce vedeți astăzi în acest ținut liniștit este de fapt un proces în curs de eroziune.

Cel mai potrivit mijloc de a merge printre dune este pe bicicletă, pe care o poți închiria de la unul din cele patru centre din oraș. O singură pistă, nemarcată în mod clar, pornește de la extremitățile parcurii de la Herring Cove și șerpuiește printre dune. Peisajul dunelor este, în același timp, înverzit și lunar. Este presărat cu tufișuri și cu pini țepoși și

piperniciți. Are un miros anume: pin și sare, cu un substrat de ceva pe care-l pot descrie ca prăfos și verde. Pe alocuri, peisajul este aproape nisip pur, imaculat ca zahărul. Zonele nisipoase par primitive cu tăcerea și umbrele lor, deși nu sunt, desigur, deloc străvechi, nu erau așa cu o sută de ani înainte; peste un secol, ele vor fi vizibil diferite. Totuși, eu simt adesea, când mă aflu acolo, că mă găsesc, în mod palpabil, pe suprafața unei planete cu iluzia unui strat albastru subțire deasupra și cu universul dincolo de ea. Este în mod special minunat să mergi pe bicicletă printre dune noaptea, pe lună plină.

În aceste dune, dar la mile depărtare de Cape Cod, prea departe pentru a merge cu bicicleta, este locul unde Guglielmo Marconi a încercat pentru prima dată telegraful - când, pentru prima dată, o ființă umană a fost în stare să transmită și să primească mesaje de dincolo de Atlantic, în absența firelor. Clădirea în care și-a realizat experimentul s-a prăbușit între timp în ocean, dar astăzi s-a ridicat un foișor care poartă o placă pentru a marca locul unde, cu peste o sută de ani în urmă, Marconi stătea zi după zi, noapte după noapte, convins că poate comunica nu numai cu cei vii aflați pe celelalte continente, dar și cu cei morți. El credea că undele sunetului nu dispar în timp; credea că ar putea găsi o modalitate de a auzi strigătele oamenilor de pe vapoarele scufundate cu mult timp

La capătul pământului

Înainte, vocile copiilor ai căror proprii copii erau deja bătrâni în acel moment, sunetele flintelor oamenilor lui Columb pe când le arătau oamenilor din tribul Tecumwah ce nou zeu teribil sosise pe țărmurile lor.

Stațiunea Marconi este totuși o destinație în sine pentru care este necesară o mașină. Pista pe care vă aflați este, pur și simplu, un cerc șerpuitor de patru mile

lungime* care te duce înapoi în cele din urmă în East End-ul oraşului Provincetown. Îţi pune la dispoziţie o singură opţiune, la mijlocul ei. Poţi merge drept înainte, prin pădurea de pe plajă şi, în sfârşit, înapoi în oraş, sau o poţi li-ia la stânga, îndreptându-te spre Race Point.

Race Point

Plaja de la Race Point este, după părerea mea, superioare celei de la Herring Cove şi eu, care sunt încântat de o plajă plină de homosexuali, mi-am dorit adesea ca fraţii mei să fi ales să colonizeze plaja Race Point în locul celeilalte. Singurul ei dezavantaj este că se află la niai multe mile distanţă de oraş şi nu poţi ajunge acolo decât cu bicicleta sau cu maşina. Dacă mergi cu maşina, poţi găsi parcare ocupată complet pe la orele 10 dimineaţa, într-o zi de vară.

Plaja de la Race Point se arcuieşte înspre nord-*no*d-vest. Ea este îndreptată mai mult spre largul oceanului decât spre Herring Cove, astfel că apa este predispusă aici să fie mai agitată decât să plescăie liniştită nisipurile. Ea face valuri adevărate, deşi, ca să înfrunţi c^u adevărat valuri de ocean, trebuie să mergi mai departe, spre plajele de la Truro şi Wellfleet. Ca să ajungi IU plajă, trebuie să sari peste zăgazul dunelor, unde pete de iarba au desenat cercuri de nisip în jurul lor. Plaja aste largă

La capătul pământului

și generoasă, pe tot timpul mareelor, și nu este așa
de abundent presărată cu pietre. Fiind

mai greu accesibilă, ea nu este niciodată așa de frecventată ca plaja de la Herring Cove, și oamenii care merg acolo sunt mult mai amestecați. Te vei afla printre turiști, orășeni cu sau fără familii și, ocazional, câte un homosexual sau o lesbiană. Cu câțiva ani în urmă, la Race Point, am primit, mulțumită unchiului Donald, o lecție despre cât de schimbătoare este dorința.

Kenny și cu mine merseserăm împreună cu prietena noastră, Melanie, la Race Point, într-o după-amiază de august (Melanie avea mașină), și ne așternuserăm prosoapele lângă un mic grup format de membrii unei familii. Plajele sunt, desigur, locuri perfecte pentru a trage cu urechea și, cum stăteam întinși la soare, am aflat rapid următoarele lucruri despre vecinii noștri: aceștia erau o engezoaică frumoasă cu părul închis la culoare, soțul ei american, fiul lor în vârstă de cinci ani și fratele mai mic al femeii, Donald, homosexual. Aflaserăm că pe acesta îl cheamă Donald, pentru că băiețelul, îndrăgostit total de el, îi spunea „unchiul Donald” ori de câte ori era, și uneori și când nu era, cazul. Unchiul Donald era un tânăr vioi, în jur de treizeci de ani care avea chlioi de baie albaștri. Se purta minunat cu copilul. Se jucau împreună în apă, se jucau împreună pe nisip; unchiul Donald era răbdător, dacă nu și ironic față de judecățile interminabile ale copilului cu privire la jocurile inventate brusc, cu reguli noi și complicate.

La capătul pământului

Când unchiul ajungea la capătul puterilor, se întindeau amândoi pe prosopul lui. Băiatul a anunțat că unchiul Donald este salteaua lui, i s-a suit pe burtă și a

adormit. Unchiul a tachinat-o pe sora lui, care i-a răspuns asemenea. Expresia „căutând dragostea în toate locurile nepotrivite” a fost și ea evocată. În replică, cu copilul adormit pe burta lui, Donald părea cioplit în marmură rozalie. Corpul lui bine făcut, subțire, era lipsit de păr, cu excepția celor două smocuri castaniu-des- chis de la subsuori. Din profil, figura lui era ascuțită, cu o frunte puternică și cu bărbia fermă ieșită în afară. Kenny și cu mine am fost de acord în șoaptă că îl doream și doream, cu ardoare brutală egală, să *fm* el. Melanie și-a declarat hotărârea de a renunța la femei, măcar pentru o vreme. Donald era ironic și plăcut; virtuos, în mod inocent, așa cum ar putea un prinț să fie inocent, dacă prinții ar reuși vreodată să trăiască fără rușine printre fântâni și holuri de marmură, atât de adorați încât să întoarcă automat adorația, în mod firesc, pentru că nu știu să facă nimic altceva.

La mai puțin de o oră după aceasta, mica familie s-a pregătit de plecare. Urmăream, pe furiș, cum unchiul Donald îl trezește pe băiețaș, îl așază în picioare, îi zbârlește părul. Apoi, am privit cum își pune Donald șortul lăbărțat și tricoul și-și îndeasă pe cap o pălărie de pânză teribil de caraghioasă. Stând în picioare, îmbrăcat, era cocoșat. Au plecat cu copilul galopând și tropăind în jurul obiectului afecțiunii sale, care se transformase deja într-un cetățean în armonie cu ceilalți; un tip oarecare,

La capătul pământului

plictisit, cu trăsături obișnuite (odată îmbrăcat, am văzut că avea o figură plăcută dar care trecea neremarcată, cu o barbă prea mare pentru nasul

modest și o frunte prea înaltă pentru ochii apropiați); o persoană după care nu-ți întorci privirea pe stradă. Ieșea (așa îmi imaginez) să se alăture celorlalți mulți care hoinăreau pe străzi sau mângâiau o halbă de bere în semiîntuneric pe marginea ringului de dans; deschis pentru speranță, dorință și surpriză; dispus să-i admire pe tipii mai strălucitori dansând cu bustul gol sau râzând nepăsători împreună cu grupul lor de prieteni, să-și încerce norocul cu oricine altcineva aflat acolo, în ceata nostalgică și neliniștită căutând dragostea în toate locurile nepotrivite.

Pădurea de fag de pe plajă

Dacă mergi drept pe cărarea dinspre dune și depășești Race Point, vei ajunge, în cele din urmă, la pădurea de fag. Există un punct clar de demarcație între nisip și copacii pe care el i-a înghițit în parte. Întâi vei vedea ceea ce par a fi cioturi și ramuri goale care ies din nisip - acestea sunt vârfurile copacilor morți. Câțiva yarzi mai departe, vei vedea copaci morți afundați în nisip până la ramurile mai joase și, apoi, copacii care sunt acoperiți numai până la jumătatea trunchiurilor, încă vii, dar care încep să moară. Apoi, te vei afla printre copacii vii. Nisipul din pădurea de fag a fost mai mult sau mai puțin fixat de către cei ce se ocupă cu conservarea mediului, dar dunele

La capătul pământului

din partea de nord a pădurii rămân în mișcare. Pe hărțile vechi poți localiza pădurile îngropate și poți traversa dunele nou create cu pădurile moarte acoperite de ele.

Vara, pădurea de fag este umbroasă și ușor umedă; este plină de lumină înverzită, adâncă. Mirosul se schimbă de la mirosul de pin prăfos la mirosul fermentat de gudron de pin, de frunze în descompunere și la un miros greu de definit, organic, care seamănă la punctul lui de maximă intensitate cu mirosul de câine ud. Vei depăși o băltoacă puțin adâncă ce îngheață în timpul iernii și care, în timpul verii, are la suprafață un strat de nuferi verde-pal cu flori în formă de trompete, galbene la marginile bălții, albe spre centru, unde apa este mai adâncă. Poți sta pe banda îngustă de asfalt rezervată pentru biciclete sau îți poți lăsa bicicleta și să hoinărești în pădure de-a lungul oricărei poteci de nisip care șerpuiește printre copaci. Dacă procedezi astfel, te vei trezi curând mergând printre copaci cu lemn tare și tufișuri de mure, stejari albi și arțari roșii ca și printre fagi, toți formând culoare surprinzător de ordonate și mici luminișuri asemenea unor camere, cu bogate covoare din frunze căzute și baldachine din ramuri destul de groase pentru a te adăposti de ploaie. Nu va fi cu totul surprinzător dacă vei găsi scaune și lămpi acolo și chiar o masă pregătită pentru ceai. Uneori se fac căsătorii în aceste luminișuri și copiii

localnici merg acolo pentru toate jocurile copilărești care necesită ascunzători. Trunchiurile copacilor sunt acoperite de inscripții, inițiale și obscenități; diverse afirmații că acolo s-au întâmplat una-alta în 1990, sau 1975, sau 1969;

La capătul pământului

declarații de dragoste veșnică pentru ființe dispărute numite Jim, Carol, Drew, Calla, Tom, Ken și Lindy, printre alții. Inscripțiile mai vechi, din anii '50-'60 s-au estompat și se confundă cu scoarța - seamănă cu cicatricile în formă de nume produse de copacii înșiși. Cele mai noi sunt în diverse faze de cenușiu, în funcție de vechimea lor. Doar numele foarte recent scrijelite sunt proaspete și albe, deși și ele se vor veșteji cu timpul.

Snail Road¹

Ultimul loc sălbatic de pe acest ținut despre care vreau să vă povestesc este duna de la capătul lui Snail Road. Snail Road este de fapt o potecă de pământ, deși destul de largă ca să poată trece o mașină și poți, de fapt, chiar să-ți parchezi mașina acolo, dacă ai nevoie. Este în zona de răsărit a orașului, pe partea cealaltă a autostrăzii. Drumul este umbrat de coroanele copacilor. La capătul lui se află duna cunoscută sub numele de Muntele Ararat, o ridicătură singulară, imensă, de nisip, complet stearpă. Ai putea crede că este o dună din Sahara.

Este încă unul din acele locuri înzestrate cu puteri ciudate. Toți cei pe care-i știu, care au petrecut un timp pe această dună, sunt de acord

1 Strada Melcului (n. tr.).

MICHAEL CUNNINGHAM

că, ei bine, există *ceva* acolo, deși locul nu este, nici
mai mult, nici mai puțin,

La capătul pământului

decât un enorm arc de nisip profilându-se pe cer. Urcă-te pe vârful ei. Pe o latură vei vedea vârfurile copacilor și ale caselor din oraș; pe cealaltă, vei privi pe deasupra dunelor mai mici spre Atlantic. Spre răsărit, în direcția lui Truro, se află Pilgrim Lake, deși nu-l prea poți vedea de pe vârful Muntelui Ararat. Pilgrim Lake a fost cândva East Harbor, dar acum, este, de fapt, un smârc enorm. Cu 150 de ani în urmă, părinții orașului și-au dat seama că nisipul purtat de vânt s-a acumulat în asemenea cantități, încât amenință nu numai să diminueze adâncimea portului, ceea ce era periculos pentru ambarcațiuni, dar și să extindă depunerile de-a lungul coastei și să distrugă tot portul din Provincetown. Așa că au făcut un dig și au așternut o cale ferată pe noul terasament pentru a separa East Harbor de ocean. Singura șosea care duce la Provincetown se află încă de-a lungul digului, paralel cu demult dispăruta cale ferată.

Fiind lipsit de izvoare, Pilgrim Lake este ușor sinistru. Este Marea Moartă a lui Provincetown. Deși la fel de strălucitor în lumina soarelui ca și oceanul din care s-a născut și de care a fost separat, el sclipește într-un fel diferit. Ca oțelul, mai opac. Stând pe duna de la capătul lui Snail Road, ești înconjurat de Atlantic în trei forme diferite, oceanul propriu-zis, golful și lacul sărat.

Liniștea lunară care domnește acolo este greu

MICHAEL CUNNINGHAM

de descris. Ea implică un repaus care este plăcut,
fără a fi liniștitor. Te simți ca și cum te-ai afla în
miezul a ceva. Ești conștient - oricum, eu sunt
conștient - de o lume,

La capătul pământului

ca un loc care nu știe cât este de frumos sau nu-i pasă, care produce frumusețe întâmplător, în timp ce-și urmează adevărata lui menire de a exista pur și simplu și de a se schimba; o lume care este, mai mult decât orice altceva, tăcută și nepopulată, în timp ce trăiește în ritmul timpului geologic. În unele momente, simți ceea ce îmi imaginez că ar putea simți nomazii în timp ce traversează deșertul. Te afli acasă și, în același timp, te afli într-un loc prea plin de propriile și eternele lui treburi, prea bătrân și prea tânăr, ca să mai observi dacă trăiești sau mori, tu cu vasele, tigăile, covorașele și clopotele tale.

Șerpii de septembrie

Toată vara Ț-am auzit fluierând în
tufiș, depășindu-mă din strat în
strat în grădina mea, o șoaptă
printre călini, un semnal dinspre
gardul viu, o umbră pulsând în tufa
de dracilă.

Acum, că nopțile sunt reci și
plantele anuale au trecut,
Ț-aș fi crezut duși, într-o toropeală
de sânge lunecați în lumea de
dedesubt înainte ca secera să
înghețe.

Nu așa. În mângâierea înșelătoare
a lunii, ca și cum disprețuind
blestemul care a stricat o altă
grădină, aceștia doi apar printr-o
fisură îngustă în brocartul verde
intens al molidului din ținutul de
nord,

rostogolindu-se cu capul în jos, încolăcindu-se
într-un nod al iubirii nerușinat.

Mi-am desfăcut mâinile și am lovit nisipul fin
de pe piele.

La urma urmelor,
suntem parteneri pe această lume
cosemnatari ai unei convenții.

La atingerea mea, sălbatica coastă a creației
tremură.

STANLEY KUNITZ

Orașul

Provincetown este, a fost întotdeauna, un sanctuar excentric, așa cum sunt, mai mult sau mai puțin, și alte locuri sanctuare de păsări sau rezervații pentru animale sălbatice. Este singurul orașel pe care-l știu, unde cei care trăiesc în mod neconvențional par să depășească numărul celor care trăiesc în limitele prestabilite ale locuințelor și căsătoriilor oficiale, cu slujbe respectabile și copii biologici. Este locul în care oamenii care au fost proscriși și considerați a-i pângări pe ceilalți locuitori în alte orașe pot deveni membri proeminenți ai societății. Până de curând, era posibil să trăiești acolo ieftin și bine și a fost posibil, o lungă vreme, să spunem, ca doi bărbați să se plimbe pe Commercial Street ținându-se de mână și purtându-și în brațe copilul peruan adoptat, fără a trezi un interes deosebit din partea celorlalți.

La capătul pământului

De aproape patru sute de ani, îi atrage pe refugiați, pe rebeli și pe vizionari.

*The Pilgrim Mothers and Fathers*¹

De fapt, întemeietorii orașului Provincetown au fost Pelerinii care au călătorit pe *Mayflower* și au sosit în portul Provincetown în 1620. Ei și-au petrecut iarna acolo dar, găsim prea puțină apă potabilă, au navigat în acea primăvară spre Plymouth, care a intrat în cărțile de istorie ca punctul inițial de debarcare a Pelerinilor. Provincetown nu este, se înțelege, fericit de această interpretare greșită a faptelor.

Mayflower a sosit în ceea ce astăzi numim portul Provincetown, după șaizeci și șase de zile pe mare. Reacția Pelerinilor pare să fi fost mai puțin entuziastă. Unul dintre ei a scris că peisajul era plin de „pini ciufuliți, merișori și alte asemenea gunoaie”. În acea iarnă, s-a redactat *Mayflower Compact*². Un copil, Peregrine White, s-a născut, și patru persoane - Dorothy Bradford, James Chilton, Jasper Moore și Edward Thompson - au murit. Ultimele trei sunt îngropate în Provincetown. Dorothy Bradford s-a aruncat peste bord; se crede că s-ar fi sinucis.

Mayflower era un vas de transport, nefiind destinat pasagerilor, așa că biletele erau foarte ieftine. Oamenii pe care îi numim Pelerini au părăsit întâi Anglia pentru a merge în Olanda, în căutarea

1 Mamele și tații pelerini, (n. tr.)

2 Contract, înțelegere, (n. tr.)

La capătul pământului

libertății religioase, dar au petrecut doisprezece ani fără să-și găsească de lucru acolo, înainte de a se hotărî, în disperare de cauză, să

pornească spre Lumea Nouă. Ei nu erau puritani, își spuneau „separatiști” și, deși erau un grup relativ serios, nu erau atât de austeri ca puritanii. Dansau și jucau jocuri distractive. Nu erau împotriva unor haine mai colorate.

Doar o treime din ei erau separatiști. Celelalte două treimi erau oameni pe care separatiștii îi numeau „străini”, bărbați și femei care, dintr-o cauză sau alta, nu au reușit să prospere în Anglia, așa că au plecat pe *Mayflower*, sperând într-o viață mai bună. Pelerinii aveau nevoie de ei pentru a-i ajuta să plătească transportul. Majoritatea Founding Fathers and Mothers¹ erau, de la bun început, dornici să câștige un ban. La mai puțin de zece ani după fondarea sa, așezarea de la Plymouth era copleșită de jafuri, alcoolism și sex în toate formele nesancționate. În *History of Plymouth Plantation*, William Bradford, văduv după Dorothy, se plângea de „lipsa de reținere dintre persoane necăsătorite... dar și dintre câteva persoane căsătorite. Dar, ceea ce este mai rău constă în faptul că și fapte de sodomie și pederastie (lucruri pe care îți este frică și să le pronunți) se întâmplă în acest ținut, și nu o dată.”

Provincetown a rămas nementionat la acest capitol special din istoria americană, așa cum au rămas obiceiurile și înclinațiile Founding Fathers.

1 Tații și Mamele Fondatori, (n. tr.) - Founding Fathers = Părinții Fondatori (n. tr.).

La capătul pământului

De Ziua Recunoștinței, nenumărați școlari americani fac picturi, diorame și spectacole despre debarcarea pelerinilor la

Plymouth Rock, dar puțini sunt copiii care au auzit vreodată de Provincetown. La începutul secolului XX, fondatorii orașului au încercat să corecteze situația prin construirea unui enorm monument al Pelerinilor.

S-a organizat un concurs național de proiecte pentru monument, dar toate cele prezentate erau variații pe tema obeliscului, ceea a fost considerat că semăna prea mult cu Monumentul lui Washington. Comisia de selecție a ales, din motive care nu au ajuns până la noi, o replică a Torre del Mangia de la Siena, care se afla în Piața Toscană, unde a călcat odată și Dante și unde se ține *palio*, acea cursă haotică anuală de cai. Președintele Teddy Roosevelt a pus cu mare pompă piatra de temelie a monumentului în 1907; turnul a fost terminat în 1910. A devenit emblema Provincetown-ului, ancora orașului, deși nu a avut doritul efect educativ asupra marelui public pe acest continent, despre primul loc de debarcare a vasului *Mayflower*. Puțini oameni au făcut legătura între turnul italian cu ceas și debarcarea Pelerinilor.

Monumentul Pelerinului este vizibil aproape de oriunde din oraș și din zona sălbatică. Dacă-l privești din unghiul potrivit - oblic față de fiecare din cele patru colțuri ale lui - poți vedea capul lui Donald Duck. Vârful turnului este pălăria, arcurile sunt ochii și crenelurile de sub arcuri sunt ciocul

La capătul pământului

rățoiului. Capul lui Donald Duck este destul de dificil de perceput, dar o dată ce l-ai observat, nu te mai poți uita la monument și să vezi altceva.

Locuitorii

Provincetown a fost gălăgios, retras și îndărătnic față de noii veniți de când există el. Inițial a ținut de Truro, orașul alăturat, dar în 1727, Truro, dezgustat, a trasat o demarcație la Beach Point, și segmentul imoralilor și practicilor îndoielnice a căpătat numele de Provincetown, împotriva protestelor cetățenilor care preferau numele de Herringtown. Fiind ieftin și fără constrângeri, el i-a atras mult timp pe artiști, care continuă să alcătuiască un procentaj mai mare din populație față de oricare alt oraș mai mic sau mai mare care îmi vine în gând. Eugene O'Neill a trăit acolo pe când era un tânăr alcoolic necunoscut, care se străduia să scrie piese de teatru. Tennessee Williams mergea acolo vara pe când era un alcoolic faimos în toată lumea, care se străduia să scrie piese de teatru. Milton Avery, Charles Hawthorne, Hans Hofmann, Robert Motherwell și Mark Rothko au locuit acolo, ca și Edmund Wilson, John Reed, John Waters, Denis Johnson și Divine. Norman Mailer, Stanley Kunitz, Mary Oliver și Mark Doty încă locuiesc acolo.

Printre cei mai puțin cunoscuți sunt Radio Girl, care se plimba pe străzi anunțând noutățile pe care le primea de la un radio din capul ei, și o femeie care s-a botezat apoi Sick¹, care locuia într-o casă pe care ea și prietenii ei o construiseră într-un

1 Bolnavă (n. tr.).

La capătul pământului

copac uriaș de pe strada Bradford și care și-a păstrat numele dar care i-a modificat pronunția și ortografia în Sique (pronunțat Seek), atunci când l-a cunoscut și s-a căsătorit cu șeful departamentului de artă de la o mare universitate și deodată s-a trezit trecând de la o viață de femeie sălbatică neohipiotă, la o viață care implica să dai petreceri pentru personalități academice din sudul Californiei. Chiar și astăzi, bărbatul numit Inside-Out Man, un cetățean de vreo 60 de ani, cu barbă și tendința de a se îmbrăca de iarnă indiferent de anotimp, se plimbă de-a lungul extremității de est a orașului, măturând trotuarele cu o concentrare furioasă și purtându-și toate hainele pe dos.

Vara, străzile Provincetown-ului sunt tot atât de aglomerate ca și la un carnaval și oamenii care alcătuiesc mulțimile sunt în mare număr albi. Acesta este Cape Cod, un regat al albilor, ceea ce constituie unul dintre cele mai problematice aspecte ale sale. Ciudățenia aceasta s-a amplificat recent prin practica de a aduce muncitori jamaicani pentru sezonul estival, în special pentru a face muncile menajere prost plătite din bucătării, pe care nimeni altcineva nu vroia să le execute. Câțiva dintre jamaicanii care vin să muncească în Provincetown în timpul verii și-au luat drept de rezidență pentru tot anul și pare posibil - și nu imposibil - să se producă treptat următoarea schimbare: homosexualii și lesbienele de rasă albă, care au fost itineranți și venetici atât de mult timp,

tind acum să fie proprietarii afacerilor și ai unei părți importante din proprietățile din oraș, iar imigranții jamaicani se stabilesc aici ca o populație nouă, marginalizată, care se insinuează cu obrăznicie.

Printre vânzătorii ambulanți și cumpărătorii dintr-o după-amiază de vară, nu este neobișnuit să vezi, pe o rază de cincizeci de picioare, următoarele: o gloată de turiști mai în vârstă care veniseră pentru ziua respectivă cu autobuzul sau debarcaseră de pe un vas de croazieră ancorat în port; un hoardă de băieți musculoși în drum spre sala de gimnastică; o mamă și un tată aflați în vacanță, păstorindu-și copiii epuizați și gălăgioși prin magazine; o pereche de lesbiene cu un baset cu zgardă multicoloră; doi tați homosexuali în șorturi și tricouri Izod, împingându-și fiica adoptată în cărucior; o tânără îmbrăcată ca naiba și tatuată ostentativ, care lucrează la magazinul principal; un bărbat îmbrăcat, din mare convingere, ca Celine Dion; femei în vârstă făcând diverse comisioane; mai mulți profesori de școală din diverse părți ale țării care vin în Provincetown în fiecare an, pentru două săptămâni, pentru a scăpa de nevoia de a ține secretă apropierea lor; mai mulți pescari obosiți venind spre casă de la îndatoririle lor pe barca de pescuit scoici; un agent de bursă cu sandale de trei sute de dolari, sosit pentru week-end de la New York; și o ceată de copii localnici furioși pe skate-

La capătul pământului

boards-uri, urmărind cât de aproape pot să treacă pe lângă pietoni, fără a-i lovi, o încercare care este de obicei, dar nu întotdeauna, reușită.

După Ziua Muncii, mulțimea își reduce considerabil numărul, cu excepția week-end-urilor care coincid cu anumite sărbători, și orașul revine treptat la locuitorii lui de peste an. Pentru cei care s-au hotărât să se așeze

acolo, Provincetown este o mamă sărăcită, blândă și iubitoare; o bătrână mamă destrăbălată care a trecut prin prea multe pentru a fi șocată de vreun obicei pe care tu l-ai căpătat colindând lumea și care va împărți cu tine tot ce are, deși trăiește din puțin și nu poate păstra multă mâncare în casă în aceste zile. Slujbele permanente sunt rare, iar cele care există tind să-ți amortească creierul. Mulți își iau două sau trei slujbe, în timpul verii. Dacă lucrezi pentru un salariu în Provincetown, nu este neobișnuit să faci curat într-o pensiune dimineața, să faci o oră pauză, și apoi să-ți iei în primire slujba de chelner, până la miezul nopții. Îți petreci iernile din economii și folosind cecurile de șomaj.

Nenumărați oameni tineri sau mai puțin tineri s-au refugiat acolo pentru a scăpa de situații pe care nu le mai puteau tolera: adicții, slujbe fără viitor sau legături amoroase nefericite, orice soartă îndoielnică par să aibă - sau, pur și simplu, pentru a face o pauză în viețile lor tolerabil de dificile și a trăi pentru o vreme în pace. Oamenii se mută adesea după ce răbdarea, energia sau lăcomia le-au fost epuizate aiurea. Femeia care face ornamente din sticlă colorată pentru Crăciun și le vinde prin târguri a fost cândva juristă la o corporație; un bărbat care scrie poezii și lucrează noaptea într-un restaurant se poate să fi fost cândva un executiv în publicitate. Ierarhiile Provincetown-ului în ceea ce privește

La capătul pământului

clasa și statutul sunt mai permissive aici decât în multe alte locuri. Fata care-ți curăță masa la restaurantul

în care iei micul dejun se poate așeza alături de tine la dineul la care te duci în aceeași seară.

Deși este la fel de dificil să trăiești anonim în limitele Provincetown-ului cum este să o faci în orice oraș mic, el este unul dintre locurile de pe lume în care te poți pierde. El este Marocul Americii, New Orleans al nordului. În timp ce oamenii din Provincetown sunt capabili să păstreze ranchiună cu o fervoare olimpiană - păcatele îți pot fi iertate aici, dar rareori uitate - orașul este condus în principal cu bunătate și respect pentru idiosincrazie. Prostul comportament este admonestat prin încruntarea sprâncenelor; neortodoxia însă nu este admonestată. Un transsexual din bărbat în femeie poate sta la coadă la A&P în spatele unei femei care încearcă să-și strunească cei trei copii nedisciplinați și nimeni nu se sesizează. Amândoi cumpără aceeași marcă de hrană pentru pisici sau același iaurt.

În Provincetown ești în siguranță în toate sensurile cuvântului. În sensul literal, aproape că nu există fărâdelegi (cu excepția notabilă a industriei înfloritoare de furt de biciclete - dacă-ți lași bicicleta fără lacăt peste noapte, deja ai trimis-o spre oricare dintre neștiutele magazine de biciclete de mână a doua, până la Cape). Într-un mod mai subtil, cel puțin parțial, pentru că Provincetown nu a mai prosperat de când balenele lui au fost măcelărite, orașul nu manifestă, în general, nici un sentiment

La capătul pământului

de rușine față de cei care suferă sau renunță; de cel care nu poate face față sau nu-l interesează să facă față; de cel care decide că ar fi mai

La capătul pământului

ușor sau, pur și simplu, mai amuzant să înceteze să iasă la lumina zilei, să-și lase o barbă lungă până la brâu, să poarte rochii sau să cânte în public ori de câte ori are chef.

Cei mai mulți oameni care vin aici în căutarea unui răgaz stau un an, sau doi, sau trei și pleacă, pentru că au obținut ceea ce voiau, pentru că nu mai pot suporta liniștea din timpul lernii sau nu pot găsi o slujbă decentă, sau își dau seama că au adus cu ei chiar lucrurile de care voiau să scape. Totuși, unii s-au stabilit aici. Unii dintre bătrânii care stau pe bănci în fața Primăriei au fost cândva tineri criminali sau pacienți ambulatorii, care-și imaginau că, venind la Provincetown ca să-și recapete energiile într-un apartament ieftin cu vedere la ocean, pot încerca să scrie poezie sau muzică, să-și tragă sufletul și apoi să plece mai departe.

În afară de descendenții pescarilor portughezi care trăiesc acolo de generații și țin foarte mult la comunitatea lor, aproape oricine din Provincetown este un transplantat. Rar am întâlnit pe cineva care să se fi născut acolo, deși cunosc multe persoane care consideră Provincetown patria lor adevărată și care gândesc despre viața lor anterioară sosirii aici fie că a fost o greșeală îndreptată prin mutarea lor la Provincetown, fie că a fost o perioadă prelungită de incubație, în care fibrele genetice au fost treptat împletite în trama caracterului care le cerea să se nască și să fie pe de-a-ntregul chiar aici.

La capătul
pământului

Provincetown este, din acest punct de vedere, o anomalie - este un sat, în fiecare

colțișor, tot atât de distinct și de legat de obiceiuri ca satele din Sicilia sau din comitatul Kerry, dar spre deosebire de acestea el îi acceptă, ca pe o rutină, pe cei nou-veniți și le acordă fără echivoc dreptul la cetățenie.

Printre rezidenții lui transplantați, Provincetown tinde să inspire un fel de patriotism asemănător cu cel al micilor națiuni luptătoare. Cei care trăiesc aici îl apără de obicei cu ferocitate împotriva nou-veniților și se plâng de el numai când sunt între ei. El este devotat cu arțăg calamburului și tradițiilor și, ca multe locuri îndrăgostite de propriile lor căi de a face și de a trăi, el și-a prezis propria cădere aproape din ziua în care a fost fondat. Pe la mijlocul anilor 1800, când s-a construit un trotuar pavat cu lemn de-a lungul drumului de nisip, care a devenit, în cele din urmă, Commercial Street, această inițiativă a cauzat o asemenea spaimă cu privire la prevestirea pierderii sufletului Provincetown-ului, încât unii cetățeni au refuzat să meargă pe el și au înnotat hotărâți prin nisipul înalt până la gleznă toată viața lor. În cei peste douăzeci de ani de când merg acolo, am auzit prezicându-se dispariția iminentă a orașului, iarăși și iarăși. Moare pentru că apele lui nu mai au pește. Moare pentru că nu se găsesc slujbe. Moare pentru că artiștii nu mai locuiesc acolo în număr suficient de mare. Moare pentru că a început să prospere, dar se află în mâna oamenilor nepotrivți - bogătași care trăiesc în orașe

La capătul
pământului

mari și doresc să folosească Provincetown numai ca un refugiu pe timpul verii. Moare pentru că sufletul lui

este extenuat, pentru că școlile lui nu sunt bune, pentru că mulți au dispărut în urma epidemiilor de SIDA, pentru că nimeni nu-și permite să plătească chiriile.

Unii membri ai populației Provincetown-ului (apropo, este perfect corect să-i spunem orașului „P-town”) trăiesc într-o simplitate totală, la fel de absolută ca un crez. Ei preferă seriozitatea ironiei, localul lumii largi. Provincetown trăiește la o uluitoare distanță de restul ținutului. Nu se consideră tocmai american și, din această perspectivă, el are mai degrabă dreptate. Vara trecută am găsit o pereche de balamale la piața de vechituri din Wellfleet. Proveneau de la marchiza recuzită de film. Aveau opt inci înălțime și erau de un negru lucios; aveau o simetrie mătăhăloasă, bătrânească. I le-am dat Melaniei crezând că va ști să le dea o întrebuintare. Ea era pe punctul să plece spre California și a luat cu ea o balama ca să o lase la San Francisco. Pe cealaltă a păstrat-o în Provincetown.

Deși este cunoscut mai bine pentru homosexualitatea decât pentru heterosexualitatea sa, Provincetown-ul este adăpostul unui număr considerabil de oameni normali care cu toții se înțeleg bine unii cu alții. Așa cum Log Cabin

La capătul pământului

Republican nu numai că nu poate ignora existența acestor lesbiene cu părul cărunt, ba își cumpără cafeaua de acolo, în fiecare dimineață,

oamenii normali și homosexualii sunt cu toții pasagerii aceleiași corăbii și n-ar putea să stea separați, chiar dacă și-ar dori aceasta. În momentele lui cele mai bune, Provincetown se poate simți ca o versiune îmbunătățită a lumii, în totalitatea ei, o versiune în care sexualitatea, deși întotdeauna importantă, nu este un factor decisiv. Cu mult timp în urmă, vreme de mai mulți ani, am jucat poker în fiecare miercuri seara, ani în șir, la Chris Magriel, o femeie de vreo șaptezeci de ani, care locuia într-o cameră plină cu șaluri de lână, perne brodate și animale împăiate. Eu devenisem major și eram incapabil să atac subiectul cu familia, și când i-am spus lui Chris că mă suspectam că eram homo, ochii ei albaștri lăptoși s-au adâncit în gânduri și a spus: „Ei, dragă, dacă aș fi de vârsta ta, mi-ar plăcea să încerc și eu!”. Nu m-a îmbrățișat și nici nu m-a consolată. A tratat subiectul ca pe o mică preocupare, așa cum speram să și fie. I-am spus despre bărbatul cu care mă vedeam. Mi-a spus: „Pare foarte simpatic”. Apoi am început să așternem masa pentru ceilalți jucători de poker care trebuiau să sosească dintr-un moment în altul.

Vara, turiștii normali sunt, în general, atât de amuzați de membrii mai excentrici ai populației pe cât ar fi normal să fie. Este un lucru obișnuit să vezi pe cineva făcându-i o poză mamei lui, o blondă champagne în jeanși și Reeboks, cu brațul petrecut pe după umerii unui bărbat îmbrăcat ca Cher. Vara

La capătul pământului

trecută, în West End, am trecut pe lângă un homosexual efeminat îmbrăcat în haine femeiești, care împărțea fluturași pentru un spectacol (*flyering* este un nonverb pe care-l auzi frecvent în Provincetown - se referă la actul de a împărți hârtii de mici dimensiuni cu anunțuri, act care adesea implică costume care să trezească interesul pentru anunțul respectiv). Bărbatul în chestiune, un tip extrem de înalt care purta gene Minnie Mouse și o perucă albastră ca un stup, care-l făcea cu puțin sub opt picioare de înalt, stătea în fața unui băiețuș de vreo patru ani, captivat de apariție. „Bine“, a spus bărbatul cu perucă, „dar este pentru ultima dată că o fac“. Și-a scos peruca și i-a arătat copilului părul tuns scurt de dedesubt. Copilul a început să râdă cu hohote. Omul și-a pus peruca la loc și și-a continuat drumul.

Mulțimea numeroasă și dezordonată a celor care tranzitează Provincetown, a emigranților, turiștilor, deținătorilor de case estivale etc. continuă să se distanțeze, în toate sensurile, cu excepția celui geografic, de viețile în general mai așezate ale oamenilor care s-au născut aici și care sunt mai ales descendenții imigranților portughezi din Azore. Când industria prelucrării produselor provenite din vânătoarea balenelor a fost anihilată de dezvoltarea celei a petrolului, pe la mijlocul anilor 1800,

MICHAEL CUNNINGHAM

Provincetown a devenit un sat de pescari și populația a ajuns să fie dominată de portughezii ale căror familii au pescuit aici de secole. Ei au prosperat până de

curând, până când apele din jurul Provincetown-ului au fost aproape în întregime secătuite de pește; acum mulți dintre cetățenii americani portughezi trăiesc în mai multe enclave de mici dimensiuni la extremitatea lui Bradford Street. Cei mai prosperi dintre ei se ocupă de activitățile legate de obținerea rezidenței permanente în Provincetown. Sunt reprezentanți ai companiilor de gaz și de petrol și sunt proprietari sau angajați ai băncilor, piețelor și farmaciilor. Când Mary Heaton Vorse, în cartea ei din 1942 intitulată *Timpul și orașul*, singura carte despre Provincetown pe care o cunosc, s-a referit la portughezi ca la „fețele smede de pe străzi, fețele cu ochi negri frumoși cărora le place culoarea și care înveselesc străzile cu rochiile strălucitoare și cu râsetele lor”, o suspectez că a vrut să le facă acestora un compliment. Aceste „personaje colorate” sunt acum vechea gardă, cetățenii cei mai respectabili și mai conservatori ai orașului. Aceleași nume, unele anglicizate cu peste două sute de ani în urmă, apar iar și iar pe pietrele de mormânt din cimitirul orașului: Atkins, Avellar, Cabrai, Cook, Days, Enos, Rose, Tasha, Silva, Snow.

De nicăieri

Cred că marea este un profesor fără
rost, ce se avântă înainte
și se prăbușește
indiferent de vreme, pe când viețile
noastre seamănă mai degrabă cu niște
lacuri ce se dezlănțuie într-o statornică și
tulburătoare primăvară. Ascultă, vine o zi
când tu rostești ceea ce am vrut eu să
spun întreaga iarnă, și acolo unde gheața
părea solidă, un trosnet bubuie cu ecou și
rațele se risipesc și pe noi ne
însălmântă de moarte. În Vermont,
visând pe culmea unui deal ai zărit
luminile de-a lungul unei râpe și păreau
atât de cunoscute
de parcă erau propriile noastre
gânduri venind dinspre viitor.

Trezindu-te ai pornit într-acolo,
către locul real,
și când ai văzut doar copacii, te-ai
întors posomorât cu acel sentiment
premonitoriu în care amândoi
începusem să avem încredere.

Dar, în dimineața aceasta, o zi bună
s-a instalat de nicăieri, și pregătind
cafeaua în modul obișnuit, măsurând
grăunțele cu lingura de lemn, mi-am
adus aminte, că așa se întâmplă
lucrurile, ceașcă după ceașcă, gest
familiar după gest familiar, ce altceva
știm noi despre siguranță sau despre
împlinire? Mergem cu pași mici într-un
dezgheț la fel de încet ca și
februarie, înotând printre curenți care
ne iau prin surprindere cu căldura lor
neașteptată. Amintește-ți, săptămâna
trecută te-ai trezit flueirând încă după o
pasăre care în mod miraculos scăpase
din colivia ei și privește, și, iată, astăzi,
a venit o rândunică să se așeze sub
această streășină închiriată, cărând în
cioc o rămurea de două ori mai mare
decât ea, clătinându-se sub greutatea
ei, așa de delicată, așa de fragilă, pare
de aici, purtând în gură tot ce știe ea
despre lumea ei. MĂRIE HOWE

Animale

În afară de populația umană, Provincetown este patria unui număr de contingente înfloritoare de animale. Este un mare oraș al câinilor, un fel de loc în care câinii locali (un pudel standard numit Dorothy, un labrador negru corcit, cunoscut ca Lucy, un basset cu păr lung al bărbatului maiestuos care se plimbă pe străzi îmbrăcat în caftan) sunt la fel de cunoscuți în idiosincraziile lor de a fi ca și rezidenții și sunt la fel de dornici să fie salutați spunându-li-se pe nume, dacă se insinuează într-un magazin sau într-o cafenea.

Provincetown se laudă cu o considerabilă cohortă de pisici falnice, cele mai multe albe cu pete negre, ca niște picturi vii de Franz Kline, descendente dintr-o de mult dispărută pisică primordială. Pisicile posedă, în general, tot ce-a mai rămas din drepturile placide, burgheze, ale bătrânilor căpitani vânători de balene. Câinii, deși numeroși în Provincetown, nu conduc, cel puțin în parte, pentru că legi strict aplicate privind purtarea

MICHAEL CUNNINGHAM

lesei, care se respectă chiar și pe plajă, îi

La capătul pământului

condamnă pentru vecie la statutul de animale de casă. Au nume și poartă numere - sunt întotdeauna ușor umiliți. Pisicile, fiind mai libere și prezente pretutindeni în același timp, nu au un stăpân recunoscut și călătoresc pe străzi și pe plaje, cu o singuranță aristocratică. Sunt niște frumuseți pisicile acestea. Nu există în Province- town aproape nici o urmă vizibilă a specimenelor mai costelive, mai scotocitoare, mai sperioase - îmi pot doar imagina că tipurile acelea nervoase, osoase, sunt alungate pe ulicioare și în curștile din dos, de către confrății lor mai prosperi, marile grășane cu părul lucios, cu capete regale și cozi voluptuoase, care nu sunt niciodată puse pe fugă de câini sau de trecători; care sunt predispuse să doarmă, ocazional, în mijlocul unei străzi încinse de soare.

În ceea ce privește animalele sălbatice, Province- town găzduiește în special populații înfloritoare de sconși. Sconșii sunt pretutindeni. Întrucât sunt animale nocturne, nu vei întâlni niciodată un sconcs în timpul zilei, dar dacă te preumbli noaptea târziu, cam după ora unsprezece, când străzile încep să se golească, cu greu eviți să întâlnești unul, doi sau mai mulți. Deși își păstrează intactă demnitatea lor de animale și își poartă acele dungi albe care devin incandescente în lumina străzii, ei nu sunt cele mai impunătoare creaturi. Sunt printre pietonii naturii și culegătorii de

gunoaie. Se strecoară fără rușine înainte și înapoi pe Commercial Street, chiar prin mijlocul orașului, adunând gunoiul. Dacă-i lași în pace și-ți vezi de treaba ta, și ei vor face la fel.

Câinii comunitari sunt mai prudenți decât veneticii, care, nefiind informați cu privire la consecințe, îi vânează adesea pe sconșii și, desigur, chiar în momentul în care încolțesc pe vreunul, în timp ce se felicită reciproc pentru curajul și îndemânarea lor, se produce nenorocirea, într-o vară, Kenny și cu mine luam cina cu niște prieteni, când Scottie a gazdei noastre a fost împrôșcat de un sconcs. Întrucât în acel moment stăpânul cățelușei era prea beat și amețit pentru a face mai mult decât să ia act de întâmplare, Kenny și cu mine am luat măsurile pe care le-am știut mai bine. Auzisem că sucul de tomate era singurul remediu, așa că am adunat tot sucul de tomate pe care l-am putut găsi pe la vecini, deși a trebuit să ne mulțumim și cu ketchup, piure de roșii și supă de roșii, întrucât sucul de roșii adevărat nu se găsea în cantitățile necesare nouă. Am pus cățelușa într-un lighean și am turnat toate produsele de tomate peste ea. Metoda a funcționat, mai mult sau mai puțin, dar pot spune că un spray de sconcs, în prim-plan, are o calitate total diferită de cea a zonelor puturoase prin care poți trece de-a lungul autostrăzilor. Este mai rău decât murdăriile. Este

La capătul pământului

mirosul anihilării. Nu există ceva asemănător la care să mă pot gândi. Nu este miros de putreziciune, nu este miros de sulf sau de amoniac; este doar indescriptibil de urât, într-o categorie care e numai a lui. Îl simți când respiri. Îl simți infiltrându-se în nasul și în plămânii tăi. În felul ei, a fost o experiență remarcabilă, deși n-aș dori să se mai repete. A fost o aducere aminte, cea mai puternică din câte se pot imagina, că natura este foarte bună în ceea ce face; că acela care supraviețuiește este destinat în mod clar să o facă.

Dacă sconșii și pisicile reprezintă mica burghezie a Provincetown, respectabilii săi cetățeni ne-umani, cei mai impasibili și excentrici, alte animale trăiesc aici o viață mai retrasă, mai efemeră, dar obstinată. Pe malurile mai îndepărtate poți vedea, când nu te aștepți, o vulpe de un roșu aprins, stând atât de nemișcată (te va fi auzit venind ca și cum ai fi fost un tren de marfă) încât în primul moment, se poate să nu-ți fie clar dacă este o vietate sau nu - este chiar întruparea cuvântului *atenție*. Eu am văzut un cerb în zona dunelor și, o dată, o căprioară și un pui de cerb mișunând prin iarba din cimitir.

O populație viguroasă de ratoni și oposum și ocazionali coioți se mișcă mai pe furiș decât sconșii, dar cu o hotărâre similară, printre resturile și lucrurile aruncate în Provincetown-ul nopților târzii. Într-o noapte, târziu, vara trecută, când

prietenul meu James și cu mine ne-am dus să ne recuperăm bicicletele din locul unde le lăsaserăm, pe pajiștea din fața Bisericii Universaliste, un oposum a ieșit din tufișuri și s-a așezat exact în fața mea. Era tânăr, în nici un caz un pui, dar era departe de a fi ajuns la maturitate; era un adolescent. Stătea la mai puțin de două picioare în fața mea, privindu-mă cu o expresie nici de prietenie, dar nici de frică. Părea, pur și simplu, curios. Era gri deschis, aproape alb, cu un cap ca o lopățică, cu nasul de culoarea gumei de șters și niște ochi care erau ca niște mărgele negre perfect rotunde. Ne-am privit în ochi. Așa ceva nu mi se întâmplase niciodată până atunci cu un animal sălbatic. În mod automat, fără a mă gândi deloc, m-am aplecat și l-am mângâiat, ușor, pe creștet. Nu ca să-l răsfăț. Încercam să-l cunoc, să fiu politicos cu el, în felul în care ar trebui să încerci să-i comunicii unui extraterestru nu numai prietenia ta, ci și bunele tale intenții. Era o prostie, am făcut-o fără să mă gândesc. Blana oposumului era aspră, dar nu foarte neplăcută la atingere, ca perii unei pensule de pictură. Nu m-a mușcat, dar nu i-a plăcut să fie atins; faptul de a-l mângâia nu a fost, în mod clar, gestul corect. Totuși, nu a fugit cuprins de teroare. A alunecat ușor înapoi în tufișuri și eu m-am dus să-l ajung din urmă pe James.

West End

Deși acum constituie o concentrare semiordonată de magazine și case, Provincetown a fost cândva atât de profund dedicat mării și produselor ei, încât să pară mai mult o manifestare a apei decât și o alcătuire umană. În timpul primei sute de ani, până spre începutul anilor 1800, nu era împărțit cu adevărat în străzi; era, pur și simplu, o aglomerare de case și magazine, construite pe te miri ce bucățică de nisip aleasă de constructori. Cod fără măruntaie pentru pregătirea codului sărat, unul dintre cele mai profitabile prime exporturi ale Provincetown-ului, era lăsat la uscat pe nisip, în fața mai tuturor caselor, dar și atârnat la uscat prin copaci. Drept ornamentație, cele mai multe case așezau coaste și vertebre de balene pe fâșiile de nisip unde ar fi trebuit să se afle grădinile lor.

Solul fusese adus în Provincetown cu vapoarele, din Europa și America de Sud, pentru a fi apoi încărcate cu cod sărat. Ele cărau pământ în calele lor, ca balast, pe care cetățenii locali îl cumpărau bucurăși, pentru a-l răspândi în jurul caselor și a-și face grădini. Echipajele umpleau calele navelor cu pietre, pentru cursa de întoarcere. Această practică a fost oprită atunci când Provincetown a devenit așa de depozitat de piatră, încât mareele au început să ajungă până la

case, dar pe atunci comerțul cu gunoi devenise o afacere profitabilă pentru echipajele vaselor străine. Acestea au continuat să vândă pământ oamenilor din Provincetown, dar furau pietre de pe plajă în timpul nopții.

Provincetown a fost întotdeauna împărțit în West End și East End. Plimbarea începe în West End și continuă spre răsărit. West End a fost, în mod tradițional, ad litteram, calea greșită a drumului. Când Provincetown a devenit un port semnificativ în ceea ce privește balenele, pe la mijlocul și sfârșitul anilor 1800 - cel mai prosper oraș din statul Massachusetts - calea ferată a mers de-a lungul Capului, până la debarcaderul MacMillan Wharf, în mijlocul orașului, așa că trenurile puteau încărca ulei și oase de balenă direct în containere. (Trenurile au dispărut de mult timp.) Echipajele balenierelor și pescarii, fermierii, funcționarii și servitorii lor, mulți dintre ei portughezi, trăiau cu toții în partea de vest a căii ferate. Cei bogați - căpitani de baleniere și comercianții, vilegiaturiștii din Boston și New York - trăiau cu toții în zona de est. Majoritatea aristocrației nu mergea niciodată în partea de vest a căii ferate. Aceasta era considerată periculoasă și un membru cu prestanță al societății, văzut aventurându-se în acea direcție, nu putea fi considerat decât a fi în căutarea a ceva indecent.

La capătul pământului

O versiune a vechii împărțiri - cei cu reputație bună contra celor cu reputație proastă - mai rămâne valabilă, deși nu mai are prea mult de-a face cu economicul. Comparat cu East End, West End este mai tânăr, mai sexy și puțin mai predispus la gălăgie în timpul nopții, deși deloc exagerat, după standardele urbane. Este mai 'homosexual. Plaja pe care bărbații merg pentru a face sex după închiderea barurilor este în West End.

West End, deși la fel de dens locuit ca și East End, este puțin mai violent și mai aleatoriu. Casele sunt diferite, din moment ce istoricul vecinătății nu este la fel de blând și ordonat. Ai putea spune că West End este mai american, la bine și la rău; seamănă puțin cu West Egg din *Marele Gatsby*, unde trăia Jay Gatsby, unde proaspăt îmbogățitii și nou veniții își înghesuie monumentele lor personale și private printre pudicele cabane ale celor care veniseră din Long Point cu 150 de ani în urmă. East End, ca și East Egg, unde trăia Daisy Buchanan, este mai Cape Code, mai îndrăgostit de tradiție, mai potrivit să găzduiască oameni ale căror familii au avut propriile lor așezări acoperite cu șindrilă, cu lucarne, timp de cincizeci sau o sută de ani.

Casa lui John

În zona West End a Commercial Street se află casa

mea favorită din Provincetown, locuința prietenului John

Dowd. Casa lui John se găsește în bucla pe care o face Commercial Street, care s-a născut pe la mijlocul anilor 1800, când un cetățean deosebit de încăpățânat a refuzat să-și mute atelierul de sare pentru a permite construirea străzii (care s-a numit atunci Front Street, în timp ce Bradford era numită Back Street - strada din spate).

John este pictor peisagist. Când și-a cumpărat casa, acum zece ani, era oroarea orașului, deși termenul *oroare* implică probabil o strașnică urâtenie pe care casa nu o are, de fapt. Era, pur și simplu, lipsită de caracter și farmec pe cât e posibil să fie o casă; o construcție veche învelită în aluminiu, cu un acoperiș de carton asfaltat decolorat. Dacă era o persoană, ar fi fost servitoare în sala de mese a unui liceu sau îngrijitoare în genul de azil de bătrâni în care nu-ți dorești să ajungi vreodată; cineva impasibil și inexpressiv, cu o competență îndoielnică, a cărei uniformă nu este tocmai curată și ale cărei maniere sugerează o stare de plictiseală extenuantă așa de avansată, încât o emoție atât de adâncă cum este disperarea ar fi o ușurare.

Nimeni dintre cei pe care-i cunosc nu a gândit că a fost o idee bună ca John să cumpere acest loc, deși prețul era scăzut (așa cum credeam noi că ar fi trebuit să fie). Toți cei pe care-i cunosc erau

La capătul pământului

uimiți de casa pe care John fusese în stare să o găsească sub tot acest aluminiu și carton asfaltat, cu acel aer calm lipsit de speranță. S-a întâmplat ca pereții de aluminiu să se jupoaie, „precum coaja de pe cartoful copt”, după cum spunea

John, și acest fapt a salvat bătrânii pereți de lemn de dedesubt. El a înlocuit ramele de aluminiu ale ferestrelor, de felul celor pe care le găsești la locuințele ieftine, cu șase rame mari, pe care le-a descoperit la târgul de vechituri, și din demolări și a reușit să le umple cu geamuri din sticlă imperfectă, ușor ondulată, așa cum le-ar fi avut și când erau noi. A montat obloane (tot unele vechi, din perioada în care fusese construită casa), a înlocuit acoperișul și a adăugat o verandă în spatele casei.

Ca renovator, talentul lui John constă în respectul lui pentru procesul de degradare. Provincetown este plin de case „restaurate”, care, cu fiecare bună intenție din partea proprietarilor, au fost refăcute atât de imaculat că ar fi putut să figureze în satul Cape Cod din Centrul Epcot. Estetica lui John se înrudește mai mult cu a lui Miss Havisham și casa lui nu este numai adorabilă dar și arată ca și cum s-ar afla acolo, mai mult sau mai puțin modificată, de cel puțin o sută de ani.

De obicei, vara stă cineva acolo, într-unul din dormitoarele de la etaj, cu un pat vechi de alamă și cu lucarnă. Adesea, stau acolo mai mult de una-două persoane. Seamănă puțin cu ceea ce-mi imaginez că au fost casele de la țară englezești, în zilele lui Jane Austen - un fel de semipetrețerie

MICHAEL CUNNINGHAM

continuă cu musafiri care vin și pleacă, citesc cărți în grădină sau gătesc mâncăruri pentru care sunt faimoși, se adună la cină și apoi se risipesc carencotro. Un musafir, un bărbat erudit și bun

La capătul pământului

bucătar, și-a prelungit cumva vizita timp de aproape patru ani.

Casa are o sală de muzică - cu un pian, îndelung folosită, și o debara mare destinată în întregime costumelor. Este posibil să sosești acasă la John, îmbrăcat în hainele tale de stradă și să ieși îmbrăcat ca un sultan sau ca un soldat confederat ori ca o balerină cu aripi din pene. Arcada care face trecerea dintre camera de lectură spre camera de zi a fost înzestrată cu draperii grele de catifea, care facilitează întâlniri, jocuri ocazionale sau seri cu tablouri vivante.

Dacă se întâmplă să fii în Provincetown pe Patru Iulie, vei găsi un grup de-al nostru, instalat pe veranda din față a casei, sub enormul steag american cu doar patruzeci și cinci de stele, pe care John îl arborează în fiecare iulie, deasupra ușii de la intrare. Constituie una din tradițiile noastre. Avem un grătar și o rezervă considerabilă de hot-dogs - oricine vrea este binevenit la un hot-dog și la un pahar din ceea ce servim și noi, dacă mănânci astfel de lucruri și dorești să zăbovești acolo pentru o vreme. Cântăm la instrumente, foarte prost, și numai până când bărbatul irascibil care locuiește la trei uși mai jos cheamă poliția și ne obligă astfel să ne oprim, deși, dacă sosești înainte de venirea poliției, ne-am dori să treci și tu

La capătul pământului

la tobe, saxofon, tamburină sau kazoo. Nu contează că nu știi să cânti. Nici unul dintre noi nu știe.

MICHAEL CUNNINGHAM

La una dintre ferestrele de sus, cea care dă direct spre Commercial Street, John a plasat un vechi bust din ghips al lui Shakespeare, privind lumea. Îl poți vedea mai ales noaptea târziu, când toți au plecat în sfârșit la culcare și Shakespeare strălucește palid în fereastra întunecată, ca o lună mică.

Centrul oraşului

Dacă porneşti pe West End şi mergi spre răsărit pe Commercial Street, vei vedea că printre case încep să apară magazinele şi galeriile. Când ajungi la intesecţia străzilor Commercial şi Winslaw, te afli chiar în centrul zonei comerciale. Dacă vii aici în timpul sezonului turistic, te vei găsi printre aglomerări din ce în ce mai mari, până când, ajungând la Primărie, îţi va fi imposibil să înaintezi cu mai mult de trei-patru paşi.

Timp de decenii a existat o luptă continuă dusă de câţiva cetăţeni pentru interzicerea vehiculelor, dar după cum pot constata, aceasta nu se va întâmpla niciodată. Commercial este o stradă cu sens unic - traficul este de la est la vest - care nu a mai fost lărgită de când a fost construită, acum 150 de ani, cu mult timp înainte de naşterea Jeep-ului Cherokee. Există un trotuar doar pe o parte a străzii şi pe el abia dacă încap doi adulţi de talie medie, mergând unul lângă altul. Commercial Street trebuie să facă faţă unei provocări

MICHAEL CUNNINGHAM

considerabile, ea reprezentând artera principală
pentru multitudinea de

pietoni plimbăreți, pentru familiile cu cărucuioare cu copii, bicicliști, camionete de marfă și inutil de marile mașini americane.

Este foarte dificil să te strecuri prin mulțimile de pe Commercial Street, dacă vrei să ajungi la oricare destinație, cu indiferent ce mijloc care ar implica viteză. Aduce a zel. Oamenii care merg de-a lungul străzii sunt, desigur, aproape cu toții, plimbăreți tentați de prăvălii sau turiști. Se opresc foarte adesea brusc. Ei nu înțeleg că Commercial Street este, de fapt, o stradă (cine îi poate acuza?) și astfel ei bântuie dintr-o parte în alta - dacă mergi călare pe bicicletă (modul preferat și cel mai practic de transport în Provincetown) este ca și cum ai zbura într-o navă spațială printre câmpuri cu asteroizi inerți dar care se mișcă haotic.

Deși orașul îi primește cu brațele deschise pe acești oameni și are nevoie de ei pentru însuși traiul zilnic, rezidenții tind să devină irascibili din cauza aglomerației, mai ales pe măsură ce vara se scurge, când strada pe care își desfășoară afacerea de care depind este cu totul de nestrăbătut și cumpărarea celui mai obișnuit articol de băcănie poate însemna să aștepți la coadă timp de o jumătate de oră sau mai mult. Un vizitator hălăduind pe Commercial Street într-o zi de vară nu ar trebui să se simtă ofensat dacă un cetățean se încruntă sau mormăie când el sau ea

La capătul pământului

încearcă să se strecoare pentru a cumpăra un ziar sau o sticlă cu lapte sau să meargă la oficiul poștal. Nu este o atitudine strict personală. Ca

turist, faci parte din furtuna care se abate în fiecare an și rezidenții se simt la fel de liberi ca oricine, de oriunde, să se plângă de vreme, știind, așa cum știe toată lumea de peste tot, că sentimentele lor nu vor face nici o impresie asupra elementelor.

O binecuvântare din partea Oficiului Poștal

Oficiul poștal din Provincetown se află în jumătatea vestică a orașului. De mulți ani, o femeie care lucra acolo (regret să spun că s-a pensionat) scria poezii și îi iubea pe toți cei care scriau poezii, fie că aceștia erau talentați sau nu. Dacă trimiteai poemele tale cu speranța de a fi publicate sau de a obține o bursă și îi spuneai că doreai chiar asta să faci, îți lua plicul, îl ducea în spatele Oficiului Poștal, îl apăsa pe sânii ei goi pentru noroc, înainte de a le expedia.

Toalete

Există, după câte știu eu, doar două locuri în care publicului îi este permis, în mod oficial, să meargă la toaletă fără a cumpăra ceva. Poți folosi băile din clădirea Primăriei, deși se închid pentru public dacă în Primărie are loc un miting, un spectacol, o licitație pentru adunare de fonduri. Și

La capătul
pământului

mai sigure sunt băile

publice aflate pe latura dinspre golf a clădirii Primăriei, chiar lângă parcare de lângă debarcaderul MacMillan.

Bârfa

Printre numeroasele lui atribute, Provincetown este una dintre cele mai impresonante mori de zvonuri din lumea occidentală. Nathaniel Parker Willis, un jurnalist cunoscut în secolul al nouăsprezecelea, a spus, cu peste o sută de ani înainte, că Provincetown este un loc „fără nici un secret, întrucât există doar o cărare de luat în seamă în toată vecinătatea. În Provincetown știu, în orice moment, de fiecare dată când cineva pleacă de acasă și de fiecare dată când cineva se întoarce”. Această remarcă este încă valabilă. Orice oraș mic produce o mare cantitate de bârfe, dar, în această privință, Provincetown este, față de celelalte orașe, ceea ce este McDonald's pentru cina în familie. Cei mai mulți cetățeni din majoritatea orașelor mici trebuie să se mulțumească cu o mână de aventuri extraconjugale și cu câteva fiice și fii încăpățânați; ei trebuie să mestece și să tot mestece această piață limitată de evenimente. În Provincetown localnicii tind să ducă o viață mai dramatică și unii

La capătul pământului

mențin o relație mai creativă cu realitatea decât în mod obișnuit. Astfel, ofertele sunt aproape îngrijorător de bogate și variate.

Centrul nervos al rețelei bârfelor din Provincetown îl constituie treptele din fața oficiului poștal. Deși acestea erau mai potrivite pentru a lângezi spunând istorii în fața șefilor oficiului poștal, care, într-o acțiune pe care nu o pot interpreta decât ca evidentă maliție, au devenit conștienți că cei ce lângezeau stinghereau posibilitățile publicului de a intra și ieși din oficiul poștal; în consecință, oficialitățile au tăiat treptele în jumătate, instalând o total inutilă jardinieră de flori din cărămizi. În replică, au apărut centre-satelit de bărfă - curtea pavată cu cărămizi din fața cafenelei lui Joe (cea din West End, nu sora ei din est) și banca de lemn din fața magazinului numit Map - care sunt special de eficace.

Sezonul bârfelor începe toamna devreme și durează până primăvara târziu. Vara, în timpul asaltului turiștilor, toți sunt prea ocupați să acorde mai mult de o ochire întrebărilor despre cine ce face și cu cine și de ce. Pe la mijlocul lui septembrie, începe, totuși, cheful și o ține întruna până în iunie. Într-o lună cu productivitate medie, unul se va fi îmbătat și va fi murdărit apartamentul unei foste, altul va fi fost dat afară în circumstanțe

tulburi, despre care se spune că au legătură cu sexul și drogurile, sau cu amândouă, și membrii nou formatei trupe de teatru vor fi avut o încăierare, s-ar fi despărțit și s-ar fi reconstituit, mai puțin membrul considerat a fi sursa necazurilor. Întâlnirile diferitelor programe cu douăsprezece trepte din oraș au o problemă cu persoanele care nu sunt în realitate adicte, dar spun că sunt, pentru a putea veni la întâlniri și afla astfel ce se întâmplă acolo, în timpul pe care mi l-a luat scrierea acestui capitol despre bârfe, am primit un număr de e-mail-uri de la mai mulți prieteni din Provincetown, care se simțeau în mod special obligați să mă țină la curent cu evenimentele. Într-unul se vorbea despre un tânăr care a furat o mașină pe Commercial Street, a lovit-o de un autobuz care transporta turiști surzi și a căzut în golf, crezând că va face senzație. Al doilea mail vorbea despre doi bărbați localnici, care au luat un taxi pentru a merge la una din bănci, și-au pus măști de schi pe față și i-au ținut pe casieri sub amenințarea pistolului. Cei doi i-au forțat pe aceștia să umple mai multe sacoșe cu bani, apoi s-au urcat pe două biciclete care fuseseră lăsate în apropiere, și au dus captura acasă, unde au fost repede prinși. Amândouă întâmplările sunt adevărate. Am verificat.

La capătul pământului

Dintre zvonurile mai notabile pe care le-am auzit, vă ofer următoarele:

Barbara Streisand își cumpără o casă, sub un nume fals, în North Truro.

Elton John încearcă să cumpere o casă în Provincetown, dar nu găsește una pe plac.

Provincetown este una din zonele desemnate pentru Programul federal privind protecția martorilor și mulți din cetățenii lui, aparent inocenți (între anumite limite,

La capătul pământului

orice persoană din Provincetown poate fi numită inocentă) au informat despre membri ai mafiei și au primit domiciliu în Provincetown, cu identități noi.

Jackie Onassis s-a arătat o dată la A-House, însoțită de Gore Vidal și cu o trupă de bodyguarzi.

Ar trebui remarcat, de asemenea, că întotdeauna există o celebritate care să fi fost văzută cu absolută siguranță, pe undeva, prin oraș. Aceste apariții i-au aliniat, în ani, pe Kevin Spacey și Madonna, Elizabeth Taylor, Goldie Hawn (cu sau fără Kurt Russell) și, an de an, Barbara Streisand. Singura celebritate pe care am văzut-o eu acolo a fost Gene Rayburn, fostul moderator al lui *The Match Game*, care circula pe Commercial Street pe role.

În general, conversația care include și bârfe, fără a se rezuma numai la acestea, este apreciată și practică intens în Provincetown. Locuitorii lui sunt oameni vorbăreți, pasionați de povești de tot felul. Este obișnuit pentru un locuitor al Provincetown-ului care conduce pe Commercial Street să vadă un pieton mergând pe jos sau pe bicicletă și să se oprească pentru a-i vorbi pe îndelete. Dacă te afli în mașină în spatele uneia dintre aceste întâlniri, te rog să nu claxonezi decât în cazul în care conversația durează și nu pare să

se apropie de sfârșit și numai dacă, din greșeală, ai înghițit niște otravă și ești presat să-ți procuri un antidot. Este nepolitic să claxonezi. Provincetown este un ecosistem și aceste

„ședințe” stradale sunt printre caracteristicile de bază ale locuitorilor. Manifestările de nerăbdare sau agresivitate nu sunt considerate dovezi ale importanței personale, așa cum sunt privite ele în altă parte. Orice persoană foarte grăbită este, în general, percepută nu ca un om agitat, ci pur și simplu ca un intrus venit dintr-o lume mai zgomotoasă, mai puțin interesantă, și este, prin urmare, ignorat.

Ce se mănâncă și se bea

Provincetown face, desigur, parte din New England, o regiune cu dealuri abrupte și munți tociți care se ridică din oceanul rece, populat doar de crustacee, calmar și câțiva dintre cei mai îndrăzneți și mai puțin fascinanți pești: cod și pești albaștrui, plătică și biban; peștele care tinde spre forme practice: torpilă sau taler; pești cu fălci puternice și capete teșite ca cele de afaceriști și corpuri lunecoase, puternice, de culoare plumburie sau maro-noroiu. Solul nu produce aproape nimic delicat - nici fructe fragile sau cu coaja subțire, nici verdețuri tentante care să se strice din cauza mușcăturii frigului, nimic care să poată fi mâncat crud. Merișorului și dovlecilor le merge bine, moluștele se simt bine când vremea este rece și le priește legumelor care au coajă groasă sau crustă. Dacă New England a fost, de la începuturi, casa unor oameni deosebit de hotărâți, a celor care pun semnul egal între greutate și virtute, rădăcinile ei

MICHAEL CUNNINGHAM

puritane și calviniste sunt evidente și în dieta din
zonă, care curpinde, nu numai din necesitate,

ceea ce a fost serios fiert înainte de a fi servit, ci și ceea ce tinde să elimine, la alegere, orice condiment mai flamboiant decât sarea și piperul. Când o prietenă de-a mea s-a mutat de la New Orleans la Boston, a exclamat exasperată, într-o seară, după încă o masă fadă și rațională: „Remarcați faptul că locului nu i s-a spus Noua *Frantza*. Remarcați faptul că locului nu i s-a spus Noua *Italia*.“

Peștele proaspăt este cea mai evidentă glorie a Provincetown-ului și cei mai fabuloși dintre peștii ei sunt, după părerea mea, scoicile și stridiile, care vin cu fluxul din zona Wellfleet, la două orașe depărtare. O stridie de Weelfleet, în special în lunile reci, este divină: tare și imaculat de sărată, o gură din Atlanticul însuși, într-o toamnă, acum câțiva ani, când am stat aici câteva zile cu o prietenă, aceasta a venit acasă, într-o după-amiază, cu o găleată de scoici și stridii pe care le culesese de pe țărm în Weelfleet, învelite în alge maro strălucitor și cu un buchet uriaș de iriși sălbatici, întunecați ca vânătaiele, cu mici inflorescențe compacte, viguroase, așa de diferite de irișii decolorați, mai trecători, vânduți în magazinele de flori; îți venea greu să crezi că sunt aceeași floare. Este posibil să ieși în peisaj și să te întorci acasă nu numai cu cina asigurată, dar și cu flori de pus pe masă. Peștele proaspăt local nu este totuși așa de abundent în restaurantele din Province- town pe cât te-ai

MICHAEL CUNNINGHAM

aștepta să fie. Un secol sau mai bine de excese a depopulat oceanul și mult din ceea ce poate fi obținut încă din apă este conservat în gheață și

La capătul pământului

transportat cu vapoarele în alte părți. Există doar două sau trei baruri în oraș de unde poți de fapt să-ți procuri raci prinși cu furculița din nisipurile înconjurătoare. Scoicile prăjite sunt mai ușor de găsit și în timp ce o chiflă cu scoici crocante la grătar este un lucru minunat, originea exactă și chiar prospețimea originală a scoicilor în chestiune nu sunt de prea mare interes. Calmarul și scalopul, printre cei mai puțin amenințați locuitori ai acestor ape, sunt foarte de greu de găsit în restaurantele din oraș. În restaurantele din New York și din Philadelphia ți se poate oferi cod proaspăt cel puțin la fel de ușor ca și în cele din Provincetown.

Dacă se poate vorbi, într-o oarecare măsură, de o bucătărie locală, aceasta este bucătăria portugheză. Cea mai obișnuită mâncare portugheză din zona New England sunt supele și tocănițele, orice poate fi fiert până ce fibra sau amărăciunea încep să cedeze. Supa de varză roșie îmbogățită cu rondele de *linguiga*, un cârnat portughez, este mâncarea de bază, așa cum sunt sosurile negre de calmar, care au la bază roșiile, și codul sărat, în variate forme. Unele dintre familiile portugheze locale usucă și acum codul în curțile lor, fie așezat întins pe pământ, fie atârnat de crengile copacilor. Dar și mâncarea portugheză începe să fie greu de găsit, cel puțin parțial, din cauza faptului că restaurantele din Provincetown aspiră, deja de câțva timp, la un fel de sofisticării

La capătul pământului

pan-americane, care tind să propună aceleași paste cu pui, același ton și somon, același vițel, pe care le poți găsi oriunde altundeva. În general vorbind, ești

sfătuit, atunci când te afli în Provincetown, să nu te mai gândești să cauți orice mâncare indigenă și să mănânci și să bei ce te tentează mai mult din ceea ce se oferă. Nu trebuie să cauți raritatea sau chintesența; nimeni nu va fi dezamăgit când se întoarce acasă dacă nu a reușit să guste ceva faimos care se produce în grotele de pe țărm și care a stat zece ani în varec, ori a fost recuperat de către copoi special antrenați de pe ramurile mai înalte ale anumitor copaci, ori care secretă un venin mortal dacă nu este recoltat când luna plină este la apogeu. Simte-te liber să faci ce-ți place.

Dovada de aur

Trăind în acest oraș, tu crezi că
nimeni nu e în război, din cauza felului
în care toți respectăm florile sălbatice
de exemplu, sau pe ciudatul
biciclist care merge ținând în frâu un
străin pentru că vântul este luminat
dintr-o stranie privință ca să ne
întârzie. Credem că aparținem locului
în care suntem cunoscuți mai bine.

Merg pe bicicletă. Merg pe
bicicletă în viteză printre miresme,
despic fermoarul lung de o milă care
ține împreună strada și golful trist.

Fletcher l-a numit Golful de a Lua Ce a
Rămas. Dar eu am văzut dimineți în care tot
ceea ce golful putea să facă era să ofere nimic

MICHAEL KLEIN

MICHAEL CUNNINGHAM

altceva decât dovada unei de aur. Aur,
continuând fără noi.

Achiziții

Când ajungi în mijlocul orașului, dacă nu ești în miezul iernii, vei vedea că sunt o mulțime de lucruri de cumpărat. Ca orice oraș turistic, Provincetown are nevoie ca tu să cumperi lucruri, multe lucruri, ca să poată trăi. Pornirea umană de a cumpăra este, desigur, eternă și universală, una dintre caracteristicile care ne identifică ca specie, și eu împărtășesc devoțiunea delicată dar fierbinte pentru căutarea de obiecte magice prin mulțimea de produse ale lumii civilizate. Niciodată nu m-am lepădat în totalitate de sentimentul de rușine cu privire la materialism - dacă aș avea un adevărat spirit poetic, dacă aș fi eroul poveștii care-mi place cel mai mult s-o spun despre mine, nu aș merge oare la muzee de artă fără nici un gând pentru magazinul de cadouri? Dar am abandonat de mult orice speranță de a transcende propria mea pornire de a căuta și a cumpăra. Este greu de știut ce să faci sau să spui despre această dorință fără margini, despre nevoia colectivă de a ne împodobi și îmbogăți, de a ne întoarce purtând Lâna de Aur. Iată-ne (pe noi cei destul de norocoși) în casele noastre, printre lucrurile noastre și, pentru cei mai mulți dintre noi, există întotdeauna posibilitatea torturantă de a avea ceva nou - o scoică, un pocal, un papuc auriu, iată-ne stând în fața relicvelor unui sfânt sau a oaselor fosilizate ale unui

La capătul pământului

monstru mitic, impresionați de imagini și întrebându-ne, în același timp, dacă nu ar exista vreo carte poștală, sau sacoșă, sau un glob cu fulgi de zăpadă, în completare la colecția noastră de memento mori; ceva să posedăm.

Ofertele cu amănuntul ale Provincetown-ului sunt restrânse, într-un sens (este dificil să cumperi aici o perie de păr ca lumea, sau produse de papetărie de bună calitate, sau o pereche de pantofi de seară), și variate și bogate, în alt sens. Comorile abundă, deși sunt ascunse printre cantități enorme de mărfuri îndoielnice. Este la fel de deprimant de ușor să-ți procuri un tricou imprimat cu niște pisoi în costume de baie, un pescăruș de cauciuc pe o sfoară, o bijuterie urâtă sau o ceașcă de cafea „personalizată”, cum se găsesc în majoritatea orașelor cu plajă. Orașul este destinat unor înclinații misterioase care se dezvoltă în fiecare an. De ceva timp, există o duzină de magazine sau chiar mai multe care vând produse din piele - în zona comercială nu te vei afla niciodată la mai mult de o sută de yarzi depărtare de vreun loc care oferă o grămadă de curele, poșete, jachete de piele. Produsele nu variază mult de la un magazin la altul; fiecare vinde variante ale aceluiași articol de bază: rucsacuri de piele, cizme de cowboy din

piele; curele de piele lucrate de mână, cu catarama mari de argint; jachete de piele lipsite de suplețe, de calitate medie, care nu au scăpat pe de-a-ntregul de mirosul de tanln. În timp, magazinele de pielărie au dispărut treptat și au fost înlocuite de o la fel de tulburătoare abundență de magazine care vând produse casnice misterioase. Acum, este la fel de ușor să cumperi o pereche de shakeri sport italieni pepit sau un set de cutii de lemn, cum era odată să-ți procuri o jachetă din piele cu o jumătate de duzină de fermoare. Îmi pot numai imagina că clienții din Provincetown s-au maturizat cu trecerea timpului și că o oarecare fantezie generală despre statutul de în afara legii a fost înlocuit de unul al prosperității domestice stilate.

Provincetown mai are și câteva magazine mari atât de vitale pe plan local, încât simt că trebuie să vă povestesc despre ele în detaliu. Toate cele ce urmează sunt, în mod eroic, deschise tot anul, atât în zilele de lucru, cât și în week-end.

Farmacia Adams

Farmacia Adams funcționează de peste o sută de ani și, până de curând, a fost singura din oraș. Este plină de mirosul cu accent de sepie, al oricărei farmacii - cosmetice și creme combinate cu un miros subtil de curățenie prăfoasă. În zecile de ani, a fost modernizată cu jumătate de inimă. Panouri

La capătul
pământului

de masonit imitând lemnul

acoperă pereții; pe tavanul de lemn bătrân de o sută de ani bâzâie tuburi de neon. Există un mic orificiu săpat în prezent prin care putem vedea trecutul - nu pe cel conservat, romanțat al falselor magazine generale și al diferitelor întreprinderi Ye Olde, ci articolul neîngrijit dar original, cu colțurile îndoite și mâncat de molii, stră-stră- bunicul farmaciilor monolit moderne, care abundă oriunde în America de Nord. Farmacia Adams este destul de curată și prosperă - rafturile ei sunt bine dotate, nu riscă un declin - dar, spre deosebire de descendenții ei cu suprafețele lor curate și lumina perfectă, ea nu și-a abandonat simțul slăbiciunii noastre colective în fața morții. Este vizibil puternică, dar și plăpândă, și deși farmaciștii ei oferă aceleași medicamente pe care le poți găsi oriunde altundeva, este mult mai dificil să crezi că-ți vor face foarte bine. Farmacia Adams aparține unei alte perioade a istoriei vindecării bolilor; rădăcinile ei nu sunt înfipite în mașinăria magică, ci în ramurile artificiale, în posibilitățile disperate măcinate în pulberi negre cu mojarul și pistilul, în lichide destinate să fie picurate pe batistă și inhalate de către soțiile cu nervii slăbiți.

Atracția principală a farmaciei este țâșnitoarea cu sifon, neschimbată de pe la mijlocul anilor 1940, cel puțin. Sursa de apă este în grija unei succesiuni de tinere trupeșe, cam posace, care prepară un frape bun (termenul folosit în New England pentru

La capătul pământului

milkshake). Scaunele de culoare gri-crom sunt ocupate în permanență de persoanele de vârstă mijlocie sau mai în vârstă, care și-au trăit aproape toată viața în acest oraș, îm-

brăcate în haine făcute de ele (o jachetă Carhartt ecosez, o căciuliță croșetată în culori vii), sorbind de obicei cafea slabă, din cupe de hârtie, puse într-un suport de plastic maro. În timp ce te plimbi pe alei, le poți privi și le poți vedea fețele în oglinda îngălbenită din spatele țâșnitorii, de sub ceasul de modă veche, marca Bulova, cu secundar roșu, mare cât bastonul unui dirijor, care scoate un sunet-bâzâit ușor pe măsură ce dispar secunde.

A&P

Provincetown are câteva mici băcării excelente - Angel Foods, pe East End, este special de bună - dar, în afară de a-mi face cumpărăturile aici, păstrez o loialitate perversă pentru masivul magazin A&P, de pe Shank- painter Road. În general, nimic nu este mai bun în legătură cu acest magazin. A fost construit pe teren umed - ceea ce a fost cândva un adăpost pentru bătlanii și libelulele migratoare este acum o parcare și un complex comercial în stil Olde Cape Cod, căptușit cu lambriuri din imitație de lemn și cu lucarne false, care conține o bancă, un magazin de băuturi alcoolice și A&P. A&P ar putea fi, pe bună dreptate, boicotat. Sunt ușor rușinat să admit că merg acolo cel puțin o dată, ori de câte ori sunt în oraș.

Devotamentul meu provine, în parte, din faptul

La capătul
pământului

că locuiesc cea mai mare parte a timpului în New
York City,

unde aceste gigantice magazine cu produse de băcănie sunt, virtual, necunoscute. Eu îmi fac cumpărăturile în piețele și magazinele de delicatese de la colțul străzii; dacă nu ar fi fost A&P în Provincetown, nu aş fi avut nici o idee despre numărul mare de tipuri de cereale pentru micul dejun, produse în America, ori despre nenumăratele produse din carne de porc. Dar, mult mai important pentru mine, acest centru comercial de produse de băcănie standard, fiind amplasat în Provincetown, se bucură de o calitate pe care nu o pot numi decât supranaturală. Magazinul este plin în lunile de vară nu numai cu familii heterosexuale prospere, pentru care este destinat un asemenea magazin, ci și de burlaci, băieți musculoși în costume de baie, familii de homosexuali de diverse feluri și de travestiți ocazionali. Mulți dintre angajații sezonieri verifică produsele ziua și trenează noaptea pe străzi. La serviciu, ei sunt energici și eficienți, dacă nu cumva mai înclinați spre sarcasm decât cei mai mulți angajați din toate magazinele A&P. Aceștia stau, în fiecare vară, anunțând achiziționarea unui produs punându-l în pungi, învăluiți în lumina fluorescentă puternică - această lumină profund familiară, fără umbre, care inundă magazinele mari de pretutindeni; lumina care nu înseamnă prea multă iluminare, întrucât ea este totală eliminare a întunericului. Acolo stau ei, primind calm banii și dând restul, bărbați care arată în general obișnuit,

La capătul pământului

nici tineri, nici prosperi, tunși scurt și cu burtă, cu porțiuni date cu lac strălucindu-le în păr sau pe unghii, cu rămașițe de fard în jurul ochilor, nu prea bine îndepărtate.

Specialități marine

Specialități marine este un magazin cu o asemenea idiosincrazie neîntrecută, încât nu mă pot exprima într-o propoziție simplă sau în două despre ceea ce vinde cu adevărat. Este o varietate de sortimente, ceva asemeni grotei din povestea lui Aladin și a lămpii fermecate, dacă prin mijlocirea comorii geniul ar fi adunat lumânări parfumate (vanilia fiind special de bine reprezentată), pahare de laborator, pălării pentru safari, cizme de luptă, stele de mare osificate, jerseuri de lână pentru marinari, pijamale la modă, vinuri superioare, pelerine de vânt, marfă de calitate a doua din Gap și republicile bananiere, mingi de cauciuc, pături de la Crucea Roșie, pelerine de ploaie, lenjerie de lână, costume de camuflaj și o mulțime de artefacte din Al Doilea Război Mondial, până la, inclusiv, rații nedeschise. Nu ar fi într-un totu surprinzător să vezi stalactite crescând din tavan în fundul magazinului, picurând pe mărfurile mai demodate.

Specialități marine vinde mai mult îmbrăcăminte decât orice altceva, dar în realitate găsești orice articol în orice moment. Este un depozit de obiecte depășite, pierdute, aflate în surplus, neobișnuite, de

care nu mai este nevoie sau ieșite din modă. Eu încă mai port un pantalon de pijama, cu dungi oranj cu negru, pe care l-am cumpărat de acolo acum șapte sau opt ani. Prietenul meu Dennis are o sticlă pe care i-am adus-o eu de la Provincetown, cu eticheta la loc vizibil ACID HYDROCHLORIC.

Marfa intră și iese, dar o parte din ea pare să fie permanent depozitată acolo. Anumite articole de îmbrăcăminte excentrice, pălării și alte obiecte se află acolo de când am venit eu aici prima dată, acum douăzeci de ani, oferindu-se încă, temerar, spre vânzare. Este dificil să găsești aici ceva ce costă mai mult de treizeci de dolari și majoritatea articolelor sunt sub 10 dolari. Pe rafturile de sus, la care ajungi greu, se află o serie de obiecte puse la întâmplare (mașini pentru copii, steaguri, mormane de pălării vechi) și o serie de busturi de bronz pictat ale președinților americani, ale celor obscuri dar și ale celor legendari, arătând ca niște sfinți sculptați, albiți de vreme. *Specialități marine* este întotdeauna inundat de aceeași lumină, un maro-gălbui greșos, și de același miros, compus după câte îmi pot da seama din mucegai, praf, transpirație și un ceva inefabil pe care nu-l pot numi decât ca miros de vechi. Este un muzeu al lucrurilor neglijate și trecute cu vederea, este Ținutul pe care TIMPUL A VRUT SĂ-L UITE, dar nu i s-a permis să o facă.

A sta acasă, a ieși în oraș

Provincetown este unul dintre cele mai potrivite locuri din lume pentru a sta acasă seara. Chiar și vara, nopțile sunt rareori calde, iar în restul anului ele evoluează între asprime și amenințarea vieții. Provincetown te predispune în mod special să stai în pat și să citești cărți; casele și spațiile închise țin să mențină o distincție tipic nord-atlantică între înăuntru și în afară. Înăuntru înseamnă cald și bine luminat. Fiind înăuntru oferim zone cu lumină de lampă în tonuri variate de alb, galben, chihlimbar, pentru a lupta cu haosul cerului nopții, cu vântul canadian, cu lucirea neagră a golfului. Cei care rătăcesc prin întuneric pe potecile acoperite cu frunze pot privi la lumina noastră și se simt confortabil.

În același timp, Provincetown este un carnaval lasciv în timpul lunilor estivale și ar fi păcat să ratezi plăcerile lui stridente. Noaptea, orașul este plin de suflul particular al nechibzuinței care apare în locuri pline de oameni bine pregătiți - nerăbdători - să facă lucruri pe care consideră că nu le pot face acasă.

Viața de noapte în Provincetown se desfășoară mai ales hoinărind din bar în bar. Provincetown se

mândrește cu o serie de baruri heterosexuale cu o reputație foarte îndoielnică și considerabil mai multe baruri care îi găzduiesc pe homosexuali și pe lesbiene. După câte știu eu, nimănui nu-i este interzis accesul în barurile destinate femeilor și invers. Acesta este Provincetown. Deși nu ai fi binevenit în barul Vault, un bar pentru cei cu îmbrăcăminte din piele, deși ești în jeanși și tricou, nimeni nu te va opri la ușă.

În Provincetown, barurile nu numai că se deschid și se închid de la un sezon la altul, dar se și înalță sau decad ca popularitate - cel mai frecventat bar într-o vară ar putea fi gol în vara următoare, pentru a fi iar în vogă în vara următoare. Totuși, unul este o instituție locală și cu siguranță va funcționa atât timp cât există Provincetown.

Atlantic House (A-House)

A-House (nimeni nu-l numește cu numele întreg) a funcționat constant, în forme variate, de la sfârșitul secolului al optsprezecelea. A fost hotel, restaurant, cabaret și bar, uneori toate patru în același timp, iar în vremurile mai restrictive, el era notoriu pentru atitudinea lui îngăduitoare față de băutură, jocuri de noroc și prostituție. Billie Holliday a jucat acolo timp de o săptămână spre sfârșitul vieții ei, în anii cincizeci. Se află pe o străduță îngustă care pornește din Commercial Street - noii

La capătul pământului

veniți au uneori oarecare greutate în a-l găsi. Străduța se află între restaurantul Vorelli și Cape Tip Sports.

A-House este deschis tot anul. Este deschis în nopțile de iarnă cu zăpadă din februarie, și întotdeauna este foc în cele două șeminee. Chiar dacă în local nu apar decât cel mult vreo șase oameni. Deși sunt sigur că proprietarii sunt motivați de profit, așa cum este motivat orice om de afaceri, consider încăpățânarea A-House de a-și ține ușile deschise pentru public în mod constant ca fiind un serviciu obștesc.

A-House nu s-a schimbat în nici un fel din momentul în care am fost acolo pentru prima dată, acum douăzeci de ani. Este, a fost întotdeauna complet maro închis, în interior este, la orice oră, o atmosferă crepusculară, întunecată, în tonuri de sepia. Luminile disco de pe ringul de dans creează un nimb de culoare de un maro mai strălucitor; zonele mai îndepărtate evoluează între culoarea cafelei și a ciocolatei spre culoarea samurului cu ape. Aceleași afișe - Sarah Vaughan, Joe Dallesandro în *Trash*, Candy Darling, Fecioara Maria - atârnă în locurile unde au atârnat întotdeauna, la fel cu funiile, colacii de salvare și lanternele care sunt legătura vagă a A-House cu habitatul ei marin. Little Bar, de pe partea dinspre Commercial Street, este un bar cu intrare separată pentru cei cu îmbrăcăminte din piele. Discoteca este la

MICHAEL CUNNINGHAM

următoarea ușă. A-House, în sectoarele lui, bar și

La capătul pământului

discotecă, miroase a mosc, pereții și ușile îi sunt impregnate cu mirosuri de bere și de sudoare, cu mirosul săpunului folosit pentru a îndepărta urmele de bere și transpirație. Este îmbibat așa cum tind să fie barurile vechi - cu sex și dezamăgire - este sexy la modul deprimant și uzat, ocupă un spațiu în care se întâlnesc sexul, optimismul și dezamăgirea. Toată această dorință, în mare parte mândră, înțeleaptă sau frustrată, s-a insinuat noapte de noapte, la fel de profund ca și mirosul de bere vărsată. Poți petrece momente minunate la A-House, dar mie mi-a adus întotdeauna aminte de coborârea lui Orfeu în Infern, căutând-o pe Euridice printre umbre. Are un aer tainic, mai ales când te îndrepti de pe ringul de dans spre locurile mai întunecate. Aceasta nu este în totalitate dezagreabil - la urma urmei de ce ar fi vesel un asemenea loc care are în el atâta speranță și dorință arzătoare? - dar este neîndoiește bătut, la modul în care sunt bătute câmpurile de luptă.

Vara, în special în week-end-uri, barul este plin de bărbați frumoși și ușor îți poți imagina că această frumusețe este starea umană fundamentală și că tu, deși te consideri un frumos, ai reușit să menții aceasă iluzie pentru că ești o gâscă robustă care a trăit mult timp printre alte gâște și abia cum se află în compania lebedelor. Nu este loc pentru inimile slabe, nu este un loc, îmi pare rău să o spun, plin de frumusețe în starea cea

mai generoasă, genul de frumusețe care-l include
pe privitor, așa cum o fac marile curtezane,
picturile și

La capătul pământului

clădirile. Este mai mult tipul de frumusețe celebrat cu mai multe sute de ani în urmă în Franța, unde paradele implicau mese de banchet așternute cu tot ce trebuie pe platforme împodobite și plimbate pe străzi cu aristocrați care consumau ospete din farfurii de porțelan, astfel încât oamenii de rând să poată arunca o privire asupra splendorilor de obicei ascunse ochilor lor.

În opinia mea, cele mai plăcute momente la A-House sunt în afara sezonului, când cea mai mare parte a celorlalte baruri din oraș au fost închise și toată lumea este în căutarea a orice seamănă cu o petrecere și se adună aici bărbați și femei, homosexuali și oameni normali. Frumusețea fizică, cu farmece și suferințele ei, mai este încă vizibilă, dar este rară, așa cum trebuie să fie frumusețea, și persoanele de pe ringul de dans par, în general, bucuroase să fi fost eliberate de o asemenea dorință nestăvilă și lăsate să danseze în pace.

Spiritus

Deși legile din Massachusetts permit ca barurile să stea deschise până la ora două noaptea, Provincetown a fixat ca oră de închidere ora unu, din considerație pentru cetățenii care au nevoie de somn. Mulți dintre cei care vin vara - homosexuali în special - sunt obișnuiți să stea până târziu prin localuri. Acasă la ei, nu ies la bar decât pe la ora

MICHAEL CUNNINGHAM

unu noaptea; când luminile care anunță închiderea
rămân încă aprinse, și se instalează

La capătul pământului

întotdeauna o atmosferă de surpriză șocantă. Este momentul în care toți pleacă spre Spiritus.

Spiritus este o căsuță modificată în care se vinde pizza și înghețată, așezată la cinci sute de yarzi spre vest de A-House. Este deschisă până la ora două dimineața și, când se închid barurile, toată lumea merge acolo, fie că au sau nu poftă de pizza sau de înghețată, în nopțile de vară, în iulie și august, pur și simplu se adună mii de persoane pe Commercial Street, în fața lui Spiritus între unu și două noaptea. Sunt mulți bărbați și considerabil mai puține femei. Unii bărbați sunt încă transpirați după dans, cu cămășile scoase; alții poartă veste de piele cu nimic pe dedesubt. Alții sunt mascați și, dacă ești norocos, le-ai putea vedea pe Hot Sisters, doi gentlemen cu mustăți ostentative, de vârstă respectabilă, care poartă costume identice și pălării ceva mai mici decât le trebuie și categoric mai ornate decât pomul de Crăciun. Străzile rămân deschise traficului - polițiști în dificultate se luptă din greu să dea la o parte mulțimile atunci când trebuie să treacă o mașină - și dacă ești destul de nebun sau pervers pentru a conduce pe Commercial Street, pe lângă Spiritus, la acea oră, una sau două false regine ar putea foarte bine să-ți sară pe capota mașinii și să-ți cânte o melodie în timp ce tu încerci să te strecorei. Te rog, nu descuraja acest spectacol. Ești, de fapt,

binecuvântat.

Este o orgie de dorințe tainice; este cel mai mare festival din lume al plimbăreților fără țel. Aici, este posibil dacă ești o anumită persoană și ai trăit într-un anumit fel, să dai de cineva pe care l-ai văzut ultima dată în colegiul în Akron. Este posibil să te îndrăgostești brusc, violent, și este posibil să ai noroc pentru o noapte. Este de asemenea, posibil, să mănânci o felie de pizza, să vorbești cu o cunoștință sau două, să te întorci acasă și să te culci.

Ora aceasta la Spiritus este, în adevăratul sens al cuvântului, încununarea nopții. Unii, inclusiv eu, sar adesea peste celelalte baruri și merg direct la Spiritus, la ora unu noaptea. Sunt cunoscut prin faptul că, în nopțile calde, stau pe treptele unei locuințe, vizavi de Spiritus cu diverși flecari și prieteni, vorbind și râzând, uneori punându-mi capul în poala cuiva, până când ne „revenim” și realizăm că este trei dimineața și, practic, strada este pustie.

Mulțimile încep să se risipească când se închide Spiritus, dar, vara, străzile nu se golesc niciodată. Bărbații hoinăresc toată noaptea, pe jos sau cu bicicleta. Bărbații zăbovesc în ușă, stau pe treptele magazinelor întunecate, se plimbă de la docuri pe bucata de plajă din spatele hotelului Boat Slip, unde se petrec tot felul de lucruri. Noaptea târziu, în Provincetown, totul înseamnă desigur, sex,

La capătul pământului

dar agitația care predomină în baruri și timpul la Spiritus începe să se potolească. După ora două noaptea, Provincetown este, pe de o parte, un orașel care a mers la culcare și, pe de altă parte, un labirint de potență fără vlagă. Sexul se

instalează pe străzile liniștite ca o pătură; este sexy chiar și numai să mergi pe jos sau să pedalezi, fără vreo intenție de apropiere trupească, doar să privești, să ascuți și să respiri aerul nocturn sărat, atât de saturat cu dorință. Așa de târziu, cu aproape toate luminile stinse, sunt vizibile mai multe stele și cornul de ceață continuă să sune pe o singură notă, de pe dig. Bărbații care-și vorbesc unul altuia o fac cu voce scăzută, care ar putea fi luată drept venerație. Un pescăruș trece când și când, foarte alb pe cerul înstelat și poți auzi șuieratul ușor al cauciucurilor bicicletelor până spre răsăritul zorilor.

Dorința

Limba valurilor a lovit în clopotul pământului
Albastră, unduioasă și umedă în jăratul
de albastru
Oasele uscate ale botului unui rechin în
îmbulzeal
a
fierbinte

S-au căscat să prindă nimic altceva decât
nisip, în ambele laturi.

Osul avea gust de nimic și miros de nimic O
harpă fără dinți opărită, jupuită, dezacordată
Arcurile îngemănate au forma nașterii
și a implorării
Iar forma înțepenită închipuie un O.

Corzi osificate au ținut colțurile împreună în
bretelele încrucișate ale unei rochii de vară.
Dar unde era rânjetul flexibil, rana adâncă a
plăcerii?.

Guri infinitezimale l-au devorat.

Plaja alungă și sapă și îl ține curat.
Dar O, te iubesc, cântă el, micuța mea, țara
mea, Hrana mea, părintele meu, copilul meu,
Vai, doresc să fiți ai mei
Floarea mea, aripioara mea, viața mea
lumina mea O a mea.

ROBERT PINSKY

Moartea și viața

Provincetown a fost văduvit de epidemia de SIDA. Nu-și va reveni niciodată complet, deși este obișnuit cu pierderile. De-a lungul secolelor, bărbați și băieți fără număr au fost înghițiți de ocean. Provincetown posedă, a posedat întotdeauna, o competență serioasă, tristă, în fața adversităților care pot surveni în viața oamenilor. El privește și așteaptă; ține luminile aprinse. Dacă ești - bărbat sau o femeie - bolnav de SIDA, cineva se va găsi întotdeauna să te ducă la ora rezervată la doctor, îți va cumpăra produsele de băcănie, în cazul în care nu o poți face singur, și va avea grijă de orice este nevoie să aibă grijă. Cu ani în urmă, Grupul de sprijin al bolnavilor de SIDA din Provincetown a deschis Folley House, o clădire mare în East End,

La capătul pământului

care a fost transformată în apartamente pentru bolnavi.

Billy

Billy a fost brutar. Era un bărbat bine făcut, cu părul negru, cu mâini mici și îndemânatice, ca ale unui oposum. Nu se dezbărase total de accentul lui nazal de New Jersey, deși nu mai fusese niciodată acolo, de douăzeci de ani. Cuvântul *înger*, pronunțat de Billy, suna „ein-gil” (le spunea tuturor prietenilor „înger”). A locuit, ca și alți oameni din Provincetown, într-o serie de apartamente, și, de fiecare dată când se muta, a investit locul cel nou cu un confort ușor ponosit - efectul fiind, în mod egal asemănător interiorului unei bunici și al unui student. Întotdeauna exista o sofa mare, murdară, și câteva scaune delabrate în care, o dată ce te cufundai, nu te mai lăsau să pleci, pentru că erau moi și generoase, dar și pentru că erau epuizate de atâta folosință.

Billy era simplu, amabil și ospitalier, virtuți care atârna mai mult în Provincetown decât în multe alte locuri. Pentru aniversarea mea de patruzeci de ani, mi-a preparat un tort complicat, acoperit cu decorațiuni legate de scrisul meu: un televizor în miniatură cu imaginea unei mașini de scris lipite de ecran, creioane așezate printre lumânări. A decis, din motive necunoscute, că trebuia să includă și pește, și, astfel, a înconjurat tortul cu spirale din tuburi de plastic transparent pline cu apă și a pus o jumătate de duzină de

La capătul pământului

peștișori vii aurii în ele. Ar fi trebuit să iasă bine, dar peștii s-au înțepenit în tuburi, ceea ce a provocat traume mai multor musafiri care au început să verse lacrimi.

Totuși, peștii au depășit cu bine trista experiență și și-au petrecut restul serii în relativ confort, într-un vas de sticlă.

Billy a fost prietenul meu intim cel mai special și apropiat. Avea importanță, și uneori avea chiar o mare importanță ca, dacă totul se prăbușea, să știu că puteam lua autouzul, să merg în Provincetown și să mă duc neanunțat în apartamentul lui, oriunde s-ar fi aflat. Ca mulți oameni din oraș, nu-și încuia niciodată ușa. Dacă era târziu, puteam intra și mă puteam băga în pat, alături de Billy. S-ar fi trezit pe jumătate și-i puteam spune că am venit să locuiesc la el, pentru un timp. Ar fi murmurat „Daaa” (avea un fel al lui de a spune da), nu punea nici o întrebare decât dacă voiam eu să-mi pună întrebări și, în dimineața următoare, făcea clătite, probabil cu ceva exotic și nepotrivit în ele.

Billy avea SIDA de mult timp, dar în general era sănătos pe dinafară, dacă nu ții cont de tendința crescândă de a bate câmpii, ceea ce era doar o versiune mai intensă și mai puțin convingătoare a felului său dintotdeauna. Era supravegheat cu o grijă deosebită de către prietenii lui, Janice Redman, Michael Landis și alții. Apoi, cu patru ani în urmă, a fost diagnosticat că are leucemie. „Ești pregătit pentru aceasta?” îmi spusese el la telefon, ca și cum mă făcea părtaș la cine știe ce bârfă scandaloasă. „Leucemie!” Nici el,

La capătul pământului

nici eu nu știam atunci că această formă specială de leucemie se dovedește, de obicei, fatală, în câteva luni.

Câteva săptămâni mai târziu, pe când mă dusesem la Palo Alto ca să scriu o poveste pentru o revistă, am primit un telefon de la sora lui Billy care mi-a spus că el era în spital în Boston și că nu se simțea foarte bine. Nu mi se părea să fie posibil - se simțise chiar bine până de curând. Nu-mi dădeam seama dacă sora lui, pe care nu o întâlnisem niciodată, exagerează, dar am decis să nu risc. Mi-am amânat interviul și am luat un avion spre Boston, în dimineața următoare, devreme.

Când am ajuns acolo, l-am găsit incoerent. A zăcut în patul de spital, văitându-se și gemând, înconjurat de o jumătate de duzină de oameni. L-am ținut de mână și i-am vorbit în șoaptă. Nu se putea spune dacă știa că eram lângă el.

Am stat cu el zi și noapte, în schimburi, în următoarele patru zile. În ziua în care a murit eram șase în preajma lui: sora sa, Sue Anne Locascio, Janice Redman, Mărie Howe, Nick Flynn, Michael Klein și cu mine. În ultima zi, a gemut și a strigat aproape tot timpul - nu ne dădeam seama dacă avea dureri sau avea coșmaruri sau amândouă. Spre seară, Nick, Michael și cu mine ne-am dus să cinăm și, când ne-am întors, el murise.

Cele trei femei fuseseră lângă el. Fața Ti era inexpresivă. Camera era plină de o liniște care nu prea semăna cu alte liniști: era o liniște totală, cam cum ar fi cea din interiorul unui balon. Părea că luminile se estompaseră; deși de fapt acest lucru

La capătul pământului

nu se întâmplase. După un timp Mărie a venit la mine și mi-a spus foarte încet: „Am întrebat-o pe soră ce urmează acum.”

- Ce urmează acum?, am întrebat.
- Mi-a spus că-l spală și-l duc jos.
- Bine.
- Am întrebat-o dacă se poate ca voi să-l spălați în locul lor. Ați vrea?

Am dat din cap afirmativ.

Am dat la o parte pătura și i-am scos halatul de spital. Era cald încă și încă semăna cu el. L-am închis ochii. Pentru un moment, acesta a părut un gest melodramatic, ceva ce văzusem în filme și care se făcea pentru a obține efecte ieftine, dar chiar a părut că trebuia ca ochii lui să fie închiși. Pleoapele îi erau moi și s-au supus ușor. Am simțit gâdilarea genelor. Deși nu fusese deloc înfricoșător cu ochii deschiși, cu ochii închiși arăta mai puțin a mort. Michael, Nick și cu mine am luat prosoape calde săpunite și i-am spălat fața și trupul; gâtul și pieptul erau palide; sfârcurile roz-maronii, abia mai mari decât niște muguri; părul negru pubian și bărbăția lui roz intens la vârf, cu marginile purpurii, culcată într-un unghi pe testicule. L-am întors și l-am spălat pe spate, pe fund, pe picioare. L-am întors din nou și l-am acoperit cu pătura.

Asta s-a petrecut în octombrie, l-am împrăștiat cenușa în ianuarie. Au fost ceva discuții legate de locul exact unde ar trebui să ajungă cenușa lui. Luanne a spus că el îi vobise despre un loc favorit, în dune, unde se ducea el să mediteze; Mărie și cu mine ne-am uitat unul la altul surprinși. După câte

La capătul pământului

știam noi, Billy nu se ducea niciodată în zona dunelor ca să mediteze. Nu era pasionat de nisip. Am decis că trebuie să-i fi spus asta surorii lui pentru a o liniști, pentru a o asigura în legătură cu viața lui spirituală.

Nick a sugerat să îi presărăm cenușa în ocean, dar cu toții am fost de acord că Billy nu ar fi putut fi foarte sigur unde se afla oceanul față de camera lui de zi. Părea mai potrivit să presărăm cenușa pe bătrâna și jalnica lui sofa, să dăm drumul la televizor, dar nici asta nu era chiar ce trebuia. În final, am decis să o presărăm pe mlaștina sărată de la capătul lui Commercial Street, unde se odihnea deja cenușa atâtor altor bărbați și femei.

În ziua dinaintea celei în care hotărâsem să o facem, Mărie și cu mine ne-am dus la mlaștină ca să găsim un loc. Era un frig pătrunzător, cu zăpada de un picior pe străzi. Am spart, de mai multe ori, suprafața înghețată a apei. Ne-am spus unul altuia, mai mult decât o dată: „Aici este bine, nu este prea departe de drum și pare drăguț dacă privești.” Strigam din când în când „Billy” pe tonuri care erau mai mult exasperate decât îndurerate, ceea ce eu bănuiam că el ar fi apreciat sau, cel puțin, ar fi înțeles. Billy se opunea, în principiu, să te preocupe prea intens căutarea perfecțiunii.

Totuși, am știut imediat când am găsit locul potrivit. Era o dună înaltă care părea că se află aproape la exact jumătatea distanței dintre oraș și

apă. De acolo, puteai vedea, cu claritate, linia gri-bleu a oceanului și acoperișurile și ferestrele caselor din oraș. Am stat acolo un moment, în liniștea înghețată, într-un cerc de nisip înghețat, cu soarele săgetând pe câmpurile cu zăpadă. O ambarcațiune de pescuit se agita de-a latul dunelor îndepărtate acoperite cu zăpadă. Un pescăruș a țipat pe deasupra și s-a scufundat pentru a prinde ceva într-o baltă cu apă gri, noroioasă. Curând va fi momentul să demontăm bucătăria lui Billy și să decidem ce vom face cu scaunele și mesele lui.

În următoarea zi, o duzină dintre noi am adus cenușa, pusă în vasul lui favorit, pe care Janice îl făcuse pentru el, și am presărat-o pe dună. Era năucitor, stupefiant de frig, genul de frig care pare că omoară toate particulele întâmplătoare din aer și-l face atât de pur, încât devine aproape irespirabil. Cenușa lui Billy era de un gri cremos, presărat cu bucățele galben-cenușii de os. Când fiecare dintre noi am luat câte un pumn din ea și am aruncat-o, câteva particule de cenușă au plutit purtate de vânt înainte de a cădea. Nu a dispărut, așa cum mi-aș fi imaginat că se va întâmpla. Am văzut bucățele de os aruncând umbre firave pe nisipul de la picioarele noastre. Nimeni nu a ținut o cuvântare sau un elogiu. Era în egală măsură solemn și ciudat. Unii abia ne cunoscuserăm. Era ca și cum așteptam să sosească un adult ca să ne

La capătul pământului

spună ce să facem. Când am terminat, ne-am întors pe jos în oraș, încercând să găsim în gând lucruri pe care să ni le spunem unul altuia. Ne-am suit în mașini, ne-am dus la unul din puținele restaurante deschise și am luat micul dejun, așa cum fac oamenii vii.

La capătul pământului

Câteva săptămâni mai târziu, Mărie și cu mine ne-am certat cu privire la faptul că Billy îi ceruse ei, în mod special, să-i ducă cenușa când va veni momentul și eu, obsedat să dețin controlul, hotărât să fiu în centrul atenției, am luat-o și am dus-o eu însumi. Când am umblat în lucrurile lui, un prieten de-al nostru, care abia dacă-l cunoscuse pe Billy, a fost în opinia noastră foarte încântat să ia una din curelele sale. După cum spune Mărie, acesta este obiceiul printre cei vii. Luăm micul dejun cu fulgi de cenușă încă prinși în pulovere; ne dondănim cine s-a comportat fără sensibilitate și de ce.

Merg foarte des la duna lui Billy și construiesc ceva pentru el. Părea corect ca el să aibă o serie nesfârșită de monumente funerare, toate risipite de vânt și de apă. Odată, am înfipt pe vârful dunei un stâlp ca stâlpul pe care se fixează steagul. Altă dată am găsit vârful unui stâlp de gard, implantat în nisip ca o casă în miniatură, și l-am înconjurat cu un

gard făcut din rămurele.

La capătul
pământului

Capătul pământului

Provincetown
Zero pământ, nisipuri nestatornice
Unde mormintele și gravitatea
conspiră,
Ambra sticlei de bere și verdele
lichiorului își predau fărâmele lor
ucigașe.
Ca și cenușa, praful, chiar sticla se
întorc în ceea ce au fost la origine.
Lemne scheletice aduse de apă
și păr de iarbă de mare
tânjesc după un corp. Orice corp.
Totuși, tot ce vezi este purtat de apă
pur și simplu, din ce în ce mai mult

nimic.

Dacă trebuie să ne părăsești, acum sau mai

MELVIN
DIXON

târziu, marea te va aduce înapoi.

Unde Toate Luminile Sunt Strălucitoare

În centru, în jurul intrării la debarcaderul MacMillan, orașul ajunge la un maximum de proastă calitate. Aceasta este zona pe care cei mai mulți o aseamănă cu un carnaval. Este locul unde fiecare magazin pare că vinde același tricou drept suvenir; unde într-un magazin există o mașină de scos sare din apă, expusă cu ostentație, pompează furioasă cât e ziua de lungă până în noapte. La intersecția lui Commercial Street cu Standish Street, unde, în după-amiezele de vară, circulația te face să crezi că ești în Calcutta, poți fi destul de norocos să vezi un polițist de la circulație, un bărbat greoi, trecut bine de șaizeci de ani, care ține lucrurile în mișcare atât cât pot fi ele ținute în mișcare, cu ajutorul unui fluier, aflat în permanență în gura lui, și cu o serie de piruete - stă cu fața într-o direcție, face semn mașinilor să înainteze, apoi, brusc, se răsuțește pe călcâie, execută o jumătate de cerc baletând, oprește traficul care vine de pe sensul unic și le face semn celorlalți să înainteze.

Este ca o variantă sumbră a hipopotamilor dansanți
din *Fantasia*.

Primăria

Centrul fizic al oraşului (opus diferitelor altor centre estetice, spirituale şi sexuale) este cvartalul care conţine clădirea albă şi calmă a Primăriei. Clădirea adăposteşte diferite birouri municipale la parterul care se deschide spre un culoar umbros, cu lambriuri de culoare închisă, cu picturi înnegrite de timp, reprezentând Cape Cod, atârinate pe pereţi. Liniştea domneşte aici în permanenţă, chiar şi în apogeul zilei de lucru. Toate activităţile sunt conduse din spatele uşilor masive de lemn cu geamuri de sticlă opacă. Întotdeauna mi-a trezit în minte imaginea unui muzeu de oraş mic - nu ar fi o surpriză să deschizi oricare dintre aceste uşi şi să găseşti nu funcţionari aşezaţi la birouri, ci vitrine de sticlă pline de păsări împăiate, obiecte indiene şi scoici pietrificate.

Sus, urcând pe o scară cu două aripi de lemn, după ce treci de o pictură murală cu pescari şi culegători de merişor, se află auditoriul, în care au loc întâlnirile de lucru ale oraşului. El este la dispoziţia oricui are nevoie să găsească loc pentru un auditoriu numeros. Grupul de sprijin al bolnavilor de SIDA din Provincetown îşi ţine licitaţia acolo; Karen Finley, Barbara Cook, John Waters şi mulţi alţii au apărut pe scena acestuia.

Sala auditorium a Primăriei este o încăpere mare, greoaie, cu podea de lemn neacoperită şi un balcon deasupra. Este un interior mult mai apropiat

MICHAEL CUNNINGHAM

de stilul clasic specific New England decât alte
interioare din

La capătul pământului

Provincetown; mai sărăcăcios în ceea ce privește confortul. Este trist, anacronic și, întrucâtva, destul de grandios: o total indiferență încăpere care pare, chiar și când este plină, că este goală în inima ei; pare că așteaptă cu răbdare ca acești proști să-și termine problemele ca ea să se poată întoarce la autocontemplarea ei întunecată și mucegăită.

Ușa de la intrarea în Primărie este, totuși, de departe cea mai animată. Este flancată de bănci de lemn care au fost cunoscute cândva, cu ani în urmă, drept rastel de carne, unde homosexualii pierdeau timpul după ce se închideau barurile. Acum, băncile sunt, în principal, zona unde se adună turiștii obosiți și bătrânii, fie că sunt femei portugheze care au crescut cinci copii sau foști băieți răi care au ajuns prea bătrâni ca să mai danseze. Vara, vei vedea, probabil, pe cineva dând o reprezentație aici, pentru bani: un violonist, sau un cântăreț folk, sau un mim, cel mai adesea. Într-o vară, un grup numit Flying Neutrinos tocea pavajul din fața Primăriei, un grup înrăit de adulți și de copii (se spunea că sunt o familie și de fapt, se putea să fi fost), care cântau, într-un fel, și băteau în fel de fel de tobe, tamburine și xilofone. Ei erau echivalentul local al țiganilor - aveau acea calitate de seducție perfidă, acea alteritate vicleană și neîncrezătoare. Locuiau pe o corabie-locuință ancorată în East End și în toată acea vară puteai vedea pe unul sau pe mai mulți dintre ei prin oraș,

îmbrăcați în haine pestrițe, veseli, dacă nu foarte ciudați, amintind Provincetown-ului că până și locuitorii

La capătul pământului

lui, în toată varietatea și ciudățenia lor, făceau încă parte dintr-o lume mai largă și mai stranie decât își poate imagina oricare dintre noi. În vara următoare, au plecat și de atunci nu s-a mai auzit de ei. Mai recent, pavajul a devenit zona preferată a unui bărbat îmbrăcat în costum de clovn, care fluiera neconținut, făcea animale-balon pentru copii și care era în mod frecvent beat, ceea ce-l determina să strige insulte adresate oricui îl suspecta că ar fi homosexual. În vara următoare, eram încredințat că și el se va muta și va fi înlocuit de altcineva.

Principalul Spectacol de Travesti

Centrul orașului este, de asemenea, zona teatrelor - locul unde mergi ca să vezi spectacole în travesti, comedii și alte feluri de spectacole, la Cafeneaua Poștei, Vixen, Tropical Joe's și înapoi spre West End, către Biserica Universalistă, Primăria, Antro și Coroana și Ancora. Spectacolele variază de la sezon la sezon, dar te poți baza pe faptul că, în fiecare vară, poți vedea jucând bărbați travestiți nu numai ca Judy Garland, Barbara Streissand, Bette Midler etc., dar și ca dive mai puțin frecvent văzute în circuitul spectacolelor cu măști, femei precum Joni Mitchell și Billie Holiday. În general, ei cântă propria muzică - sunt bucuroși să constate că scenele în travesti au evoluat. Desigur, unii sunt mai buni decât alții. Mie îmi place, în mod

MICHAEL CUNNINGHAM

special, Pearline, care

La capătul pământului

nu poate fi descrisă decât ca un tanc Sherman cu perucă; Varia Jean Merman, care realizează o reluare cu adevărat obscenă a „Lucrurilor mele favorite” și un alt număr care implică să se cânte în timp ce se consumă cantități considerabile de brânză; și Randy Roberts. Randy este singurul dintre aceste personaje pe care-l cunosc personal. Fără travesti (sau mai degrabă travestit în mascul - cum a spus odată RuPaul: „Ne-am născut goi și totul după aceasta este un travesti), este un bărbat cumsecade, inteligent, modest, care trăiește iarna în Key West și vara în Provincetown. În spectacolul în travesti apare mai mult ca Cher, mergând în susul și-n josul lui Commercial Street pentru a face reclamă spectacolului său, pe un scooter cu motor. Este mai ușor să-i vorbești ca Randy și ceva mai dificil să-i vorbești ca fiind Cher și ar trebui să spun că sunt prieten cu unul și doar o cunoștință cu celălalt personaj.

Printre acești artiști, dar într-o categorie proprie, se află Ryan Landry.

Ryan

Ryan este o celebritate locală de peste zece ani, ceea ce, după cum sunt receptate aici aceste lucruri, ar putea însemna foarte bine un secol. Are cam treizeci și cinci de ani, este un bărbat înalt, cu părul negru, cu o figură bărbătească, cabalină și cu

MICHAEL CUNNINGHAM

o expresie de inocență mucalită vicleană. Vreau să-l
numesc ștrengar,

La capătul pământului

dar este mai mult decât atât. Te duce cu gândul la actorul de circ jucat de Richard Basehart în *La Strada* lui Fellini.

În fiecare vară, el pune în scenă un spectacol. La început a prezentat propriile lui versiuni ale unor variante aparținând lui Charles Ludlam după piesele *Medeea* și *Camille*; apoi a început să-și scrie piesele, care au inclus abordarea lui asupra lui *Johnny Guitar*, *Dracula*, *Rose- mary's Baby* și *Ioana d'Arc*. Este întotdeauna steaua spectacolului, așa cum și trebuie să fie. Sensibilitatea lui se află undeva între Ionesco și Lucy Ricardo.

Peste ani, a montat o serie de - cum să le numesc? - reviste, presupun. Pentru mine, cea mai mare reușită este *Space Pussy*, care apare și dispare depinzând de vară și rareori este jucată de două ori în același bar sau club.

Space Pussy

Space Pussy este prezidat de către Ryan și trupa de la *Space Pussy* include un bărbat normal, un homosexual, o lesbiană și un transsexual la tobe. Oricine vrea - oricum vine în contact cu Ryan uneori, în săptămâna dinainte și este de acord să vină la repetiție - poate face un număr, dar acesta trebuie să fie rock'n'roll, trebuie să cânti live și trebuie să porți un travesti.

La capătul pământului

Aceste evenimente sunt extrem de populare și am încercat să nu lipsesc niciodată de la vreunul când m-am aflat în oraș. Pentru mine, este minunat să fiu martor la urletele și aplauzele acordate cu generozitate de un public numeros oricui are curajul să intre într-un costum și să maimuțărească „Little Red Corvette”, sau „Jumpin’ Jack Flash”, sau „White Rabbit”, în public. Și întotdeauna există posibilitatea transcendenței.

Ocazional, când cineva care nu a mai jucat niciodată și nu poate, tehnic, să cânte deloc, intră cu forța în spectacol, se atinge sublimul. Ciudățenia lui totală, impetuoasă - iată-mă în haine ciudate, cu o trupă pe cînste în spatele meu, oferind un cântec unui auditoriu inteligent - poate inspira spectacole de care persoana în chestiune nu este în nici un fel capabilă. Am văzut un bărbat masiv, dizgrațios, nu tânăr, oferind introducerea lui Patti Smith la *Gloria* lui Van Morrison cu asemenea forță, că a făcut să zornăie gheața din paharul meu cu băutură. Am auzit cum o femeie în costum de fetiță (peruci, rochii, machiaj constituie, desigur, un travesti pentru unele femei, cum sunt pentru bărbați) cântând „Ruby Tuesday” cu o melancolie atât de profundă că ți se strânge inima, pe care Mick Jagger abia dacă să și-o poate imagina.

Cântec de leagăn pentru un băiat

Privește biserica, mă simt la fel de treaz ca
o pisică moartă: salutări îmi doresc,
salutări, sălutări, salutări.
Un preot care tânjește
după fundul unui băiat se simte mai bine
decât mine: Când mă plimb, în apropiere,
doamnele gârbovite
cred că sunt moartea: Dacă
aș avea blacheuri de oțel la călcâie
Oh, ele ar ști-o.

La capătul
pământului

ALAN DUGAN

Aș viola o sfântă și ea m-ar putea salva de
pericolele vieții.

East End

Dacă-ți continui drumul spre est, departe de centrul orașului, vei remarca faptul că împrejurimile încep să capete aspectul a ceea ce în Provincetown este luat drept respectabilitate. Magazinele din această parte a orașului aspiră, în general, la un nivel mai înalt de demnitate. Aici poți găsi antichități care sunt veritabile și bijuterii care nu intenționează să fie fanteziste. Este singura parte din oraș în care ai putea cumpăra o cravată care să nu fie caraghioasă.

Cele mai multe galerii de artă se găsesc în East End. Charles Hawthorne a predat pictura pe Miller Hill Road în East End și, după moartea lui, atelierul a fost preluat de Hans Hofmann. Franz Kline a studiat pictura cu Henry Hensche în East End. Mark Rothko a cumpărat aici o casă la sfârșitul anilor cincizeci, deși nu a trăit în ea timp îndelungat. Milton Avery a petrecut veri întregi aici în anii cincizeci; Jackson Pollock și Lee Krasner au

venit aici într-o vară, înainte de a se instala în Easthampton. Robert Motherwell și-a petrecut verile

La capătul pământului

În casa sa din East End în ultimii patruzeci de ani de viață. East End este locul în care au fost puse în scenă primele piese ale lui Eugene O'Neill.

Artă mare, artă mică

Lumina din Provincetown rivalizează cu cea din Paris și Veneția. A fi în Provincetown este ca și când ai sta pe o plută ancorată la cincizeci de mile în largul mării. Lumina lui este acvatică; cade nu numai din cer, ci se înalță și din apă, așa încât, atunci când stai acolo parcă te afli între două talere imense de oglindă. Umbrele Provincetown-ului sunt mai adânci și mai complexe decât umbrele din multe alte locuri; muchiile lui sunt mai ascuțite și culorile lui mai luminoase. Dacă mergi acolo într-o zi însorită, îți poți imagina că ai purtat ochelari de soare toată viața și abia acum ți i-ai scos. Pictorii au fost atrași de lumina din Provincetown de mai bine de un secol. Edward Hopper locuia în Truro și lucrările lui, care reprezintă Cape Cod, îți vor permite să-ți faci o părere corectă despre puritatea uneori terifiantă a luminii, despre capacitatea ei de a fi intensă, orbitoare, benefică și fără milă, toate în același timp. Ca cele mai multe lucruri de mare frumusețe, ea nu este în totalitate blândă și nu este în totalitate plăcută, nu oricum.

Provincetown-ul a fost multă vreme membru al acestei comunități rarefiate, colonia artiștilor. Ca

MICHAEL CUNNINGHAM

atât de

La capătul pământului

multe locuri și oameni de o anumită vârstă, el a avut o perioadă de glorie, care poate fi determinată cu un neobișnuit grad de precizie: ca centru al artelor. Provincetown și-a atins apogeul în vara lui 1916.

Metamorfozarea Provincetown-ului de la stadiul de sătuc de pescari amărât la cel de colonie de artiști a început mai mult sau mai puțin în 1873, cu un an înaintea primei expoziții de la Paris a Impresioniștilor, când, în sfârșit, calea ferată a legat Provincetown de Boston. Până atunci Provincetown fusese așa de dificil de atins, că rareori ajungea cineva acolo, cu excepția celor care aveau afaceri (care inevitabil erau legate de balene sau de pește) sau erau adevărați aventurieri. Accesibilitatea brusc crescută a Provincetown a fost o mică parte dintr-o mișcare amplă de dispersare a oamenilor pretutindeni. La mijlocul anilor 1800, construirea de căi ferate, în particular, și industrializarea, în general, i-au determinat pe oameni să părăsească zonele rurale, pentru ceea ce părea, la acel moment, să fie o viață mai bună în mediul urban. În opoziție cu tendința generală, artiștii, așa cum fac ei de obicei, au început să părăsească orașele pentru a trăi mai ieftin, mai aproape de natură, în brusc depopulatele zone rurale. Artiștii erau dezinteresați pe bună dreptate de apariția mecanizării și ceea ce însemna aceasta pentru renunțarea la producția artizanală, unică și

indigenă, care, niciodată până acum, nu păruse a fi în pericol. Pictorii au început să prefere regionalul miticului și au început să-și părăsească atelierelor pentru a picta în mijlocul naturii, unde puteau încerca să redea viața așa cum era și lumina așa cum cădea. O dată cu trenurile - cu parcurgerea mai ușoară a distanțelor lungi - a apărut ideea idilei estivale, și satele din toată Europa și Rusia s-au trezit preschimbate în colonii de către pictorii ale căror ambiții mergeau de la joacă la seriozitate totală, dintre care cei mai mulți soseau hotărâți să surprindă orice puteau din frumusețea sălbatică și spontană a locurilor; să le facă dreptate, într-un fel sau altul, câmpurilor și munților locali, oamenilor și animalelor. La apogeul ei, aceasta a fost o schimbare de metodă și intenție care s-a văzut în opera lui Van Gogh, Cézanne și Monet.

Același curent de ambiție modificată s-a răspândit în Provincetown, începând cu calea ferată, deși aici el a fost oarecum mai auster, mai în spiritul New England. Punctul de pornire în viața timpurie a Provincetown-ului ca o mecca a artiștilor nu a fost apariția neașteptată a mai multor genii, ci înființarea, în 1899, a Școlii de Artă Cape Cod de către Charles Hawthorne, care picta în ulei scene și oameni din Provincetown, într-o vagă manieră Monet și care a fost un pionier american al Impresionismului. Hawthorne era un „pictor-gentleman” care-și petrecea verile în Provincetown și iernile în Franța și care, în general, era feliicitat

La capătul pământului

pentru că era așa de modest și democrat, încât putea fi văzut mergând pe bicicletă prin oraș. Școala lui de Artă din Cape Cod, ca multe altele care au început să funcționeze în Provincetown cam în același timp, era extraordinar de populară, mai ales printre soțiile oamenilor bogați care începeau să sosească în număr apreciabil să-și petreacă o săptămână sau două de vară în chip boem cu pălărie și țigară în colțul gurii, lucrând la șevaletul așezat pe debarcader, pe plajă sau pe străzi.

Colonia artistică a Provincetown-ului a luat o turnură mai serioasă o dată cu izbucnirea Primului Război Mondial, când artiștii care, altfel, s-ar fi dus în Europa, s-au trezit obligați să caute un echivalent autohton al exotismului și al chiriilor neînsemnate pe care înaintașii lor le descoperiseră în Paris. Provincetown-ul s-a pus la dispoziția lor. Și astfel, o nouă generație de artiști - mai săraci, mai rebeli și mai radicali - au început să se învântească pe străzi și pe plaje, împingând cu cotul pe matroane și pe diletanți.

Eugene O'Neill a sosit în 1910, o dată cu John Dos Passos, Mabel Dodge, Edmund Wilson, Charles Demuth, Marsden Hartley, Max Bohm, John Reed și Louise Bryant. Erau bărbați și femei sălbatici, dispuși să accepte iubirea liberă, căsătoria fără formă, marxismul, psihanaliza, mescalina și religia ortodoxă. Femeile și-au tăiat părul și au renunțat la corset, bărbații au început să poarte berete și

cămăși muncitorești de flanelă sau de catifea, deschise la gât. Charles Demuth se îmbrăca uneori sport, cu cămașă neagră și pantaloni purpurii, iar Marsden Hartley putea fi văzut purtând o pelerină marinărească albastră, uriașă, cu o gardenie la butonieră.

Au închiriat vechile case care aparținuseră căpitanilor de nave. Discutau în contradictoriu și beau la

A-House și la Old Colony Tap. Fiecare dormea cu fiecare. Unii dintre scriitori au început să scrie piese de teatru, de obicei despre complicatele lor probleme amoroase, despre gelozie și neînțelegeri pe teme politice. Într-o noapte din anul 1915, scriitorii Neith Boyce și Hutchins Hapgood au scris două piese într-un act pentru prietenii casei. Prima piesă, *Constancy*, a lui Boyce, despre iubirea dintre Mabel Dodge și John Reed s-a jucat pe veranda casei, auditoriul urmărind spectacolul din camera de zi; a doua piesă, *Dorințe înăbușite*, o izbucnire de freudism scrisă de Susan Glaspell și Jig Cook a fost pusă în scenă invers, cu auditoriu pe verandă, și spectacolul în camera de zi.

Și-au spus „Actorii din Provincetown” și au început să pună în scenă producții mai elaborate într-o bojdeucă pescărească aproape dărămată, pe Lewis Wharf, care fusese cumpărată de Mary Heaton Vorse, una dintre primii scriitori care s-au instalat printre pescarii din Provincetown. Ceea ce

La capătul pământului

fusese o glumă la început, a luat o turnură mai serioasă. Artiștii și-au dat seama că ceea ce nimeni nu-și permitea să producă în New York putea fi făcut în Provincetown, cu bani puțini sau chiar fără nici un ban, cu propriul efort. Jog Cook, liderul grupului, a avut viziuni privind versiunea americană a Actorilor Abației din Dublin. Susan Glaspell spunea următoarele despre ceea ce pe plan local era cunoscut drept Marea Vară a lui 1916: „Stăteam pe plajă și discutam despre piesele de teatru - fiecare scria, sau juca, sau era producător. Viața însăși era o piesă de teatru, munca nu era separată de piesă.” În acea vară, Actorii din Provincetown a pus în scenă pentru prima dată o piesă de Eugene O'Neill, *Bound East for Cardiff*, în regia lui O'Neill.

Eugene O'Neill, pe atunci în vârstă de douăzeci și opt de ani, fiul unui actor de succes, fusese trimis de către tatăl său la Buenos Aires cu o navă cu aburi, în speranța că o călătorie lungă îl va ajuta să se vindece de tendința de a bea prea mult și de înhăitarea sa cu paria și delincvenții societății. Tânărul O'Neill a găsit, totuși, Buenos Aires mai mult decât suficient de dotat în privința alcoolului, paria și delincvenților și, când banii și sănătatea sa au sfârșit, a pornit-o spre Statele Unite cu un cargobot și a eșuat în Provincetown.

La douăzeci și opt de ani dădea deja semne de

uzură; fața sa căpătase deja ceva din măreția rănită pe care o va purta până la bătrânețe. Se îmbrăca marină- rește și se străduia cât putea de mult să se poarte ca un marinar - să îndepărteze semnele privilegiilor, să înceapă o viață aici, în acest loc nou, ca un străin adevărat care se spală pe plajă, care niciodată nu a fost răsfățat sau dezmiertat, al cărui drum nu a fost niciodată plătit de un tată sau de altcineva. Arăta speriat, neliniștit și distant; ar fi putut fi un bărbat în primele momente ale transformării lui într-un elan. Nu era voinic, dar părea mai mare decât era, pentru că se purta ca și cum ar fi fost și pentru că avea acea rară abilitate de a ocupa un spațiu mai mare decât era necesar trupului său. Cu excepția momentelor când era beat, era taciturn și vag dezaprobator; oamenii care-l cunoșteau în acea epocă îl iubeau și se temeau de el în egală măsură și mulți credeau - sau sperau - că nutrea pentru ei un fel special de afecțiune, pe care el nu era în stare sau nu dorea să o demonstreze prin mijloace convenționale. Femeile îl adorau.

Bound East for Cardiff, în care este vorba despre un marinar pe moarte, cu numele Yank, aflat pe o navă care venea din Argentina și se îndrepta spre America de Nord, a fost reprezentat la Lewis Wharf, într-o noapte cețoasă din vara anului 1916, în acompaniamentul apei fluxului care se zbătea pe sub podele. A fost o revelație. Cei care au asistat la

La capătul pământului

spectacolul din noaptea aceea au descoperit ceea ce toată lumea urma să afle destul de curând: că încă de la primele lui eforturi, O'Neill a transformat teatrul american. El a insistat să se facă versiunea americană a operei neîndurătoare, hotărât lipsită de înfloritură a scriitorilor europeni precum Strindberg și Ibsen, pe care Ti admira; el a fost primul american care a scris despre viața clasei sociale de jos în limbajul acestei clase, fără condescendență sau încercări ieftine de ameliorare a moralei.

O'Neill a trăit în Provincetown opt ani, în locuri diferite, printre care și o cameră la A-House. Hoinărea pe străzi în hainele lui de marinăr, într-o exaltare de beție melancolică. A avut o poveste de dragoste chinuită cu Louise Bryant. A transformat-o pe Abbie Putnam, bibliotecara severă și destul de terifiantă a locului, într-un personaj care își omoară propriul copil în *Desire Under the Elms*¹. În cele din urmă, s-a căsătorit cu o femeie pe nume Agnes Boulton și s-a instalat împreună cu ea la Stația de salvare de la Peaked Hill, o clădire ca un hambar mare și vechi, aflată pe malul Atlanticului și la care puteai ajunge numai mergând o jumătate de milă printre dune. (Acum clădirea nu mai există, întrucât s-a prăbușit în ocean.) Clădirea fusese restaurată de către Mabel Dodge, care-i vopsise pereții în alb și podelele în albastru și o mobilase cu antichități

1 „Patima de sub ulmi“ (piesa a fost reprezentată și la București, (n.tr.)

aduse din Europa. O'Neill a scris în Provincetown nouăsprezece piese scurte și șapte piese în mai multe acte, cele mai multe în perioada în care a locuit în casa din Peaked Hill. În acea perioadă, a învățat singur cum să scrie și a avut la dispoziție o trupă de actori amatori și scenografi care ar fi montat orice scria el. Aici a devenit un mare artist, în ceea ce el însuși numea „o singurătate în care am trăit cu mine însumi”. Era acasă la Peaked Hill atunci când a aflat, de la un vecin, că fusese desemnat câștigătorul Premiului Pulitzer pe anul 1920, primul dintre cele patru premii Pulitzer pe care le-a câștigat. A sărbătorit evenimentul în liniște, împreună cu soția, în capricioasa și retrasa lor casă, cu podelele ei albastre și cele două paturi pe care Mabel Dodge le cumpărase din moștenirea Isadorei Duncan.

în continuare artă, altă artă

După ce s-a terminat Primul Război Mondial, după ce superioritatea picturii și sculpturii europene a fost surclasată de opera artiștilor americani, izolarea Provincetown-ului s-a transformat destul de brusc din principală virtute în cea mai mare povară. Cine voia să trăiască atât de departe de New York City, când New York-ul devenise centrul lumii? Puțini artiști își mai petreceau vara acolo, Robert Motherwell fiind cel mai proeminent dintre ei, dar Provincetown devenise un loc marginalizat, un loc de retragere și mulți dintre cei care și-au legat

La capătul pământului

numele de oraș - oameni precum Milton Avery, Mark Rothko, Jackson Pollock și Lee Krasner - au mai venit acolo doar o vară sau două. Totuși, o serie de pictori și sculptori serioși precum Paul Bowen, Fritz Bultman, Nanoo de Groot, Chaim Gross, Peter Hutchinson, Karl Knaths, Leo Manso, Jack Tworcko și Tony Vevers au locuit cu toții acolo în cea de-a doua jumătate a secolului XX și câțiva mai trăiesc încă acolo.

Începând cu anii '40, mici galerii s-au deschis treptat, au prosperat și, în final, s-au închis: Forum 49 și Galeria 256 și HCE (de la Here Comes Everybody - Aici vine toată lumea de la *Finnegans Wake* a lui Joyce) Sun Gallery, care, în 1959, a expus *Walking Mart* al lui Red Groom - posibil primul „happening” - este vorba de un gen de sculptură modernă pentru care se folosesc sunete și muzică (și actori în acest caz); și Muzeul Chrysler, unde Andy Warhol și Velvet Underground au expus *Exploding Plastic Inevitable*.

Totuși, spre sfârșitul anilor '60, Provincetown s-a transformat într-un simplu oraș turistic, deși unul cu o ușor mai ridicată pornire spre reuniune și creație decât majoritatea altor locuri a căror principală ocupație era să fie vizitate. Toate micile galerii de pe țărm dăduseră faliment și oamenii care emigrau aici erau mai degrabă în căutare de pace și liniște decât de inspirație, agitație sau ceartă. Cei care se duceau la A-House și la Old

Colony Tap mergeau acolo doar ca să bea.

În 1969, Stalney Kunitz, Robert Motherwell și alți artiști și scriitori care erau îngrijorați de declinul Provincetown-ului au decis să repopuleze orașul cu artiști și scriitori tineri, așa cum un serviciu forestier repopulează un lac cu păstrăvi mici. Au strâns o mică sumă de bani și au cumpărat Days Lumber - un depozit de cherestea părăsit de la East End. L-au transformat în studiouri pe care le-au oferit artiștilor plastici și scriitorilor, împreună cu un stipendiu lunar, mic dar acoperitor, și l-au botezat Fine Arts Work Center din Provincetown (Centrul-atelier de arte frumoase). Acesta există încă.

Clădirile din Centrul-atelier de pe Pearl Street sunt dezordonate la modul agreabil. Ele includ clădirile lungi cu acoperișuri plate care au fost cândva Days Lumber, un hambar singuratic pe care l-au transformat în studiouri și două căsuțe pierdute în bălării. Printre scriitorii, pictorii și sculptorii care au primit burse la începutul carierei lor, care au trăit o vreme în

Provincetown și au continuat cu cariere mai cunoscute după aceea sunt: Richard Baker, Maria Flook, Nick Flynn, Ellen Gallagher, Louise Gluck, Marie Howe, Denis Johnson, Tama Janowitz, Yusef Komunyakaa, Jhumpa Lahiri, Jenny Livingston, Elizabeth McCracken, Sam Messer, Ann Patchett, Jayne Anne Phillips, Jack Pierson, Louise Rafkin, Kate Wheeler, Jacqueline Woodson și Lisa Yuskavage.

Datorită, în parte, Centrului-atelier de Arte

La capătul pământului

Frumoase și, în parte, creșterii continue a costului vieții în New York City, Provincetown a reînviat, într-o oarecare măsură, în calitate de colonie a artei. Totuși, nu mai este ce a fost odinioară. Astăzi, Provincetown este ceva asemenea unui boem bătrân care a cunoscut cândva oameni cu mare influență, care încă se îmbracă excentric, încă trăiește într-o sărăcie ostentativă, încă pictează sau sculptează cu optimism eroic și flirtează numai în zilele lui proaste cu amărăciunea de a fi fost dotat și dedicat artei și de a fi rămas de căruță.

În ceea ce privește literatura, O'Neill rămâne străbunicul faimos al orașului, cea mai venerabilă stafie a acestuia. Tennessee Williams a petrecut o vară aici în anii '40 - a locuit la Captain Jack's Wharf, în West End - dar, atât cât pot eu spune, nici unul dintre zvonurile cele mai pline de speranță despre relația lui cu Provincetown nu sunt adevărate. Nu a scris aici *The Glass Menagerie*¹ și nici altceva; nu l-a sedus aici pe tânărul Marlon Brando, ca o condiție pentru acesta de a primi rolul principal în *Streetcar*². A venit, se pare, pentru aceleași motive pentru care așa de mulți au venit - pentru soare, liniște și pentru băieți.

Poeții Mark Doty și Mary Oliver trăiesc astăzi în Provincetown și Stanley Kunitz își petrece

1 „Menajeria de sticlă“, piesă reprezentată și în România, (n. tr.)

2 „Un tramvai numit dorință“, reprezentată și în România, (n. tr.)

primăvara și vara în casa lui din West End. Norman Mailer trăiește tot anul într-o mare fortăreață de cărămidă din East End. Alan Dugan trăiește puțin dincolo de linia ferată, în North Truro.

Deși puțini dintre artiștii plastici care trăiesc și lucrează în Provincetown sunt cunoscuți pe plan internațional, unii dintre ei sunt într-adevăr foarte, foarte buni. Pe de o parte, Provincetown oferă toate formele de travestiuri artistice, de la peisajele și marinele pictate pe liniile de asamblare în Coreea, la deosebit de serioasele picturi în stil impresionist reprezentând grădini însorite și ulițe sătești. Dar, pe de altă parte, se expun și se vând lucrări, mult mai neliniștite, lucrări ce angajează lumea în moduri mult mai complicate, care redau nu numai frumusețea pielii, ci și existența craniului de sub ea. Privesc chiar în acest moment un desen în cărbune al lui John Down, reprezentând o stradă din Provincetown noaptea, pe care-l țin aproape de mine pentru a mă inspira când scriu, împreună cu o lampă în miniatură, cusută dintr-o bucățică de organza albă, de Melanie Braverman; o serie de fotografii luate la întâmplare, irezistibil de misterioase, de Sal Randolph; o pictură pe carton, de mari dimensiuni, reprezentând o scenă goală, de Polly Burnell; o fotografie obsedantă reprezentând o căsuță, de Marian Roth, și două căsuțe de ceramică, de Pasquale Natale, care vorbesc în egală măsură

La capătul pământului

despre confort și amenințare.

Pictorii, fotografi și sculptorii din Provincetown au nevoie să-și vândă lucrările la fel de urgent ca orice alt artist, dar deoarece ele sunt la o scară atât de mică și piața este atât de largă, sunt liberi să facă orice mișcare simt că este potrivită, fără obligația de A fi Important sau de A Face Arta Să Progreseze. Frumusețea, ca subiect în sine, nu se vinde prea bine în aceste zile, în lumea mare - greu vei găsi o galerie serioasă în New York sau Los Angeles sau alt mare oraș care să expună mulți artiști mai noi a căror operă să nu fie ironică, sfidător de urâtă (dacă *sfidător* este cuvântul potrivit pentru o așa de largă unanimitate) și destinată unui comentariu cu privire la starea culturii, în sensul larg al cuvântului. Sunt ani slabi pentru pictorii tineri de naturi moarte și portrete. O iubire curată pentru lumea vizibilă și decizia de a-i plăti tribut nu te va duce prea departe în aceste vremuri. Dar, în Provincetown, o poți duce bine.

Cea care trece drept o matroană pe scena artei din Provincetown este Asociația Artistică a Provincetown (Provincetown Art Association) o grațioasă și veche clădire albă din East End, cu o comoară de lucrări de aștrii și semiaștrii Provincetown-ului trecut și prezent. Galerile din Provincetown nu se opun la expunerea de lucrări care aspiră fără reținere la redarea lumii vizibile, dar, în același timp, unele dintre ele înfățișează, de

asemenea, lucrări ale unor artiști care ar putea fi puțin prea bizare pentru majoritatea galeriilor din New York. Provincetown este locul în care Kathe Izzo a primit permisiunea să trăiască mai multe zile într-o galerie pentru a se aranja pe ea însăși ca pe un tablou vivanț. Este locul în care Michelle Weinberg a putut face o rochie în forma unui gigantic slip roz Pentru Când leși în Oraș, pentru cântăreața de operă Debbie Karpel, care a purtat-o și a stat în vitrina unei galerii în noaptea de Halloween, cântând arii din opere. Este locul în care, în octombrie trecut, Sal Randolph a putut să fie gazda unui spectacol de artă liberă la care au participat numeroși artiști din oraș și de la care puteai lua orice îți doreai, în ce cantitate voiai, pe gratis.

East End-ul îndepărtat

Dacă te plimbi pe lângă magazinele și galeriile din East End, cel mai puternic interludiu estetic se va petrece atunci când treci pe lângă un hotel de patru etaje, care se întinde pe ambele laturi ale lui Commercial Street, un monument minor al obișnuitului, cu mica lui piscină tristă, înconjurată de un gard împotriva cicloanelor. Acest loc este cunoscut pe plan local drept „monstrul verde”, deși nu mai este deloc verde și indicațiile pentru a găsi un anumit loc se dau în termeni de înainte (spre

La capătul pământului

est) sau dincolo (spre vest) de „monstrul verde”, considerat ca reper. Când a fost ridicat, cu peste treizeci de ani în urmă, consiliul oraşului a adoptat rapid o lege care interzicea orice altă structură cu mai mult de două etaje înălţime.

La est de „monstrul verde”, te afli pe o esplanadă. Vei merge pe jos o jumătate de milă, pe lângă casele aşezate de-a lungul ţărmului golfului, dintre care unele sunt case de vis. Sunt vechi şi uşor precare, aşa cum sunt adesea casele pe malul unei ape. În situaţii de calamităţi naturale, ele sunt primele care dispar. În general, nu sunt bogat ornamentate; sunt categoric case în stilul New England, mulţumite cu ţiglele lor pe care s-a depus sare, cu obloanele, verandele şi lucarnele lor. Ele evită ornamentele fanteziste şi lucrările în lemn. Nu există nici măcar o cupolă printre ele. Casele de lemn (doar o casă, cea a lui Norman Mailer, este din cărămidă), supuse climei, sunt construite ca şi corăbiile, cu puţin balans - faptul că se leagănă uşor pe vânt puternic este ceea ce le ţine în picioare. Poţi vedea prin unele din ele; adică poţi privi prin ferestrele dinspre stradă şi poţi să vezi golful prin fereastra din spate, ca pe o pictură pe care proprietarii au atârnat-o pe perete, o pictură în care plutesc nori şi pescăruşi. Casele pe malul mării din East End, aşa aşezate cum sunt ele pe fâşia lor de nisip dintre asfalt şi apa sărată, nu sunt

numai vise dar și visează. Cu excepția unui nou venit întâmplător și rămas printre ele, acestea se află aici de multă vreme. Unii dintre copiii care s-au jucat vara pe aceste verande au murit de bătrânețe într-unul din domitoarele de la etaj. Casele de aici nu sunt numai neobișnuit de vulnerabile în fața vremii și a mareelor. Sunt dăruite cu un grad mărit de efemeritate, ca și cum una sau două dintre ele ar putea, după tot acest timp, să uite că a fost o casă și să se dizolve pur și simplu în apa golfului.

Hello, hello, hello

Cu mai multe veri în urmă, prietenii mei Mărie Howe și James Shannon locuiau într-o casuță în East End. La capătul străzii lor, două case bătute de vânt stăteau una în fața celeilalte, de o parte și de alta a străzii. Într-una dintre ele trăia o pereche de femei în vârstă. Stăteau în permanență în interior, uitându-se la televizor, învelite în păături. Mesele și le serveau din tavă, în fața televizorului.

În casa de dincolo de stradă, locuia o pereche de bărbați în vârstă. Puteam vedea, prin ferestrele lor, că locuința lor era plină de ceea ce aş putea numi vechituri, dar, pe care, el le considerau cu siguranță ca fiind averea lor. Printre alte lucruri, camera de zi era plină de radiouri și televizoare vechi, dintre care nici unul nu părea să mai

La capătul pământului

funcționeze. Unul dintre bărbați, care putea avea vreo optzeci de ani, stătea toată ziua într-un firicel de curte din fața casei, pe un scaun murdar de plastic alb, care luase forma corpului său. Nu auzea foarte bine sau nu auzea deloc - este greu de știut. De câte ori trecea cineva prin fața casei, el zâmbea, dădea din cap și striga „hello, hello, hello”, cu o voce spartă dar penetrantă. James, Mărie și cu mine eram de acord că atunci când vom fi bătrâni și infirmi, dacă vom fi destul de norocoși să trăim atât de mult, nu vom deveni genul de bătrâni care stau toată ziua în fața televizorului. Vom deveni genul de oameni care se instalează pe scaune afară și strigă „hello, hello, hello”, tuturor celor care trec pe acolo.

Capătul lui East End

În ce din urmă vei ajunge la intersecția dintre străzile Commercial și Bradford. Linia de demarcație a orașului este la mică distanță. În fața ta se află fâșia lungă a Beach Point, cu cârdul de moteluri și cabane de lângă apă. Beach Point este drăguț, în felul lui corupt. Cea mai mare parte dintre moteluri datează din anii '40-50, clădiri lungi de lemn, cu un singur etaj, cu firme modeste de neon cu imaginea unui pescăruș și oferind fiecărui oaspete o pereche de șezlonguri de metal, ruginite pe margini, cu

MICHAEL CUNNINGHAM

spetezele modelate în formă de scoică. La capătul
extrem dinspre est, departe, dincolo

La capătul pământului

de linia la care poate ajunge privirea, dincolo de marginea oraşului, se află un rând de cabine de plajă, douăzeci sau mai multe, albe, perfect identice, având forma şi proporţiile precise ale caselor din jocul Monopoly. Firma fiecăreia anunţă că li se dăduseră nume de flori: trandafir, margaretă, cârciumărese, gălbenele, nalbă de grădină.

Noi ne vom opri totuşi aici. Rămâi un minut sau două la est de ultima casă de pe mal, acolo unde golful ajunge până la drum. La est, în faţă, se află un golf mititel, în golful cel mare, format de pintenul lui Beach Point. Dacă este momentul fluxului, vei vedea apa calmă redând cerul. Dacă este momentul refluxului, vei vedea o întindere de nisip umed, purtând încă şanţurile făcute de apa care s-a retras. Nisipul va face creste modeste, modelat cum este de curenţi, aşa încât în zonele mai joase strălucesc dreptunghiuri şi parabole de apă sărată limpede. Dacă vremea se încălzeşte, nisipul va fi plin de oameni care stau la motelurile din Beach Point şi un număr important dintre ei vor fi copii. Cei mai în vârstă pot sta pe scaunele pliante, pe care şi le-au adus cu ei. Adulţii mai tineri, părinţii copiilor, îşi vor urmări progeniturile şi vor privi apa cu o mână ridicată ca să-şi ferească

ochii de soare. Copiii vor alerga împrejur, săpând în nisip sau lovindu-l cu piciorul, plonjând în băltoace, respectând sau ignorând admonestările părinților de a nu merge prea departe, de a nu-și agresa frații și surorile, de a nu face chiar așa de mult zgomot. Toți au făcut exact aceste lucruri, în exact acest fel, în ultimele două sute de ani.

Acum

Chiar dacă cornurile de ceață sunt vocile unor
simțăminte teribile în noaptea aceasta, chiar teribile, și
aici lângă fereastra care dă spre apă dar este oarbă, eu
am dormit,
dar m-am trezit acum.
Privesc în noapte
cum slabele lumini
ale corăbiilor vin
spre noi și se pierd din nou
în ceața vălurind peste mare:
este ca și cum în această absență
doar o singură lumină pâlpâie
și se micșorează ca sensul
unui cuvânt neglijent
dansează la chemarea

cornului de ceață, ca singura
notă pe care o împrumută de la o voce
la alta. Și la fel tremură viața mea
și când mă întorc de la fereastră
și de la tristețea mării, camera
se umple de întuneric,
beție și nebunie din care nimeni
nu va fi vreodată smuls
și sentimentul pe care-l am
nu va fi niciodată pus în cuvinte.
Întunecime, numele meu este Denis Johnson,
și sunt aproape gata să
mărturisesc că nu este vreo teribilă
neînțelegere care ce m-a adus
pe mine aici, cu brațele pline de stafiele
florilor, ca să îngenunchez la picioarele tale;
sunt deja gata să văd
cum la fiecare întoarcere aleg
acest drum, acest loc și acest colț
de ocean pe pământ cu cornurile chemând.
Pot continua doar dacă pun piciorul
unde nu pot respira. Haina mea
este lepră și pumnalul meu
este o minciună, trebuie
să le lepăd? Trebuie
să-mi sfârșesc viața pentru
un nou început? Muzică, tu ești lumina.
Agonie, ești numai ceea ce mă lovește ușor
dintr-un moment în altul, dintr-o lumină
în alta și dintr-un cuvânt într—altul,
și sunt aici între ape
pentru că în acest spațiu dintre spații
unde nimic nu vorbește

DENIS JOHNSON

eu sunt ce se spune.

Apa

Dacă te duci la Provincetown și-ți petreci tot timpul pe uscat, nu poți pretinde cu adevărat că ai văzut locul, după cum nu poți pretinde că ai văzut New Mexico dacă mergi la Santa Fe și nu ai trecut dincolo de limitele orașului. În Provincetown este posibil să-ți imaginezi Atlanticul ca pe un rezervor aflat acolo pentru a furniza strălucire și vânt, pentru a învigoră tot acest comerț. O dată ce te afli la o jumătate de milă sau mai puțin de țărm, înțelegi totuși că Provincetown, cu tot ce cuprinde în el, este, de fapt, o minoră, chiar nedisciplinată și strălucitoare, întrerupere în viața imensă și de nepătruns a oceanului.

Debarcaderul MacMillan

Exact în centrul orașului se află intrarea la debarcaderul MacMillan. Este locul unde odinioară calea ferată ajungea până la capătul cheiului; unde

trenurile

La capătul pământului

soseau goale și pleacau pline cu ulei de balenă, oase de balenă pentru corsete. Este unul din cele șase debarcadere supraviețuitoare - cândva erau vreo șazeci - și încă funcționează așa cum trebuie, deși nimic nu mai este cum a fost la început. Bărcile de pescuit încă ancorează aici și câte ceva din ceea ce pescarii pot să scoată din apele depopulate este prelucrat pe debarcader.

Debarcaderul este imens, la standardele locale. Dedesubt, printre trunchiurile înnegrite ale pilonilor care sunt acoperiți cu midii și alge marine, el menține o zonă de umbră permanentă.

Deasupra este un drum de asfalt larg, care se adâncește mult în apă. Mașinile și camioanele vin și pleacă la orice oră. Debarcaderul miroase a pește, cum și este de așteptat, dar mirosul lui de pește este stratificat. Mirosul de pește proaspăt și sărat acoperă ceva fetid, nu tocmai de pește mort, ci și de ulei învechit și mașinării care au fost supraîncălzite din nou, și din nou, și din nou. De pe o latură a debarcaderului poți vedea peștii înotând în apa care are culoarea jadului închis - de obicei plevușcă, deși ai putea vedea țâșnind vreun biban sau pește spadă. *Hindu* acostează aici, o goeletă veche de optzeci de ani care face plimbări de două ore cu turiștii. Tot aici acostează bărcile care urmăresc balenele.

Pescuitul este printre cele mai periculoase profesii - rata mortalității printre pescari este de aproape zece ori mai mare decât printre pompieri și

polițiști. Aceasta poate conta pentru aspectul
sombu al debarcaderului

La capătul pământului

MacMillan, cu toate ispitele cu care-și tentează turiștii. Debarcaderul este subtil, dar fără îndoială bântuit, este o zonă aflată între confortul strident al orașului și imensitatea lucitoare de dincolo. La capăt de tot se află un sătuc de trailere pentru prelucrarea peștelui, bungaloul comandantului portului și Muzeul Navei Pirat *Whydah*, destinat navei încărcate cu comoara căpitanului Kidd, care s-a scufundat în apele din apropiere de Wellfleet. Pretutindeni de jur împrejur sunt catargele și parâmele micilor bărci private de pescuit ale căror nume sunt fie afectuoase, fie nostalgice: *Chico Jess*, *Joan Tom*, *Al doilea efort*, *Ceruri albastre*.

Bărcile de pescuit văzute de aproape de debarcader apar uzate și decolorate, marcate din plin de folosirea lor fără milă. Bărcile pentru pescuit scoici ies în larg pentru mai multe săptămâni, indiferent de vreme. Pe punțile lor sunt, de obicei, îngrămădite căldări de plastic, colaci de plută și grămezi de frânghii și nave, cele mai multe de culoare castaniu-fumurie din cauza vechimii. Este clar că oceanul, cu vânturile și ploile lui, schimbă ceea ce a fost cândva alb în cenușiu sau galben, ceea ce a fost cândva strălucitor în mat și ceea ce a fost cândva negru în negru-marونی. Ceea ce este colorat se mai vede, de obicei, într-o pereche de cizme oranj noi de cauciuc, ale unui pescar sau un năvod nou, alb sau verde, care nu a început încă să se înnegrească.

Mergi până la capătul debarcaderului. Pescărușii-gunoieri își vor face turul obișnuit. Bărbații

bronzați puternic datorită vieții pe mare vor munci
pe ambarcațiuni sau vor sta în grupuri mici, vorbind
sau

La capătul pământului

bând cafea din ceșcuțe de hârtie. De la capătul debarcaderului poți privi mai de aproape digul de pe care răsună cornul de ceață, în timpul nopții; poți vedea că pe toată lungimea lui sunt excremente de pescăruș, de un alb-murdar, perlat, care, fiind în așa mare cantitate, sunt ușor fosforescente. Poți privi mai departe către Long Point, dincolo de bărcile de agrement ancorate în golf. Poți privi înapoi și poți vedea lunga curbă parabolică a orașului și a oceanului. Este cea mai bună cale, când ești încă pe uscat, să înțelegi cât de grațios și mic trebuie să pară orașul, cât de emoționant de neconsecvent, pentru balenele care sparg apa, în larg.

Îmi place în mod deosebit să mă plimb până la capătul debarcaderului MacMillan, târziu în noapte, când este aproape pustiu. Dacă mergi acolo atunci, vei auzi bărcile scâșnind la atingerea pilonilor. Vei vedea lumina albă, puternică, a biroului comandantului portului. Apa va fi plină de pescăruși, mai calmă acum, când peștii se îngrămădesc departe, albă ca lumina farului când ei înoată deasupra suprafeței cenușii a apei vâslind cu picioarele lor. La capătul debarcaderului, un automat de Pepsi de un albastru strălucitor va sclipi pe fundalul apei întunecate și al cerului negru, înstelat.

Pește

Cea mai mare parte a comerțului cu pește din zona Provincetown este făcută acum de către vase enorme aparținând unor corporații, cu frigidere de dimensiunea

La capătul pământului

unei săli de spectacol, care pot merge mult în larg până la zonele mai puțin depopulate ale oceanului și pot rămâne acolo până își umplu spațiile de depozitare. Acolo, în apele adânci, mai există încă ton, deși este și el prada pescuitorilor cu bani mulți și instrumente de pescuit scumpe. Un ton mare - tonul ajunge până la opt picioare și cântărește până la 1200 de livre - poate aduce douăzeci de mii de dolari; vara mai mulți reprezentanți ai companiilor japoneze se instalează pe debarcaderul MacMillan, pregătiți să cumpere cele mai alese porțiuni din cel mai bun ton și să-l trimită imediat în Japonia. În fiecare moment, un erou local scoate unul dintr-o bărcuță, dar aceasta este o treabă de proporție hemingwayană. Un ton matur poate fi mai mare decât barca ta. O dată ce l-ai prins în cârlig, trebuie să-l împuști în cap, așa cum sunt împușcate vitele la abator, apoi să-l întinzi pe marginea bărcii și să te întorci spre țărm. Aceasta se întâmplă rar.

În mod practic, doar câțiva pești demni de menționat rămân în apropierea țărmurilor Provincetown-ului. După cum am spus, există scoici, calmar, homari. Există plătică și ceea ce este cunoscut ca pește-gunoier, pește găscă, pește-câine și pește-lup. Există și pește pentru vânători.

Apele din jurul Provincetown-ului sunt pline de bibani și bluefish¹, pe care-i poți prinde de pe plajă

1 ***Pomatomus saltatix*** - un pește prădător care trăiește pe coasta Atlanticului a Americii de Nord și de Sud și are o culoare albastră sau verzuie, (n. tr.)

sau din bărci mici. *Blues* sunt criminalii oceanelor.
Sunt, în

La capătul pământului

esență, niște dispozitive cu dinți care înoată. La sfârșitul lui august și începutul lui septembrie, stând pe plajă poți vedea porțiuni de apă tulbure rostogolindu-se către țărm până la douăzeci de picioare distanță, împrăștiind sclipiri de argint din când în când. Este un banc de pești. A prinde *blues* implică o plăcere ușor perversă pentru luptă. A trage unul în barca ta este ca și cum te-ai afla într-o cameră mică cu un pitbull furios și dacă tu chiar câștigi lupta, ceea ce ai obținut este un pește uleios, cu carne închisă la culoare, potrivit doar pentru grătar sau pentru a fi pus la afumat. *Bluefish* la grătar poate fi ceva bun, dar nimeni nu apreciază *bluefish*, nimănui nu-i este poftă de el, nici un restaurant nu-l oferă ca pe un fel special de mâncare.

Peștele albastru mănâncă orice. Atacă la o distanță de o coadă de mătură, vopsită în alb, cu un cârlig la capăt. James mi-a spus că odată a tras un *blues* în barca lui și efortul de a se lupta cu el a fost așa de mare că unul dintre ochi i-a ieșit peștelui din orbită înainte ca acesta să sară înapoi în apă, pe jumătate orb. James, întotdeauna practic, obișnuia să folosească ochiul scos ca momeală și aproape imediat a pescuit același pește care și-a înghițit propriul ochi prins în cârlig.

Bibanii sunt cu totul altfel. Bibanul este regal și suplu, calm în felul în care sunt atleții, cu ferocitatea somnoroasă, mlădioasă a acestora.

Aproape oricine poate pescui un pește albastru - (deși nu oricine îl poate duce pe uscat); ca să pescuiești un biban, trebuie să știi bine ce ai de făcut. Bibanul este în esență un tub cu o gură la un capăt. Își sug hrana direct fără să o înghită, așa încât, dacă unul apucă momeala ta și tu tragi prea curând, momeala și cârligul vor sări înapoi și bibanul va înota în larg, abia traumatizat. Când un biban atacă, trebuie să aștepti până la momentul potrivit și să tragi undița în direcția cea bună, așa încât cârligul să se afunde în stomacul peștelui. Abia apoi începe lupta.

Bibanul este prezent, dar nu în cantități mari, așa că pescuitul lor este reglementat cu strictețe. Pescarii au voie să pescuiască unul pe zi și acela trebuie să aibă cel puțin 30 de inci lungime. Nici un pescar conștient nu se va gândi să violeze aceste reguli. James pescuia adesea câte un biban care se dovedea a fi prea mic sau continua să-i prindă până ce-și pescuia cât avea nevoie, doar din plăcere, și întotdeauna arunca bibanii înapoi în apă. O dată ce un pește este în barcă, înainte de a-l arunca înapoi în ocean, pescarul face ceva despre care James îmi spune că este obișnuit printre oamenii cărora le place peștele. Îl sărută.

La capătul pământului

Balenele

Cu o sută cincizeci de ani în urmă, apele din jurul Provincetown-ului erau pline de balene; era posibil să le prinzi cu harponul de pe mal. Curțile din față ale celor mai multe case aveau ca ornament, pe gazon, fălci de balenă și coaste de balenă încununate adesea cu zorele. Dacă un cârd de balene se aventura în apropierea țărmului, vânătorii de balene săreau în bărci și le mânau spre plajă. Shebnah Rich a scris despre o asemenea busculadă în cartea lui *Istoria orașului Truro.*:

„Un cârd de balene, înnebunite de strigătele frenetice și ramele care plescăiau, s-a repezit sălbatic spre țărm, aruncându-se direct pe plajă; cele care au urmat primului val și-au îngrămădit trupurile masive și lunecoase peste primele, ca bucățile de gheață, împinse de flux pe țărm, până când țărmul a devenit un dig făcut din peste șase sute de mamifere strălucitoare; cel mai mare număr de balene conduse într-un singur cârd, pe țărm, în acea vreme. Locul era Great Hallow. Vestea a ajuns la biserică chiar în momentul în care se termina slujba de dimineață. În zilele următoare, în timp ce jupuirea continua, mii de persoane au venit, ca la circ. Unii, care nu văsuseră niciodată o asemenea expoziție acvatică,

erau înnebuniți de încântare, sărind de la o balenă la alta, și lunecând printre ele ca printre munții mici de cauciuc indian.

Balenele care au supraviețuit trăiesc acum protejate, la oarecare distanță în largul mării. Noi, care le-am ucis odată cu aceeași nepăsare și violență cu care pionierii ucideau bivoli în preerii, acum plătim pentru a ne urca pe o corabie care ne va duce în largul oceanului ca să le vedem.

Ani de zile am rezistat tentației de a mă urca pe o corabie care merge în larg pentru a privi balenele. Mi se părea nepotrivit, chiar grotesc, un amestec nejustificat în viața unor creaturi, care mai bine ar fi lăsate în pace. Nu mă puteam imagina stând pe puntea vaporului de croazieră, fără a mă simți ca unul pe care Diane Arbus ar fi fost prea bucuroasă să-l fotografieze.

Am greșit. Excursiile în larg în scopul de a privi balenele sunt miraculoase și îndemn pe oricine are vreo reținere, indiferent de motiv, să se urce, simplu, pe o corabie și să se lase dus. În timp ce eu nu m-am abținut să promovez una dintre firmele locale în detrimentul alteia, cu excepția situațiilor când mi se pare absolut necesar să o fac, trebuie să vă spun că flota Dolphin este cea care operează pentru Centrul de Studii ale Coastei, care folosește profitul pentru a finanța studiul asupra migrației și altor obiceiuri ale balenelor.

Excursia ține patru ore și mult din acest timp implică drumul înspumat prin apa depopulată până la locurile unde balenele găsesc hrană. Balenele

La capătul pământului

sunt migratoare - ele iernează în sud și vin în nord vara. Poți vedea spinări care aparțin unor creaturi asemenea scoicilor cu barbă, cu cioc, cu spinări largi gri-negru și burți gri deschis. Gurile lor (ca cele mai multe balene, acestea mănâncă plancton, sunt articulații gigantice fixate sus în capetele lor, și ochii lor, surprinzător de mici, se află departe spre spate și jos, aproape de gură. Poți vedea balene-pilot sau bancuri de delfini. Trebuie să vă previn că, din zi în zi și din vară în vară, balenele sunt și mai capricioase în alegerea locului în care se hrănesc. Ele sunt întotdeauna acolo, dar în unele veri se află prea departe pentru ca vasele să ajungă în locul unde se află ele și să se întoarcă în intervalul de patru ore și, în unele zile, pare că au decis pur și simplu, să se afle într-un loc în care corăbiile nu pot ajunge. Urmărirea balenelor este un joc de noroc. Poți vedea nu mai mult de un salt îndepărtat sau două; te poți întoarce fără să fi văzut nimic altceva în afară de o formă migdalată, văzută de la distanță, aruncând în aer un minuscul jet de stropi de apă. Am participat la o excursie care nu și-a atins scopul, în timpul căreia, după ore de navigat fără a vedea nimic, o femeie de vârstă mijlocie, care stătea la prova corăbiei în costum cu pantaloni și care avea în mână un cuiabar de pai decorat cu căpșune, a spus: „Oh, haide, tu balenă trădătoare!” Leviatanii nu au răspuns.

Totuși, într-o bună zi, le vei vedea venind la baza corăbiei și acesta este unul dintre cele mai remarcabile lucruri care i se poate întâmpla unei

fințe umane. Balenelor pare a nu le păsa de corabie - dacă au vreo reacție, aceasta pare a fi o curiozitate blajină, ca cea pe care o creatură care trăiește pe uscat o are în fața unei pietre sau a unui arbore despre care ar jura că nu s-a aflat în acel loc până în ziua de ieri.

Sunt docile, dar în nici un caz așa cum sunt docile bovinele. Sunt, desigur, imense, deși nu-ți dai seama de acest lucru până nu vezi una de aproape. Sunt benigne, enorm de puternice și fără interes pentru noi. Pe un alt plan, ele sunt extrem de carnoase. Spinările lor lucioase sunt rănite și crestate; carnea de pe pânțele are încrețituri în care ți-ai putea cufunda toată mâna. Capetele și corpurile lor sunt uneori pistruiate și pătate ca fundurile unui Appaloosa. Fiind mamifere, ele nu sunt în totalitate lipsite de păr. Ochii lor au gene scurte, țepoase. Ele sforăie, suspină și expiră; aruncă jeturi de apă prin orificiile de răsuflat, care formează o aură de aburi cu irizări, deasupra lor. Miros a pește și au un miros al lor, specific, miros care se aseamănă cu cel al peștelui, dar este mai uleios, mai puternic, așa de viguros încât te temi că ți-ar putea pătrunde în haine și în păr.

Dacă ești foarte norocos, poți vedea o balenă făcând un salt din apă, cu trei sferturi din lungimea corpului ei și recăzând înapoi cu o izbitură puternică. Atunci când face saltul, balena este pentru moment suspendată în înalt; cu tot tonajul ei, cu tot glasul ei smiorcăit, deși cuvântul smiorcăit este greu de pus alături cu o ființă așa de lunecoasă

La capătul pământului

și musculoasă. Dacă vezi una sărind, vei înțelege cât de perfect sunt construite (tu care niciodată nu ți-ai pus cu adevărat în gând să megi drept), cât de mult seamănă cu niște torpile vii. Nu există nici un element care să nu vorbească direct despre abilitatea lor de a înota. Aripioarele lor sunt enorme, rotunjite grațios, late și plate,

acoperite cu scoici. Gurile lor, făcute să primească vaste cantități de plancton, constituie aproape o treime din corpurile lor; capetele, privite din profil, sunt ca niște pene care se termină în buzele late, aspre, ale gurii, peste care se suprapun, precum capacul unei cutii.

Balelele nu fac salturi prea des, în orice caz nu de dragul pasagerilor corăbiilor care vin în larg să le privească. Sunt predispuse mai mult să spargă suprafața apei, cu capetele sub apă, arătându-și spinările rănite, scânteietoare, în timp ce inspiră oxigen prin orificiile de respirat. După un minut sau două se scufundă din nou. Spinările le dispar sub apă și un moment mai târziu, se încovoae pentru a se scufunda, își agită cozile negre bifurcate, în mijlocul haosului de stropi și spumă pe care l-au creat.

Odată, am stat și am privit o cocoașă înotând pe sub corabie, nu la mai mult de douăzeci de picioare spre adâncuri, așa că i-am putut vedea corpul tot, așa că am putut înțelege pe de-a-ntregul cât de plin de viață este și am realizat că balena ocupa, cu adevărat, apa. Balena avea culoarea verde-intens în apa verzuie-albastră, lăsând umbre ca o rază X, formând o rețea de lumină palidă. Imaginea te tulbura și era cumva înfricoșătoare, nu pentru că balena putea sau chiar vroia să facă vreun rău corăbiei, ci pentru că ni se revelase pe

La capătul pământului

scurt, în regatul ei, vastitatea care se întindea sub
noi, cu populațiile ei de pești; verdele ei

granular, filtrat de soare, care devine treptat mai profund, până la verde-jad, la smarald fără luciu și apoi la negru pur; stâncile și câmpiile și văile ei scufundate sub ape, unde, printre fisuri înoată pești mai întunecați, pe deasupra unui peisaj golaș, poros, de piatră, fără nevoia de a vedea pe unde merg, unde plutesc în derivă puncte de luminiscentă și anemonele își unduiesc petalele translucide.

La capătul pământului

Epilog

Kenny și cu mine ne-am întâlnit în Provincetown acum peste cincizeci de ani. Eu locuiam în Brooklyn pe atunci și ieșisem pentru sfârșitul de săptămână cu prietenul meu Bob Applegarth (cel a cărui cenușă am risipit-o cu ani mai târziu, pe duna cea mare de la capătul lui Snail Road). Kenny, care locuia în Manhattan, fusese în Provincetown pentru o săptămână, singur, deși nu era prea des singur o dată ce ajungea acolo. Ne-am vorbit unul altuia întâmplător, așa cum fac străinii, într-o galerie de artă, apoi ne-am întâlnit din nou, mai târziu în noaptea aceea, în fața cafenelei Spiritus, unde am schimbat numerele de telefon. Dacă nu s-ar fi întâmplat să ne întâlnim a doua oară, mă tem că nu ne-am mai fi întâlnit niciodată; ne-am întrebat de-a lungul anilor dacă ne-am fi întâlnit vreodată, în cine știe ce circumstanțe, în New York. Greu de crezut. Aveam puține lucruri în comun. Dar Provincetown este acel loc unde oamenii despre care, practic, este greu de presupus să se întâlnească vreodată, nu numai că se

întâlnesc, dar se văd unul cu altul din nou și din nou. Kenny și cu mine am fost împreună în ultimii cincisprezece ani și încă mergem în Provincetown de câte ori avem ocazia. Ne imaginăm, glumind doar pe jumătate, ca pe niște nătărăi bătrâni, împodobiți cu puțin mai multe bijuterii de aur decât absolut necesar, plimbând în lesă bazeți cu păr sărmos, pe Commercial Street. Îmi pot imagina o soartă și mai rea.

Oriunde mergi, Provincetown te va urmări mereu, la orice vârstă și în orice condiții. Pentru că timpul se mișcă cumva diferit aici, este posibil să te întorci după zece ani sau mai mult și să te întâlnești cu vreo cunoștință pe Commercial Street sau la A&P, care te va întreba simplu, ca și cum nu te-ar fi văzut de alaltăieri, cum o mai duci. Străzile din Provincetown nu sunt în nici un fel amenințătoare, cel puțin nu pentru cei care au apetit pentru toate pasiunile umane adunate la un loc. Dacă surzești și orbești și te ologești în Provincetown, unele persoane mai tinere cu conștiință civică îți vor conduce căruciorul în care te afli oriunde ai nevoie să mergi; dacă mori acolo, mlaștinile și dunele sunt gata să-ți primească cenușa. Cât timp ești plin de viață și sănătos, cât de mult timp ar dura, limbile aurii ale ceasului din turnul Primăriei vor marca fiecare oră cu un clopot electric, în timp ce noi, acolo jos, pe bucata noastră de pământ, cumpărăm sau vindem, pictăm sau scriem sau pescuim bibani, sau bârfim pe treptele oficiului poștal. Bătrânele case din fața golfului vor continua să viseze cel puțin până când golul dintre podelele lor se dovedește mai durabil decât podelele

însele. Nisipurile vor continua să devoreze lent pădurile, care au fost prima imagine pe care Pelerinii au avut-o despre America de Nord, unde omul, după cum spune Fitzgerald „trebuie că și-a ținut respirația la apariția acestui continent, obligat la o contemplare estetică pe care nici nu o înțelegea, nici nu o dorea, aflat față în față, pentru ultima dată în istorie, cu ceva proporțional cu capacitatea sa de a se uimi”. Stafia lui Dorothy Bradford va merge pe podeaua oceanului în larg la Herring Cove, îmbrăcată în iarbă de mare, înconjurată de luminile argintii ale peștilor, și stafia lui Guglielmo Marconi își va bate mesajele spre cei ce au murit și mai de mult decât el. Balenele vor tăia apa și se vor tolăni în lumea lor din larg, se vor scufunda adânc în canioanele înnegurate și vor înota spre sud când va veni vremea. Bâtlanii vor cutreiera bălțile făcute de maree; crabii cu cleștii lor albaștri cu extremitățile purpurii se

La capătul pământului

vor îngrămădi pieziș peste propriile umbre. La vremea apusului, dunele vor căpăta lumina lor roz-oranj, și imediat după apus, bărcile vor deveni luminescente în port. Cenușa celor morți, bucățele din oasele lor se vor amesteca cu nisipul în mlaștinile sărate, iar vântul și apa vor dispersa mai departe așchiile de lemn, scoicile și sfoara pe care le-am folosit la construirea diferitelor monumente funerare ale lui Billy. După lăsarea întinericului, ratonii și oposumi își vor începe rondul; sconșii vor ieși din ascunzători și vor înainta în oraș. Muzica estivală va umple aerul. Bătrânul cu orgă portabilă va cânta pentru mărunțișul oferit de trecători

în fața bibliotecii publice. Oameni eleganți vor cânta imnurile zeitelor dispărute; cei care încearcă încă să trăiască din pescuit vor introduce fise în tonomatele care intonează cântecele din zilele lor de școală. Pe măsură ce noaptea înaintează spre zori, oamenii, în număr din ce în ce mai mic, vor hoinări pe străzi (pe care se plimbau cândva căpitani-vânători de balene și soțiile lor, pe care O'Neill a pășit în timpul furiilor lui alcoolice, pe care Radio Girl - cine mai știe pe unde se află acum? - mergea anunțând noutățile), sperând la vreo surpriză sau sperând doar la ce poate conține sau pune la dispoziție noaptea, întotdeauna, pe orice vreme: mirosul apei și sunetul ei; căsuțele stând grupate în fața imensității oceanului și cerului; și pescărușii lunecând pe deasupra, albi ca porțelanul căutând din liniștea lor înaltă indiferent ce le-ar fi bun de mâncat, aici jos, printre dune și mlaștini, printre vârfurile negre ale acoperișurilor, printre luminițele risipite pe apă, în timp ce marea se ridică și se retrag.

La capătul pământului

Cuvânt de mulțumire al autorului

Dacă spațiul permite, ar fi potrivit să mulțumesc tuturor celor care iubesc sau trăiesc în Provincetown. Trebuie totuși să mă limitez la cei care au citit această carte în manuscris și m-au ajutat cu proza și cu faptele. Le mulțumesc în mod special: lui Mark Adams, Janet Biehl, Ken Corbett, Melanie Braverman, Mary DeAngelis, Dennis Dermody, John Dowd, Mărie Howe, Anne Lord, Mark McCauslin, Molly Perdue, Sal Randolph, Marian Roth, Ellen Rousseau și James Shannon.

Monumentul Pelegrinului și Muzeul din Provincetown m-au sprijinit în obținerea de informații despre trecutul Provincetown-ului și sunt

în mod

La capătul pământului

special recunoscător lui Jeffory Morris, creatorul muzeului. Am folosit, de asemenea, *Provincetown as a Stage* de Leona Rust Egan, *Time and the Town* de Mary Heaton Vorse și eseurile lui Tony Ververs din catalogul Colecției Permanente a Asociației pentru Artă și al Muzeului din Provincetown.

Doug Pepper, editorul meu, a fost visul devenit realitate al unui scriitor. Și întotdeauna le voi fi recunoscător lui Gail Hochman, Meg Giles și Marianne Merola.

Tipografia S.C. TIR
INVESTMENTS S.R.L.
Str. Poienii, nr. 52,
SLATINA, Jud.OLT,
Email:

office@tirinvest.ro

[tirinvest@yahoo.c](mailto:tirinvest@yahoo.com)

om Tel./Fax: +40
249 431159 Mobil:
0744 577993

Adresa editurii:

**Str. Polonă nr. 92,
Bl. 17 A+B, Ap. 1, Sector 1,
București**

Tel. și fax:

210.88.97 email:

editvivaldi@xnet.ro

site:

[www.edituravivaldi.r](http://www.edituravivaldi.ro)

[o](http://www.edituravivaldi.ro)

